

Social kapital blandt eleverne på HF Cold Hawaii

Social Capital among the students at HF Cold Hawaii

Foto fra kroen, Solution Camp "Klitmøller på hjul" 7. maj 2015.

AALBORG UNIVERSITET

Fortrolig**Ikke fortrolig X**

Prøvens form (sæt kryds)	Projekt	Synopsis	Portfolio	Speciale X	Skriftlig hjemmeopgave
-----------------------------	---------	----------	-----------	---------------	---------------------------

Uddannelsens navn	Læring og Forandringsprocesser	
Semester	10. semester	
Prøvens navn/modul (i studieordningen)	Kandidatspeciale	
Gruppenummer	Studienummer	Underskrift
Navn Christian Poul Petersen	20131617	
Navn		
Navn		
Navn		
Navn		
Navn		
Afleveringsdato	1. juni, 2015	
Projektitel/Synopsistitel/Speciale-titel	Social kapital blandt eleverne på HF Cold Hawaii	
I henhold til studieordningen må opgaven i alt maks. fylde antal tegn	192.000	
Den afleverede opgave fylder (antal tegn med mellemrum i den afleverede opgave) (indholdsfortegnelse, litteraturliste og bilag medregnes ikke)	139.169	
Vejleder (projekt/synopsis/speciale)	Elisabeth Lauridsen Lolle	

Jeg/vi bekræfter hermed, at dette er mit/vores originale arbejde, og at jeg/vi alene er ansvarlig for indholdet. Alle anvendte referencer er tydeligt anført. Jeg/vi er informeret om, at plagiering ikke er lovligt og medfører sanktioner. Regler om disciplinære foranstaltninger over for studerende ved Aalborg Universitet (plagiatregler): <http://www.plagiat.aau.dk/regler/>

0.0 Abstract

This is a master's thesis from Aalborg University covering the Master of Arts in Learning and Innovative Changes at the Institute for Learning and Philosophy.

The project is a case study of the micro level of Klitmøller focusing on personal observation and focus group interviews of the stories of six HF students, who started their studies at the new HF Cold Hawaii education in Klitmøller in August 2014.

The content will be a description, understanding and cultural snapshot of the students actions and behaviour in the actual context.

My interest for the students is based on their geographical choice of education. This is the reason why I will examine their motives. In conjunction with this, I will focus especially on how the students experience Klitmøller in relation to social capital. As a starting point I will place the concept with respect to the understanding of Robert Putnam's work "Bowling alone - The Collapse and Revival of American Community".

I will try to follow his footsteps, and be inspired by the sources he himself was inspired by. At the same time it is my intention to relate critically to his theory, and use this thesis to test his approach to the concept social capital in relation to the students.

Which types of network do the students from HF Cold Hawaii in Klitmøller create, and how can the understanding of networks be used in relation to Putnam's approach on social capital, and at the same time promote the society of Klitmøller?

With Putnam's theoretical approach there will be focus on his distinction between 'bonding' and 'bridging' social capital. These two concepts, bonding and bridging social capital, will in this thesis have meaning to the work with the analysis and understanding of the networking structure of the students.

In his project the operationalization of social capital has been made qualitatively by using focus group interviews. In these interviews a number of questions have been asked to the students with regard to their network and reciprocity in Klitmøller.

The idea behind the two mentioned qualitatively methods of the project is the desire to examine the lifeworld of the students. A fundamental element in building the method in this

project is hermeneutics, which will be used in the transcription work of the interview. In the analysis of the project it showed, that to the students it often was about being together at the inn.

Therefore it can be concluded that the students form a network like the concept of Putnam's bonding network. A bonding network, according to Putnam, serves the purpose that the students can mobilise solidarity between each other. In line with the mentioned theory in the project, I therefore see an opening for more bridging network in the town. In conjunction with this, there is a good opportunity for more generalised reciprocity in Klitmøller, which will result in a more efficient community.

1.0 Indledning	7
<i>Emne</i>	7
<i>Problemfelt</i>	8
<i>Masterplanen 2006</i>	10
<i>Problemformulering</i>	12
<i>Projektdesign</i>	12
<i>Afgrænsning</i>	13
2.0 Teori	14
<i>Social kapital i Robert D. Putnams fodspor</i>	14
<i>Pierre Bourdieu</i>	14
<i>James Coleman</i>	15
<i>Bonding og bridging social kapital</i>	20
<i>Generaliseret reciprocitetsnormer og tillid</i>	23
<i>Kritik af social kapital og Putnam</i>	26
<i>Måling af social kapital</i>	28
<i>Delkonklusion</i>	29
<i>Epistemologi</i>	31
<i>Den rejsende</i>	31
<i>Hermeneutikken</i>	32
<i>Forståelseshorisont og horisontsammensmeltning</i>	33
<i>Hvem skal observeres?</i>	35
<i>Adgang til feltet</i>	35
<i>Deltagende observationer</i>	36
<i>Fokusgruppeinterview</i>	39
<i>Overvejelser og valg ved fokusgrupper</i>	40
<i>Rekruttering</i>	40
<i>Hvor henne?</i>	42
<i>Struktur under fokusgruppeinterview</i>	42

<i>Transskription</i>	44
<i>Den analytiske tilgang</i>	44
<i>Kritik af metode</i>	45
<i>Etik</i>	45
<i>Mikro- og makroetik</i>	46
<i>Delkonklusion</i>	47
4.0 Empiri og analyse	48
<i>Netværk</i>	49
<i>Reciprocitet</i>	56
<i>Delkonklusion</i>	59
5.0 Konklusion	60
6.0 Perspektivering	62
7.0 Litteraturliste	64
8.0 Bilag	68
<i>Bilag 1 Feltnotater</i>	68
<i>Bilag 2 Fokusgruppeinterview</i>	72
<i>Bilag 3 Kort om FGI</i>	74
<i>Bilag 4 Infobrev</i>	75
<i>Bilag 5 Transskribering</i>	76
<i>Bilag 6 Artikel - HF Cold Hawaii elevernes sociale kapital</i>	98

1.0 Indledning

Emne

Klokken er 8.00 en morgen i marts, og jeg er på vej ud i det seks grader kolde Vesterhav for at tilbringe en formiddag med en gruppe Cold Hawaii HF-studerende. Det særlige ved denne HF-linje er placeringen i Klitmøller, hvor der dagligt står surfing på skoleskemaet. Denne morgen er bølgerne gode, så undervisningen flyttes til om aftenen. Nu skal der surfes. Det passer eleverne rigtig godt, på trods af vandets lave temperatur, som eleverne beskytter sig mod med særlige velegnede og elastiske vintervådragter.

Der går ikke mange minutter før alle er på vandet. Smilene bryder frem hos både eleverne og instruktørerne. Vi er på vej ud mellem bølgerne, der helst ikke skal bryde lige foran en, med mindre man gerne vil kastes rundt i bølgernes centrifuge. Herude bliver de larmende bølger forvandlet til sød musik, der pludselig bliver ledsaget af elevernes høje skrig. Det er impulsive skrig af glæde, der slippes fri, da to elever fanger en bølge. De andre elever hepper med, fordi de alle ved, hvor svært det er at fange de lumske bølger og ride dem ind mod strandkanten (uddrag fra feltnotater marts 2015, bilag 1, s. 68).

Det virker som en skør drøm, at det her er et seriøst skoletilbud til HF-studerende. Men samtidig giver det god mening, hvis denne her særlige, krævende vandsport, som tidligere kun var for et meget lille ekstremt publikum, kan motivere eleverne til at tage en uddannelse. En uddannelse, som kan noget helt andet i modsætning til de mere konventionelle gymnasie -og erhvervskoletilbud.

Havde Knud Illeris været med denne dag, ville han måske have kaldt vandaktiviteten for en slags organiseret fritidsaktivitet, og ifølge Knud Illeris skaber aktiviteter med frivillig deltagelse en stærk og bevidst motivation. Samtidig understreger han, at kombinationer af forskellige læringsrum kan være særligt befordrende for elevens læring (Illeris, 2014). Det er dog vigtigt, at denne vekslen mellem læringsrum fra uddannelsesstedet har en tydelig sammenhæng, da Illeris understreger, at dette også kan forvirre eleverne.

Jeg er med HF-linjen denne tirsdag morgen som en deltagende observatør i forbindelse med mit snart færdige studie på Aalborg Universitet i Læring og Forandringsprocesser. I

dette projekt vil jeg rette blikket mod elevernes sociale kapital i Klitmøller. Jeg har valgt deltagende observation som feltarbejde i begyndelsen af projektet for bedre at danne relationer og derigennem få større kendskab til informanternes livsverden. Det bedre kendskab vil jeg som udgangspunkt benytte til at stille relevante og interessante spørgsmål ved et senere planlagt fokusgruppeinterview.

I tilknytning til det afviklede fokusgruppeinterview spurgte jeg bl.a. ind til, hvorfor informanterne havde valgt denne uddannelse. Det svarede en informant sådan her på:

“(...) men dét er jo også det sjove i det (at være elev på HF Cold Hawaii), når man en onsdag vågner op til en sms, hvor der står, vi har fri hele dagen, fordi der er gode bølger.” (Bilag 5, s. 96)

To andre informanter udtaler under samme fokusgruppeinterview:

“Jeg synes, det er fedt, at man ikke rigtig ved, hvad der skal ske” (Bilag 5, s. 95)

“Ja, hver dag er en ny oplevelse” (Bilag 5, s. 95)

Der er tidligere blevet foretaget undersøgelser i Klitmøller omhandlende social kapital. Gunnar Lind Haase Svendsen fra Syddansk Universitet har i 2007 udarbejdet en omfattende analyse om Klitmøller og Karbys stedbundende ressourcer, og hvordan de hver især har udnyttet disse bedst muligt (Svendsen, G. L. H., 2007). Ligeledes er der udarbejdet specialer. Blandt andet et fra Aalborg Universitet af Ulrik Kirkegaard Pedersen og Andreas Bjerring Ibsen fra 2011 med titlen “Surfing i Klitmøller” -en case på de forandrende diskursive processer i en governance kontekst i Thisted Kommune (Pedersen, U. K. og Ibsen A. B., 2011). Og senest et speciale fra Roskilde Universitet, hvor Rasmus Kjærhus Nørgaard står bag projektet “Udkantsdanmark. Klitmøller som det gode eksempel?” fra 2014 (Nørgaard, R. K., 2014).

Problemfelt

Min interesse for eleverne skyldes en undren over valget af deres uddannelsessted. Derfor vil jeg undersøge deres motiver. I forlængelse heraf vil jeg samtidig rette et særligt fokus på, hvordan de oplever Klitmøller i relation til social kapital.

Jeg vil sætte begrebet i forhold til Robert Putnams forståelse med udgangspunkt i hans værk **“Bowling Alone - The Collapse and Revival of American Community”** (Putnam, R. D., 2000), hvori han udtrykker en bekymring over for det amerikanske samfunds fremtidige eksistens i relation til begrebet social kapital. Han fremhæver social kapital mange samfundsmæssige fordele inden for tillid og netværk. Her skal det forstås som en sammenhængskraft mellem mennesker, som fremmer et lokalsamfunds effektivitet, fordi det letter mulighederne for koordinerede handlinger mellem borgere i eksempelvis Klitmøller. Putnam anfægter, at individer i dag er mere af-traditionaliserede i form af en løsrivelse fra familien, venner, naboer og den demokratiske struktur, der i hans optik kan skade den fremtidige sociale kapital (Putnam, R. D., 2000).

Klitmøller er blevet omtalt meget positivt de seneste fem år. Særligt har pressen ikke holdt sig tilbage med de rosende ord.

Som beskrevet i indledningen er det altså ikke kun eleverne, der rider på bølgerne. Ifølge landsbyforsker Jørgen Møller er det også selve landsbyen Klitmøller, der rider på en bølge. Jørgen Møller udtaler:

“Klitmøller i Thy er formentlig den hurtigst voksende landsby i Danmark takket være surfermiljøet (...) Siden surferne kom til Klitmøller i 1990'erne, er byen på vestkysten af Thy vokset med omkring 20 procent og tæller nu flere end 830 indbyggere. " Det er meget imponerende i en periode, hvor de fleste andre landsbyer mister indbyggere. Men det skyldes i høj grad de fantastiske bølger, som skaber grundlag for surfermiljøet” (KD, 2013, s. 10).

Det har samtidig betydet, at Klitmøller er blevet en politisk benchmark, eksempelvis i debatten om borgenes udvandring fra provins til storby. Således har Det Radikale Venstre fremhævet byen på deres hovedbestyrelsesmøde den 4. oktober 2014 i deres “Program for dynamisk civilsamfund og styrket social kapital” (RV, 2014). I programmet skriver de følgende:

“Klitmøller har i kraft af sin unikke beliggenhed en oplagt lokal ressource - havet med tilhørende gode vindforhold. Og her forsøger borgerne i Klitmøller at tage udgangspunkt i den ressource eller et slags 'fundament', hvorudfra en udvikling er

blevet bygget. Men før de overhovedet kan udgøre en ressource, må de nødvendigvis først og fremmest få øje på dem og italesætte dem. Og herefter skal de være i stand til at bringe dem i spil og udnytte dem. I den kontekst har et aktivt arbejde med social kapital via opbygning af netværk og tillid, skabt et stærkere bysamfund” (RV, 2014, s. 9).

Masterplanen 2006

Men hvordan er det dog lykket denne by at blive en politisk benchmarker? Uden at historien skal blive alt for lang, vil jeg i dette projekt fremhæve en særlig gruppe mennesker - nemlig surferne. Én historie går på, at Klitmøller tilbage i 1980'erne ved en tilfældighed blev opdaget som en særlig surfdestination af en tysker, der var på vej til færgen fra Hanstholm til Kristiansand for at vindsurfe i Norge (NASA, 2015). Inden han stiger ombord på færgen, vælger han at afprøve dette interessante - og i hans øjne - mulige surfspot i Klitmøller. Derefter udviklede Klitmøller sig stille og roligt til den anerkendte surfdestination, som byen er i dag.

I de perioder, hvor vinden og bølgerne arter sig godt, kan man opleve en reel surferinvasion i Klitmøller. Dette resulterede i et kultursammenstød mellem lokale og surfere. Et sammenstød, der grundlagte de første elementære fremtidsplaner for Klitmøller. Således begyndte den lokale surfklub North Atlantic Surf Association (NASA) i 2006-07 at udarbejde projektet “Building the Cold Hawaii”, hvor hensigten var at skabe en masterplan for surfing i Thy - naturligvis til gavn for lokale og surfere (NASA, 2015). De tre hovedpunkter for planen var følgende:

1. Surfing som omdrejningspunkt i forbindelse med en større årlig begivenhed ¹.
2. Surfing som led i en alternativ bosætningsstrategi for Thy.
3. Surfing som en del af et eller flere etablerede uddannelsesstilbud i Thy (NASA, 2015) .

Tredie og sidste punkt i masterplanen var at opstarte en lokal surfororienteret uddannelse i Klitmøller.

---

¹ Cold Hawaii PWA World Cup konkurrence bestående af verdens bedste surfere kommer i år til Klitmøller for 6. gang. I 2013 blev Hans Kongelige Højhed Kronprins Frederik protektor for begivenheden.

Dette punkt er et overordnet og vigtigt område for specialet, der kommer til at stå side om side med begrebet social kapital, som i min optik er et interessant produkt af masterplanens tanker.

Selve uddannelsesinstitutionen Thy-Mors, HF og VUC dannede efter nogle år fra masterplanens start et samarbejde op med ildsjæle fra Klitmøller, hvorefter Thy-Mors, HF og VUC efter forhandlinger blev ansvarlige for at starte uddannelsen op.

Dette resulterede i, at Thy-Mors, HF og VUC i år modtog VUC's Uddannelsespris for deres nystartede HF-Cold Hawaii uddannelse i Klitmøller (TMVUC, 2015). Overrækkelsen af prisen blev blandt andet begrundet ud fra følgende punkter:

“I arbejder tilmed på efterfølgende at kunne fastholde kursisterne i regionen ved at tilbyde forskellig former for samarbejder med og brobygning til videregående uddannelser.” (TMVUC, 2015).

“Initiativet formår at bygge bro til lokalsamfundet ved fx at sikre et studie- og kollegiemiljø for hf-kursisterne på Cold Hawaii. Alle kursisterne bor i nærmiljøet på Klitmøller gl. Kro & Badehotel. Dette element er vigtigt at tænke med – man må aldrig underkende betydningen af de sociale relationer, der kan udvikle sig, når kursisterne bor sammen.” (TMVUC, 2015).

Dette projekt er et casestudie af byens mikroniveau med fokus på deltagende observation og et fokusgruppeinterview med seks HF-elevs historier, hvor indholdet vil være en beskrivelse, forståelse og et kulturelt øjebliksbillede af elevernes handlinger og adfærd i den aktuelle kontekst (Gullestrup, H., 2003).

Samtidig har jeg en antagelse om, at der for tilflyttere, som de studerende, kan opstå udfordringer inden for den sociale kapital tilgang til netværker. Der er kommet en del tilflyttere til Klitmøller², og det er min antagelse, at de lokale og tilflytterne sagtens kunne opnå endnu bedre resultater gennem en større forståelse for Putnams fortolkning af begrebet social kapital.

---

² Klitmøller havde, ifølge Danmark statistik, i 1976 590 indbyggere og i 2015 839 (den højeste i byens historie). (DS, 2015)

Blandt disse tilflyttere er som sagt de HF-studerende, som bor på den lokale kro. Denne kro har til formål at fungere som deres hjem med køkken, egne værelser, fællesrum og undevisningsfaciliteter. Med et andet begreb vil denne kontekst også kunne omtales som elevernes 'setting', og spørgsmål som: "*Hvilken betydning har denne 'setting' for eleverne? Eller hvilken betydning har denne 'setting' for Klitmøller?*", synes for at være interessant for projektet.

Problemformulering

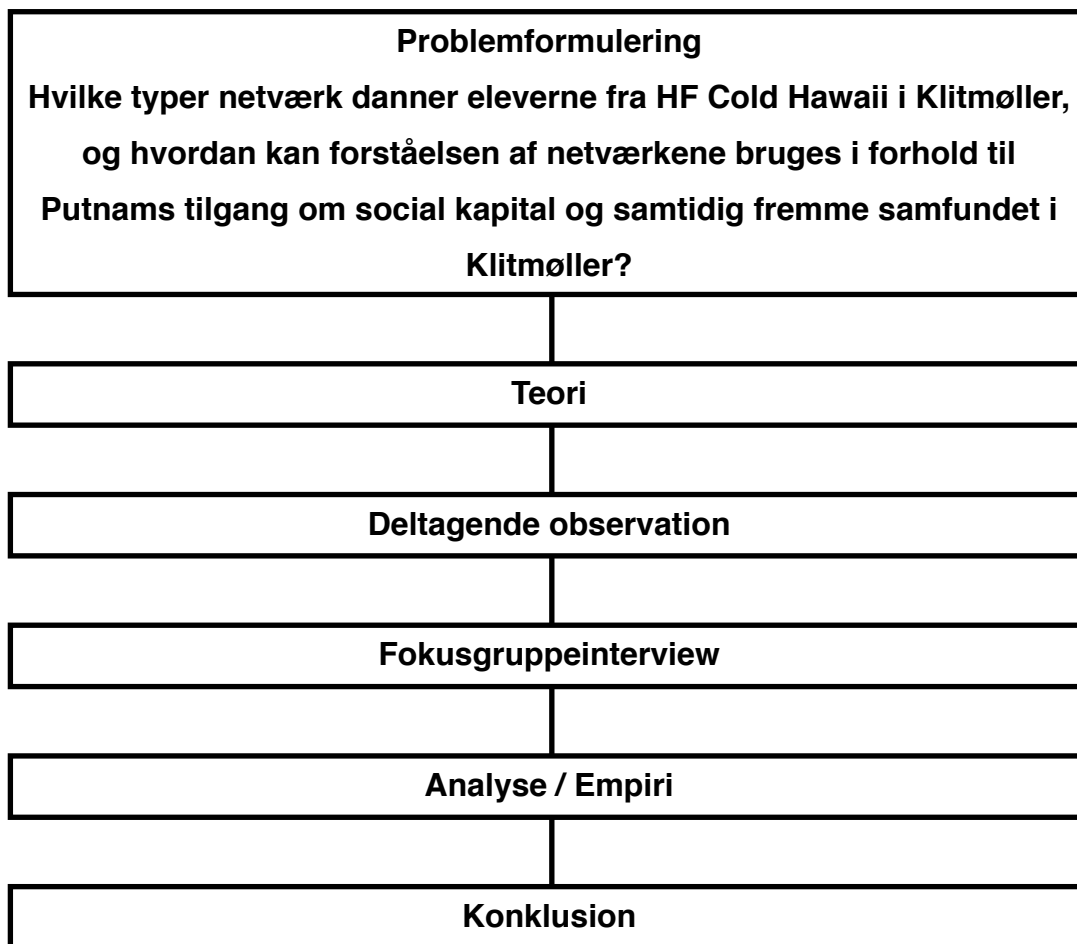
Hvilke typer netværk danner eleverne fra HF Cold Hawaii i Klitmøller, og hvordan kan forståelsen af netværkene bruges i forhold til Putnams tilgang om social kapital og samtidig fremme samfundet i Klitmøller?

Projektdesign

I det følgende afsnit vil jeg gøre rede for, hvordan selve projektet er blevet til fra problemformulering til konklusion, og hvordan jeg finder frem til konklusionen (Figur 1). Problemformuleringen er et stort spørgsmål, som jeg vil besvare ved hjælp af Robert D. Putnams teoretiske overvejelser om social kapital. Jeg vil forsøge at gå i hans fodspor og lade mig inspirere af de kilder, han selv er blevet inspireret af. Samtidig er det min intention, at jeg vil forholde mig kritisk til hans teori og benytte specialet til at afprøve hans tilgang til begrebet social kapital i relation til en gruppe elever, der er startet på den nye HF Cold Hawaii uddannelse i byen Klitmøller i august 2014.

Der vil i opgaven blive benyttet to dataindsamlingsmetoder. Den første af disse er deltagende observation. Tanken bag denne overvejelse er, at jeg ønsker at undersøge elevernes livsverden under forhold, der er så 'naturlige' som muligt, og på den måde forstyrre dem så lidt som muligt (Kristiansen, S. og Krogstrup, H. K., 1999). Samtidig ønsker jeg med deltagende observation at danne relationer med deres sociale miljø for på et senere tidspunkt, med baggrund i observationerne, at foretage et velkvalificeret fokusgruppeinterview.

Ved fokusgruppeinterviewet ønsker jeg som forsker at undersøge elevernes forståelser og mønstre (Halkier, B. 2009). Det, at de svarer på mine spørgsmål og forhåbentlig samtidig diskuterer åbent med hinanden, giver mig muligheder for at indsamle data, der kan bruges til en analyse, som senere kan blive til en forståelse af emnet og en konklusion.

Figur 1, illustration af projektdesign

Afgrænsning

Den tidligere omtalte teoretiske tilgang af Knud Illeris vil ikke yderligere blive beskrevet, selvom dette emne, omhandlende kombinationer af forskellige læringsrum som værende særligt befordrende for elevers læring, også kunne være interessant. Men dette emne må blive udarbejdet i et andet projekt.

En større inddragelse af de lokale og deres synspunkter ville også være interessant, men dette område, mener jeg, er berørt af andre forskere såsom Gunnar Lind Haase Svendsens arbejde i projektet omhandlende Klitmøller og Karby. Dermed ikke sagt, at hans arbejde ikke har interesse. Hans analyse kunne ganske vist sagtens bruges i tilknytning til mine analyser og dermed blevet til en triangulerende dokument analyse. Ligeledes kunne det have været spændende at inddrage sundhedsprofilens data om social kapital og lave en sammenligning med projektets data fra fokusgruppeinterviewet. Specialet kunne også sagtens have handlet mere om selve fænomenet 'Udkantsdanmark', men her er det min vurdering, at dette emne er blevet væsentligt dækket og omtalt, hvorfor

jeg dermed med stor interesse har vendt blikket mod en mindre specifik gruppe i Klitmøller.

En anden og særlig interessant vinkel på specialet kunne samtidig have været at inddrage interview fra forskellige og relevante kommunalpolitikere om deres ideer og tanker omkring udviklingen af Klitmøller.

2.0 Teori

Social kapital i Robert D. Putnams fodspor

Selve begrebet social kapital er ikke særlig håndgribeligt, og det kan qua sine mange teoretiske indgangsvinkler beskrives som et meget udefinerbart og svævende begreb. Med denne teoretiske gennemgang er det et af projektets formål at skabe større forståelse for social kapital og samtidig bruge teorien i analysearbejdet for derved at kunne svare på projektets problemformulering.

Det er svært at beskrive Putnams sociale kapital uden at nævne Pierre Bourdieu og James Coleman, og jeg vil derfor kort beskrive Pierre Bourdieu og James Coleman.

Pierre Bourdieu

Bourdieu's arbejde som sociolog og antropolog er meget anerkendt, og der er en del begreber, han har været med til at udvikle i sin karriere. Af særlige begreber kan nævnes feltbegrebet, habitus og - i sammenhæng med dette projekt - kapitalbegrebet (Bourdieu, P. 1983, 1986). Disse tre begreber må anses for værende meget grundlæggende i hans teori om praksis. Ifølge Bourdieu refererer kapital til ressourcer og kilder til magt og indflydelse, som sociale mennesker kæmper om at få adgang til og kontrollere. Kapital deles af Bourdieu op i fire overordnede kapitalformer: Økonomisk kapital, kulturel kapital, social kapital og symbolsk kapital.

Ifølge Bourdieu refererer hans beskrivelse af social kapital til de fordele, man kan forvente at modtage gennem de sociale netværk, man tilhører, og de sociale forbindelser, man har (Ibid). Bourdieu forklarer social kapital således:

"Social kapital er den samlede mængde af de aktuelle eller mulige ressourcer, som er tilknyttet besiddelsen af et varigt netværk af mere eller mindre institutionaliserede relationer af gensidig bekendtskab og anerkendelse – det vil sige med medlemskabet af en gruppe – som bibringer hvert af dets medlemmer støtte fra den fællesejede kapital og dermed en beføjelse, som berettiger dem til kredit i ordets forskellige betydninger".

(Bourdieu 1986, s. 86, egen oversættelse)

Begrebet kan ses som den profit, man kan høste af de netværker, man opbygger gennem forskellige sociale investeringsstrategier. Netop som der kan akkumuleres økonomisk kapital, akkumuleres der også social kapital ved at investere i denne kapitalform gennem sociale relationer - som skal plejes og vedligeholdes. Det vil sige, at for Bourdieu kan det enkelte individ bruge kapitalen til at opnå indflydelse på feltet og derigennem magt (Bourdieu, P. 1983, 1986).

James Coleman

En af James Colemans særlige pointer i beskrivelsen af social kapital er hans grundantagelse om, at menneskers handlinger er rationelle og motiveret af stræben efter egennytte, der omtales som '*rational choice*'. Endvidere nævner han i sin fortolkning af social kapital tre former, hvor den første omhandler forventninger, forpligtelser og pålidelighed (Coleman, J., 1990). Denne type kapital opstår, når individer udfører tjenester for hinanden. Og her benytter han eksemplet med A, der udfører en tjeneste for B. I denne forbindelse skabes der en forventning hos A om, at B vil gengælde den tjeneste. Og B vil deslige føle en forpligtelse til at gengælde tjenesten. Denne relation, der opstår her, er ifølge Coleman et eksempel på social kapital.

Colemans anden form for social kapital omhandler den information, man som mennesker får ved at deltage i en social relation. Et eksempel herpå kan være en mand, der ikke har til hensigt at følge med i alle nyhederne i et netværk, men som gerne vil opdateres på de store begivenheder. Vedkommende kan så via den sociale relation med en person, der følger mere med, få opfyldt sine behov (Ibid).

Den sidste af Colemans former for social kapital sker, når der dannes effektive normer, som er en slags ramme for, hvad der kan opfattes som rigtigt eller forkert i et samfund. I tråd med Putnams teori, som vil blive gennemgået herunder, bestemmer disse normer

eksempelvis, at kriminalitet er forkert (Ibid). Coleman beskriver social kapital på følgende måde:

”Sociale kapital er ikke én del men en variation af forskellige dele med to fælles elementer: de består alle af et aspekt af sociale strukturer, og de muliggør visse handlinger fra aktører – hvad enten det er enkeltindivider eller individer i grupper – indenfor strukturen. Ligesom andre typer af kapital er den sociale kapital produktiv, idet den muliggør realisering af bestemte mål, som ikke ville have været mulige at opnå i dens fravær”. (Coleman 2000, s. 20, egen oversættelse).

I dette afsnit vil jeg redegøre for Harvard professoren Robert D. Putnams teori om social kapital. Det sker med udgangspunkt i hans værk ‘Bowling Alone - The Collapse and Revival of American community’, men jeg vil samtidig også inddrage andet litteratur fra aktuelle teoretikere om emnet social kapital (Putnam, R. D., 2000). Jævnfør de to ovenstående afsnit om Bourdieu og Coleman kan det konstateres, at Putnam ikke er den første, der anvendte begrebet social kapital - og det er på trods af, at hans version af social kapital ofte nævnes som referenceramme i samfundsvidenskabelige diskurser (Hulgård, L., 2008).

I Putnams første definitioner af begrebet social kapital nævnes begrebet i relation til interaktionsformer i netværk, der hermed danner normer for tillid og reciprocitet (gensidighed) (Putnam, R. D., 1993). Hulgård påpeger, at den tiltrækkende faktor i Putnams forskning inden for social kapital er hans evne til at kombinere pointer og aspekter fra forskellige traditioner.

Putnams begreb kan i den sammenhæng fremstå som en kombination af sociale normer og tillid, inspireret af Colemans objektive strukturer i relation til sociale netværk - i lighed med Bourdieu og den produktive faktor af social kapital, inspireret af Colemans tilgang (Hulgård, L., 2008).

‘Bowling Alone’ er et berømt og omdiskuteret værk, som mange forskere har citeret. Værket er, qua dets store data af sociale interaktioner, et opsigtsvækkende bidrag i ønsket om at gøre social kapital til et centralt værktøj f.eks. i arbejdet med at kunne forstå et lokalsamfunds netværksstrukturer.

Samtidig er det vigtigt for dette projekt at fremhæve bogens afspejling af et amerikansk samfund, som ikke nødvendigvis passer ind i en dansk kontekst - eksempelvis i Klitmøller.

De tendenser, der påvises i bogen, er samtidig ikke tendenser, der kan ses blandt nordiske lande, som i det store billede må betragtes som nationer, der altid har ligget stabilt i toppen indenfor eksempelvis social tillid, hvilket indikerer en høj grad af social kapital (Hulgård, L., 2008). Ifølge Joel Sobel er det tydeligt, at Putnams direkte og logiske struktur og passionerede retorik skal ses i ønsket om, at bogen skal nå ud til et bredt publikum (Sobel, J., 2002).

I bogen fremsættes der statistikker, der meget tydeligt påviser en nedadgående tendens blandt borgers sociale engagement i tilknytning til forskellige organisationer, og han fremhæver, at nedgangen kan få betydningsfulde negative konsekvenser som destabilisering af demokratiske organisationer, nedgang af effektivitet i skoler og forværring af kollektiv sundhed og velvære (Ibid).

På trods af denne mindre kritik er projektets interesse for Putnam i særlig grad opstået på grund af hans skelnen mellem 'bonding'³ og 'bridging' social kapital, som vil blive beskrevet senere i dette kapitel. Et andet af Putnams interessante begreber, i tilknytning til projektet, er normer, der med en putnamsk terminologi betyder generaliseret gensidighedsnormer. I dette projekt vil de blive omtalt senere som generaliseret reciprocitetsnormer.

Putnam har mange inspirationskilder og nævner L. J. Hanifan, der som en af de første i 1916 beskriver begrebet på følgende hvis:

“Those tangible substances that count for most in the daily lives of people: namely good will, fellowship, sympathy, and social intercourse among the individuals and families who make up a social unit....The individual is helpless socially, if left to himself....If he become into contact with his neighbor, and they with other neighbors, there will be an accumulation of social capital, which may immediately satisfy his social needs and which may bear a social potentiality sufficient to the substantial improvement of living conditions in the whole community, The community as a whole will benefit by the cooperation of all parts, while the

---

³ Bonding og bridging social kapital, samt andre engelske begreber, vil i projektet forblive ved deres engelske benævnelse. Det er blevet valgt ud fra, at der igennem oversættelsen til danske begreber kan opstå unødvendige misforståelser.

individual will find in his associations the advantage of the help, the sympathy, and the fellowship of his neighbors” (i Putnam, 2000, s. 19).

Denne beskrivelse af social kapital vækkede, ifølge Putnam, ikke meget opmærksomhed og forsvandt igen. Men som Putnam billedligt fremhæver i ‘Bowling Alone’, blev social kapital som mange mistede skatte senere genopdaget i 1950'erne af canadiske sociologer i deres forskning af forstadsbeboeres medlemsskaber i klubber (Seeley, J. R. et al., 1956). Årtiet senere meldte Jane Jacobs sig på banen i et forsøg på at lovprise det gode naboskab i storbyen (Jacobs, J., 1961). I 70'erne var det Glenn Loury (Loury, G., 1977), som analyserede den sociale arv af slaveri, og i 80'erne blev Pierre Bourdieu (Bourdieu, P., 1983) meget anerkendt som social kapital teoretiker. I samme årti viste den tyske økonom Ekkehart Schlicht sig ligeledes for at fremhæve teorien om sociale og økonomiske ressourcer, som sociale netværk rummer (Schlicht, E., 1984). I de sene 80'ere beskriver James S. Coleman social kapital i lighed med Hanifan - omhandlende uddannelsens sociale kontekst (Coleman, J. S., 1988).

Ifølge Putnam er det nødvendigt at fremhæve social kapitalens individuelle og fælles perspektiv eller, som Putnam udtaler, et privat og offentligt ansigt (Putnam, R. D., 2000). Det private eller individuelle perspektiv vil danne forbindelser, der kommer individerne selv til gode. Social kapital kan ses som noget, der gavner individet og samfundet, fordi mennesker knytter bånd, som gavner deres egne interesser, men samtidig, ved at indgå i sociale netværk, bliver menneskenes handling et gode for samfundet (Ibid). For en stræbsom og ambitiøs jobsøger, ses det ofte, at et veletableret netværk giver arbejde, ikke nødvendigvis fordi man ved meget, men derimod fordi man kender mange. Dette er et eksempel på social kapitalens egenskaber i form af netværk fremfor human kapitalens kvaliteter, der omhandler kompetencer såsom uddannelse. Sociologen Claude S. Fischer udtaler med baggrund i sine studier, at:

“Social networks are important in all our lives, often for finding jobs, more often for finding a helping hand, companionship, or a shoulder to cry on” (Fischer, C. S., 1977 i Putnam R. D. 2000, s. 20).

Som berørt tidligere har social kapital også en ydre påvirkning - jf. det offentlige ansigt og det omkringliggende samfund - hvilket betyder, at det enkelte menneskes dannelse af

sociale netværk ikke alene tilskrives alle fordelene (jf. det private ansigt) (Putnam R. D., 1993). Som en pointe i denne sammenhæng belyser Putnam det på følgende måde:

“a well-connected individual in a poorly connected society is not as productive as a well-connected individual in a well-connected society” (Putnam R. D., 2000, s. 20)

Putnam fremhæver eksemplet om godt naboskab, hvor ideen er, at det gode naboskab med stor sandsynlighed nedbringer muligheden for indbrud, fordi man holder et vågent øje med hinandens hjem. Dette på trods af enkelte naboers begrænsede tid i kvarteret på grund af eksempelvis et krævende job i en anden by. På den måde kan social kapital både tilskrives som et privat og offentligt gode.

En fordel ved investering i social kapital er de omkringværende personer, samtidig med at det tilbagebelønnes til personen, der har lavet investeringen. I den forbindelse er sociale forbindelser også afgørende i forhold til at vedligeholde gode adfærdsregler i et samfund. Netværk involverer næsten per definition gensidig forpligtelse. Netværk stiller sig hverken på kort eller lang sigt tilfreds med den blotte “kontakt”. Netværk med et højt samfundsengagement skaber en robust grad af gensidighed, som Putnam kalder “norms of reciprocity”: *“Jeg vil gøre dette for dig nu”*, ud fra den overbevisning, at tjenesten er gensidig (Putnam, R. D., 2000).

Økonom Robert Frank har bemærket, at “social kapital er beslægtet med det, som Tom Wolfe kalder *“the favour bank”* i hans novelle *‘The Bonfire of Vanities’*” (i Putnam, R. D., 2000). “The favour bank” er her tæt knyttet til Colemans anden form for social kapital (jf. afsnittet om Coleman) om udveksling af tjenester, og denne norm vil samtidig blive beskrevet nedenfor i forbindelse med Putnam tanke om reciprocitet.

Putnam tilskriver Yogi Berra⁴ stor respekt for bidraget til en forståelse af begrebet reciprocitet - og forklarer det med ordsproget: “If you don’t go to somebody’s funeral, they won’t come to yours.” (Ibid, s. 21)

I denne forbindelse forstås reciprociteten meget præcist i retning af: “Jeg gør det her, hvis du gør dette for mig”. Og her fremhæver Putnam en endnu mere værdifuld form for reciprocitet, som kaldes den generaliserede reciprocitet: “Jeg gør dette for dig, uden en forventning om præcis gengældelse, ud fra den overbevisning, at et andet menneske i området vil gøre noget for mig på et ikke fastlagt tidspunkt”. Putnam forklarer sig på denne måde i forbindelse med de frivillige brandmænds årlige fundraising i Oregon: *“Come to our*

---

⁴ Pensioneret amerikansk baseball spiller

breakfast, we'll come to your fire.” På trods af budskabets meget specifikke norm om reciprocitet er det her vigtigt at forstå den implicitte norm om generaliseret reciprocitet, fordi brandmændene naturligvis kommer, selvom du ikke kommer til deres morgenmad (Putnam, R. D., 2000).

Et samfund, der er karakteriseret ved generaliseret reciprocitet, er ifølge mange forskere - her blandt Putnam - mere effektivt end samfund, der er præget af mistillid. Det kan forklares med den pointe, at alt hvad der byttes, ikke nødvendigvis skal balancere i værdi med det samme. Den tillid, der her opstår i samfundet, smører det sociale liv. Hyppige interaktioner mellem forskellige mennesker resulterer i generaliseret reciprocitet. Hanifan og hans efterfølgende kollegaer opdagede fordelene ved sociale netværk, normerne af reciprocitetens, og hvordan de kunne generere fællesskaber med gensidige goder (Putnam, R. D., 2000).

Men social kapital kan også have en bagside og generere ondsindet og antisocial adfærd. Derfor er det af stor betydning, hvordan vi bedre kan opmuntre til økonomiske forretninger med tætte sociale netværksinteraktioner - i ønsket om at reducere opportuniste og myndighedsmisbrug. Det vil sige, at de positive konsekvenser som gensidig støttesamarbejde, tillid og institutionel effektivitet optimeres, og at negative manifestationer som lukkede grupper, ethocentrisme og korrupsion bør mindskes (Ibid).

Bonding og bridging social kapital

I Putnams teori om social kapital fremhæver han distinktionen mellem bridging (inklusive) og bonding (eksklusive) (Putnam, R. D., 2000). De to underbegreber af social kapital citerer han Ross Gittel og Avis Vidal for at stå bag i værket *“Community Organizing: Building Social Capital as a Development Strategy”* (Gittel R. og Vidal, 1998). Gittel og Vidal beskriver i værket de to begreber på følgende måde:

*“Again (...) according to Putnam - the type that brings closer together people who already know each other (we call this **bonding capital**), and the type that brings together people or groups who previously did not know each other (Putnam call this **bridging capital** and we adopt his term)”* (Gittel R. og Vidal, 1998, s. 15).

Dette citat fremhæver, at Gittell og Vidal kun tager æren for bonding kapitalbegrebet. I tilknytning til bonding og bridging social kapital er det samtidig vigtigt at fremhæve sociologen Mark Granovetter. Professor fra RUC Lars Hulgård nævner i bogen "Socialt entreprenørskab og social innovation", at Granovetter er den egentlige inspiration til bonding og bridging med hans artikel "The Strength of Weak Ties", (Granovetter, M., 1973), hvilket Putnam heller ikke er i tvivl om. Han citerer Granovetter flere gange i bogen 'Bowling Alone'. Granovetters teori om "weak ties" og "strong ties" var, som Hulgård udtaler, med til at forfine, oversætte og inspirere til begreberne bridging og bonding social kapital (Hulgård, L., 2008). I artiklen fremhæver Granovetter, at interaktion med netværk af fjerne forbindelser kaldes for "weak ties", mens netværk mellem tætte venner og familie kaldes for "strong ties" (Granovetter, M., 1973). Granovetter konkluderer i artiklen på følgende måde:

"Svage bånd, tit erklæret som fremmedskabende, er her set som helt nødvendige til individers muligheder og for deres integration i samfund; stærke bånd, der skaber lokal sammenhængskraft, bliver til fragmentering overalt". (Min oversættelse af Granovetter, M., 1973, s. 1378)

Dette er med til at skabe en større forståelse for Granovetters distinktion af svage og stærke bånd. Det bliver helt tydeligt i hans undersøgelser af jobsøgninger og mobilitet, hvor han fremhæver forbindelser til fjerne bekendtskaber som mere givende i forbindelse med den succesfulde jobsøgning - hvor tætte og stærke forbindelser til nære venner og familier ikke er jobskabende i samme grad (Granovetter, M., 1973),(Hulgård, L., 2008, s. 67).

Bonding social kapital kan i mange tilfælde være indadskuende af valg eller af nødvendighed fra en gruppe. Og disse netværk, som denne kategori dækker over, karakteriseres af Putnam som homogene netværk, der skaber fælles identitet (Putnam, R. D., 2000). Bonding social kapital styrker samtidig den specifikke reciprocitet og mobiliserer solidaritet. Putnam nævner, at bonding netværk ligestilles med en sociologisk superlim ved at skabe en stærk og eksklusiv gruppeloyalitet, som derved kan fremstå som en "out-group antagonism" (Ibid).

På den måde kan netværkets "strong-tie" indskrænke medlemmernes råderum, da de kan føle sig overvåget i gruppen, hvilket gør, at medlemmerne i fællesskabet ikke tør skille sig

ud fra fællesskabet (Ibid). Lars Hulgård nævner i denne forbindelse, at bonding netværk samtidig vedrører processer omkring ordsproget "lige børn leger bedst", fordi der ofte opstår og udvikles et netværk mellem mennesker, der identificerer sig med hinanden med samme interesser på en afgrænsende måde. Samtidig kan denne tendens medføre, at fællesskabet distancerer sig fra omverdenen (Hulgård, L., 2008, s. 75), hvilket Putnam fremhævede som en "*out-ward antagonism*". (Putnam R. D., 2000, s. 23) Hulgård fremhæver yderligere, at bonding social kapital ikke nødvendigvis er et negativt begreb. Han nævner det danske velfærdssystem som et eksempel. Dette system er opstået qua en mobilisering af bonding netværk, og Hulgård påpeger, at:

"Andelsbevægelsen havde næppe opnået succes uden et produktivt samspil mellem økonomisk og social kapital." (Hulgård, L., 2008, s. 76)

Bonding netværk bliver et problem, når der bevidst bygges på bonding eller tilbagetrækning fra det øvrige samfund (Ibid s. 76).

I Putnams bog '*Better Together*' fremhæves social kapital også som noget, der bygger på uformelle sanktioner og sladder og endda udstødelse, ikke kun på fællesskabet og altruisme. Ved at anskue mennesker som værende inde eller ude, kan begrebet social kapital hurtigt få en negativ effekt på dem, som måtte betegnes som "outsiders" (Putnam, R. D., 2004).

Bridging netværk er mere udadskuende og beskrives også som "weak ties" jævnfør Granovetter. Putnam nævner eksempelvis menneskerettighedsorganisationer og de mange sportsforeninger som værende bridging netværk (Putnam, R. D., 2000). Bridging netværker kan generere bredere identiteter og generaliseret reciprocitet, som Putnam fremhæver i "Bowling Alone" med et citat fra 1829 af Thomas Greene:

"We come from all divisions, ranks and class of society(...)to teach and to be taught in our turn. While we mingle together in these pursuits, we shall learn to know each other more intimately; we shall remove many of the prejudices which ignorance or partial acquaintance with each other had fostered(...)In the parties and sects into which we are divided, we sometimes learn to love our brother at the expense of him whom we do not in so many respects regard as a brother(...)We may return to our homes and firesides with the kindlier feelings towards one another, because we have learned to know one another better" (i Brown, R. D., 1973, s. 69).

Hvor jeg tidligere sammenlignede bonding netværk med en super-lim, kan bridging netværk associeres med en sociologisk WD-40 - det vil sige et smøremiddel, der skaber mindre friktion. En udfordring med bridging netværk er, at de er svære at skabe i forhold til bonding netværk (Putnam, R. D., 2000). Denne type netværk er bedre til sammenføring af mennesker med forskellige sociale baggrunde og tager ikke hensyn til de sociale skel, der måtte være. Torpe tilføjer også, at bridging netværk rummer en høj grad af mangfoldighed og inklusivitet. Som eksempel nævner Torpe sociale foreninger, som her kan oversættes til byer med høj grad af social aktivitet indbyrdes mellem borgerne, som senere vil blive berørt i afsnittet om generaliseret tillid (Torpe, L., 2013).

Ikke desto mindre, og som fremgår ovenfor, kan bonding og bridging social kapital have forskellige værdifulde sociale effekter. Typisk vil det ikke være et enten eller forhold.

Men der vil være grupper, der "bonder" mere end andre "bridger", og der er mennesker, der udviser en balance mellem bonding og bridging.

På den måde kan det konkluderes, at bridging social kapital fungerer på en anden måde end bonding. I bridging handler det ofte om at udvikle tillid, reciprocitetsnormer og netværk blandt mennesker, som ikke har det store kendskab eller relation til hinanden (Ibid), mens bonding ofte omhandler den sociologiske superlim, som skaber stærke og eksklusive gruppeloyaliteter. Det vil som tidligere nævnt sige, at bonding netværk ofte fremstår som en "out-group antagonism" eller "lige børn leger bedst".

Generaliseret reciprocitetsnormer og tillid

Som det blev fremhævet tidligere ved social kapital er princippet om generaliseret reciprocitet et vigtigt element. Dette begreb vil blive beskrevet yderligere i dette afsnit. I den forbindelse bruger Putnam Michael Taylors pointe om, at:

"Each individual act in a system of reciprocity is usually characterized by a combination of what one might call short-term altruism and long-term self-interest: I help you out now in the (possibly vague, uncertain, and uncalculating) expectation that you will help me out in the future. Reciprocity is made up of a series of acts each of which is short-run altruistic (benefiting others at a cost to the altruist), but which together typically make every participant better off". (Taylor, M., 1982, s. 28-29)

Et samfund, der bygger på en høj grad af generaliseret reciprocitet, er mere effektivt end et mistillidsfuldt samfund, hvor ærlighed og tillid smører den uundgåelige friktion, der altid vil eksistere i den sociale tilværelse (Putnam, R. D., 2004).

“Ærlighed er den bedste politik”, hvilket Putnam fremhæver som værende en klog leveregel, snarere end en sødladen banalitet - men kun hvis andre også følger samme princip. Normen om generaliseret reciprocitet øges i udvekslingen af tætte sociale netværk.

I denne sammehæng påpeger Putnam sondringen mellem tillid, som er indlejret i personlige relationer, “thick trust”, og “thinner trust” i den generaliserede anden. “Thin trust” kan, som i bridging netværk, være mere brugbar end “thick trust”, fordi det udvider radiusen af tillid blandt mennesker i et samfund - altså ud over menneskers personlige relationer.

Lars Torpe nævner i bogen *‘Det stærke samfund’*, med reference til Eric Uslaner og Bo Rothstein, partikulær og generaliseret tillid (Uslaner, E. M. og Rothstein, B., 2005) (Torpe, L. 2013). Partikulær tillid er, som Putnam fremhæver, knyttet til “thick trust” og omhandler venner, kollegaer eller naboer. Det vil sige mennesker, man identificerer sig med eller har kendskab til (Torpe, L. 2013).

Generaliseret tillid, der også omtales som social tillid, er tillid til mennesker, vi ikke kender - altså til fremmede. Her hviler tilliden på et mere abstrakt grundlag, som Torpe beskriver det. Tillid er med til at skabe en følelse af sikkerhed blandt mennesker i situationer, de ikke har mulighed for at gennemskue eller kontrollere. Det moderne samfund anbringer os ofte i sådanne situationer. Af årsager som Torpe nævner, skyldes det, at vi indgår i mange og meget forskellige sociale relationer, hvor man er afhængig af hinanden.

Samtidig står vi overfor flere valgmuligheder, som resulterer i en mindre traditionsbundet adfærd, og derfor mere uforudsigelig og ukontrollerbar (Ibid). Den hyppige interaktion med andre fremmede mennesker øger samtidig usikkerheden om, hvilke konsekvenser andres valg har for én.

Torpe fremhæver denne samfundsudvikling som afgørende for generaliseret tillid. Vi vil før eller siden bevæge os uden for vores vante cirkler, og her er det vigtigt for vores færden, at vi udviser fremmede tillid (Torpe, L. 2013). Med tillid til omverdenen vil samfundet synes mindre kompleks og truende - og dermed styrkes det fornuftsmæssige billede af verden. På den måde fungerer graden af individers tillid som en aflastningsmekanisme.

Er man ikke indstillet på altid at overlade en arbejdsopgave eller stole på andre, kan den almindelige gang i hverdagen hurtigt blive fyldt med unødvendige bekymringer.

En bekymring, som bliver byttet ud med nytteløs tidsforbrug i forsøget på at skabe kontrol over noget, man alligevel ikke kan få den fulde kontrol over.

Yderligere nævner Torpe, at partikulær og generaliseret tillid ikke behøver at være hinandens modpoler, da det ifølge rapporten 'Medborgerskab i Danmark'⁵ oplyses, at mennesker, der har tillid til deres nære omgivelser f.eks folk fra bebyggelsen eller kvarteret, også har mere tillid til fremmede (Socialstyrelsen, 2011).

Ifølge Torpe er Danmark og de øvrige lande i norden kendt for at score højt på både partikulær og generaliseret tillid. På trods af dette ses der dog stadig tilfælde i Danmark på det modsatte - at der kan være stor tillid til de nære omgivelser og mistillid til fremmede. På den måde kan det fremhæves, at tillid er tæt forbundet med social kapital, fordi det initierer til samarbejde (Torpe, L., 2013).

Det, der kendetegner generaliseret tillid modsat partikulær tillid, er, at tilliden strækker sig ud over ens personkreds. Det vil sige en tilkendegivelse over for en selv og andre, at "*de fleste er til at stole på*". I det perspektiv retter generaliseret tillid sig ikke mod konkrete andre, men mod anonyme andre (Ibid). Som eksempel hertil nævner Torpe de beboere, der år for år sætter diverse grøntsager og frugter ud til vejen, som forbipasserende selv køber ved at lægge penge i en kasse. Dette sker ud fra den forventning, at folk, som de er flest, er til at stole på. Det sker ud fra troen om, at folk generelt ikke er ude på at snyde. Torpe påpeger, at der ofte måles ud fra disse kriterier, når man foretager surveys om generaliseret tillid. Det vil sige, om man mener, folk er til at stole på (Torpe, L., 2013).

Eric M. Uslaner og Bo Rothstein hævder, at rødderne af generaliseret tillid ligger i en mere ligelig fordeling af ressourcer og muligheder i et samfund. Derfor ses en høj grad af generaliseret tillid i lande med en fortid præget af stor lighed, såsom de nordiske nationer på grund af deres mindre undertrykkende forhistorie (Uslaner, E. M. og Rothstein, B., 2005). Uslaner og Rothstein uddyber, at hvis der er stor skævhed i rigdom blandt samfund, kan folk i hver ende føle, at de har meget lidt til fælles med hinanden. I meget ulige samfund er folk tilbøjelige til at holde med deres egen slags. Opfattelsen af uretfærdighed

---

⁵ Rapporten 'Medborgerskab i Danmark' bygger på en omfattende spørgeskemaundersøgelse, hvor mere end 4.500 etniske danskere samt indvandrere og efterkommere fra 7 ud af de 10 største ikke-vestlige oprindelseslande har svaret på spørgsmål om medborgerskab

vil styrke negative stereotyper af andre grupper, hvilket understøtter en lav grad af generaliseret tillid.

Kritik af social kapital og Putnam

Putnam har med tiden modtaget en del kritik for sin udlægning af teorien om social kapital. Han er blandt andet blevet udfordret for sin fremhævelse af nedgangen i organisationers medlemstal som et signal for en nedgang i social kapital (Hulgård, L., 2008). Putnam beskyldes for ikke at tage nok hensyn til, at deltagelse i dag opstår under mere ad hoc eller spontane omstændigheder, som bidrager til nye former, modsat tidligere tiders traditionelle og hierarkiske organisationer (Ibid).

Francis Fukuyama stiller også et kritisk spørgsmålstejn til Putnams anskuelse om, hvorvidt grupper danner social kapital ved deres blotte eksistens (Fukuyama, F. 1997). Fukuyama mener, at det er nødvendigt at belyse gruppens grad af sammenhængende handlen, som opstår blandt medlemmerne, for at kunne udtale noget om grupperes sociale kapital (Ibid).

Han mener, man skal være varsom med konklusioner om særlige høje grader af tillid til hinanden udelukkende ud fra menneskers medlemskab i grupper.

Mens Putnam i 'Bowling Alone' peger på vigtigheden af økonomisk ulighed i sin analyse af nedgangen i social kapital i USA, kritiseres han af Uslaner og Rothstein for ikke at nævne det i sin konklusion om, "*hvad dræbte det civile engagement*" (Uslaner, E. M. og Rothstein, B., 2005). Et velfungerende og lige velfærdssystem er afgørende i Uslaner og Rothsteins perspektiv. Og de bekymrer sig for, at et generaliseret tillidsløft og lighed kan være sværere at opnå end først antaget. De er også bekymret for, at en klæbrig korruption kan sætte en ærlig regering uden for rækkevidde i lande, der rangerer lavt på lighed og tillid. De påpeger frustration over ikke at have svaret på, hvordan man kan befri lande fra korruption gennem institutionelle rettelser, men påpeger, at via sociale velfærdspolitikker kan ulighed reduceres. Vejen dertil er vanskelig, og prognosen er ikke optimistisk. De inddrager i deres pointe det gamle ordsprog:

"Once the system gets there, it stays there" (Uslaner, E. M. og Rothstein, B., 2005, s. 72)

Andre kritikere er Per Selle og Dag Wollebæk, som påviser problematiske omstændigheder ved Putnams teori. Et særligt punkt er Putnams rene mikroorientering, hvor social kapital kan forstås som værende en udelukkende bottom-up tilgang, skabt gennem lokal interaktion. I bogen 'Bowling Alone' fremhæver Selle, at Putnam tegner et glansbillede af fordelene ved en stærk social kapital i forbindelse med personers sociale relationer på et mikroniveau (Selle, P., 1999).

Selle påpeger, at det mikroorienterede fokus ikke fungerer i 'state friendly' nordiske lande, hvor den frivillige sektor og lokale foreninger historisk set er under større indflydelse fra staten i forhold til Putnams hjemland Amerika (Ibid).

Selle og Wollebæk fremviser i denne sammenhæng resultater, der påviser, at hvis social kapital skal opretholdes i et samfund, er udadvendte og synlige organisationer nødvendigt. Disse fungerer yderligere som reelle formidlende institutioner mellem borger og statsdannelse samt enkelte og samfundet. For at opfylde disse funktioner, er foreninger nødt til at skabe forbindelser, der rækker ud af lokalsamfundet og ind i det politiske system. Det vil sige, at foreninger eller organisationer bør yde mere end blot at være socialt aktive i det lokale miljø, men faktisk lade sig involvere i det politiske liv (Selle, P. og Wollebæk, D., 2008).

Ydermere påpeger de, at hvis gentagne interaktioner i virkeligheden genererer tillid, ville det være svært at forsvare det synspunkt, at organisationer eller foreninger udgør en vigtigere sfære end arbejdspladsen, skoler, boligområder med mere, hvor vi tilbringer en langt større del af vores tid (Selle, P. og Wollebæk, D., 2008).

Det betyder, at Putnam negligerer den offentlige sfære som en afgørende facilitator mellem borger og demokrati. Han overser i denne sammenhæng kommunens mulighed for at bidrage med initiativer, der fremmer social kapital. Med nordiske øjne lægger Putnams tilgang altså alt for stor vægt på mikroniveauet eller bottom-up og for lidt fokus på top-down perspektivet - jævnfør Per Selle.

Dette sidste kritikpunkt fra Selle bliver understøttet af S. Szreter i forbindelse med hans beskrivelse af begrebet linking social kapital (Szreter, S., 2002), som på lige fod med Selle omhandler samarbejde mellem parter med forskellige magtressourcer, eksempelvis foreninger og kommunen. Staten eller kommunen har en magtfuld position og kan tilsidesætte gode interesser i det civile samfund. Men, som det ofte ses i et velfungerende velfærdsystem, kan kommunen også tilføre borgerne ressourcer, så borgerne, med et

begreb af Torpe, bliver *'mægtiggjort'*⁶. På mange måder, og som Selle fremhæver, har der i Danmark og Skandinavien været en mægtiggørelse af foreninger fra det offentlige. Denne omstændighed er en afgørende årsag til, at der stadig eksisterer et bredt og robust foreningsliv i Danmark. Derfor bliver der ofte sondret mellem andre begreber som horisontal (bonding, bridging) og vertikal (linking) social kapital (Torpe, L., 2013).

Måling af social kapital

Social kapital kan ifølge Putnam operationaliseres ved måling og undersøgelse af menneskers deltagelsesgrad og engagement i et samfunds sociale, politiske og kulturelle aktiviteter (Putnam, R. D., 2000). I Putnams arbejde med undersøgelserne sker det via analyser af statistisk materiale vedrørende deltagelse på mikro- og makroniveau. Mikroniveauet forstås som omfanget af medlemskaber i foreninger, frivilligt arbejde, engagement i lokale projekter og graden af selskabelighed, der eksisterer mellem venner og familie. Makroniveauet søges afdækket med fokus på graden af opstilling til politiske poster og vælgerdeltagelse. Ifølge Putnam stiller de to niveauer skarpt på graden af deltagelse blandt borgere i et samfund, og derfor fungerer de som et pejlemærke for samfundets sociale kapital (Ibid).

En metode til måling af social kapital er blevet beskrevet af Torpe i bogen 'Det stærke samfund', som ser på graden af et samfunds generaliserede tillid (Torpe, L., 2013). Som tidligere påpeget ses generaliseret tillid som tillid til mennesker i almindelighed og en tro på, at mennesker, man ikke kender, vil udvise pålidelighed, som i samme grad vil være påvirket af erfaringer med andres pålidelighed. Og Torpe udtaler, at sådanne forhåbninger er formet af tid og sted (Ibid).

I forhold til den konkrete måling af, om et menneske har generaliseret tillid, er det vedkommendes tro på, at *'andre'*, som hun eller han kan interagere med, vil vise pålidelighed. *'Andre'* skal her forstås som *'folk i almindelighed'* eller *'folk som der er flest'*. Et ofte anvendt spørgsmål, der ifølge Torpe benyttes til måling af generaliseret tillid blandt mennesker, er:

"Alt i alt - mener De, at folk er til at stole på eller mener De, at man ikke kan være for forsigtig, når man har med mennesker at gøre?" (Torpe, L., 2013, s. 43)

---

⁶ Kommer af begrebet *'empowered'*. Det kan i denne sammenhæng også sættes i relation at staten fremmer handlekraft blandt borgerne. Delagtiggøre og inddrage borgerne i samfundet.

Spørgsmålet er oprindeligt fra Amerika, hvor det er blevet brugt siden 80'erne i forbindelse med internationale værdiundersøgelser. Mange lande har deltaget i disse undersøgelser, hvilket har skabt et interessant materiale at drage sammenligninger mellem lande ud fra. Danmark har været med alle fire gange under disse undersøgelser.

Denne måde at indfange generaliseret tillid på har af Uslaner og Torpe været diskuteret - særligt udfra den præmis, at der måles på tillid ud fra et enkelt spørgsmål (Uslaner, E. M., 2002)(Torpe L. og Lolle, H., 2011). Under mere pålidelige omstændigheder vil troværdigheden kunne forbedres ved at supplere med flere lignende spørgsmål, som sammenlagt vil kunne danne et andet udfald og skala. Torpe undrer sig samtidig over, at der kun er mulighed for to svar på spørgsmålet. I forhold til de forskellige grader af tillid, efterlyser han en svar skala fra 0 til 10, hvor 10 betyder, at mennesker er til at stole på, og 0 betyder, at man ikke kan være forsigtig nok, når man har med folk at gøre. Han understreger, at denne skala anvendes i European Social Survey (Torpe, L., 2013).

I dette projekt er operationaliseringen af social kapital sket kvalitativt ved hjælp af et fokusgruppeinterview (Bilag 2). Her er der blevet stillet en række spørgsmål til eleverne omhandlende deres netværk og reciprocitet. Og modsat det meget direkte spørgsmål, "*Alt i alt - mener De, at folk er til at stole på eller mener De, at man ikke kan være for forsigtig, når man har med mennesker at gøre?*", er de blevet stillet ud fra begrebet proxyier. Det vil sige, at jeg til fokusgruppeinterviewet har udarbejdet et tilnærmelsesspørgeskema omhandlende de vigtigste områder inden for Putnams fortolkning af social kapital.

Delkonklusion

Efter denne teoretiske gennemgang vil jeg her samle op på nogle af de mest centrale og afgørende pointer - med henblik på senere at kunne svare på problemformuleringen. Vi kan nu fremhæve, at social kapital gavner individet og samfundet, fordi mennesker knytter bånd, som gavner deres egne interesser. Ved at indgå i sociale netværk bliver menneskernes handling samtidig et gode for samfundet.

Ifølge Putnam kan det ligeledes konstateres, at netværk med et højt samfundsengagement skaber en robust grad af gensidighed, som Putnam kalder "norms of reciprocity": "*Jeg vil gøre dette for dig nu*" ud fra den overbevisning, at tjenesten er gensidig. I den sammenhæng tilføjer Putnam den endnu mere værdifulde form for reciprocitet - nemlig generaliserende reciprocitet: "*Jeg gør dette for dig uden en*

forventning om præcis gengældelse, ud fra den overbevisning, at et andet menneske i området vil gøre noget for mig på et ikke fastlagt tidspunkt. Derfor påpeger mange forskere, at et samfund karakteriseret ved generaliseret reciprocitet er mere effektivt end samfund præget af mistillid. Det kan forklares med den pointe, at alt hvad der byttes ikke nødvendigvis skal balancere i værdi med det samme.

En anden vigtig pointe i del-konklusionen er Granovetters teori om "weak ties" og "strong ties", fordi den har betydning for Putnams kobling til begreberne bridging og bonding social kapital.

Disse to begreber, bonding og bridging social kapital, vil i specialet spille en afgørende rolle i arbejdet med analysen og i forståelsen af elevernes netværksstrukturer. I gennemgangen af bonding netværk blev det blandt andet fremhævet, at denne tendens kan medføre, at et givent fællesskab kan distancere sig fra omverdenen. Men samtidig kan det konkluderes, at dette netværk i mange tilfælde kan opstå som et valg eller af nødvendighed, eksempelvis for at mobilisere solidaritet i en gruppe. I den forbindelse opstår der samtidig det, som Granovetter omtaler som "strong ties" - eller med Putnams ord: En sociologisk superlim. Om dette fænomen tilføjer Lars Hulgård, at bonding netværk samtidig vedrører processer omkring ordsproget "lige børn leger bedst".

For specialet vil det samtidig være interessant at kigge på deres grad af bridging netværk, da disse i et putnamsk perspektiv beskrives som mere udadskuende.

I det teoretiske kapitel fremhævede jeg ligeledes Putnams problematiske omstændigheder. Her var det særligt Selle og Wollebæks kritik rettet mod Putnams rene mikroorientering, der blev nævnt. I deres kritiske tilgang nævner de blandt andet, at Putnam overser den forhistoriske tradition, der hersker i de nordiske lande i forbindelse med samarbejdet mellem stat og civilsamfund. Dermed overser Putnam et vigtigt led, som er kommunens mulighed for at bidrage med initiativer rettet borgerne. Dette kritikpunkt bliver også støttet op af Szreter i tilknytning til hans lignende tilgang om linking social kapital.

3.0 Metode

Epistemologi

Den kvalitative forskning kan bidrage med beskrivelser af den menneskelige verden, og der kan skabes en velfunderet viden om vores samtalevirkelighed gennem det kvalitative interview (Kvale, S. og Brinkmann, S. 2009). Denne vidensproducerende aktivitet efterlader samtidig spørgsmål om, hvordan man kan karakterisere denne type viden, som det kvalitative forskningsinterview giver os.

I tilknytning til de epistemologiske positioner vil jeg i dette afsnit præsentere metaforen om den rejsende. Dernæst vil den viden, der produceres, blive diskuteret i forbindelse med en hermeneutisk videnopfattelse (Kvale, S. og Brinkmann, S. 2009).

Den rejsende

Metaforen om den rejsende i relation til interviewerens er med til at tydeliggøre den epistemologiske opfattelse, der eksisterer i interviewprocessen, med henvisning til indsamling og konstruktion af viden. Metaforen er med til at skabe yderligere refleksion over hvilke opfattelser af viden, som bringes ind i projektets interviewundersøgelse.

Hvis interviewerens sættes i lighed med den rejsende-metafor, er personen en rejsende undervejs til et fjernt land, hvilket medfører, at personen har en masse at fortælle ved hjemkomsten (Kvale, S. og Brinkmann, S. 2009).

Den interview-rejserende bevæger sig på den måde gennem landskabet og kommer i snak med de mennesker, interviewerens møder. Under vandringen, som den rejsende foretager sig, udforskes de mange områder af landet som uberørt territorium eller ved hjælp af kort, mens personen flytter sig omkring i landskabet. Ifølge Kvale og Brinkmann kan denne metafor ligestilles med den latinske betydning af konversation som "vandring sammen med", fordi den interviewrejsende danner følge med de lokale indbyggere og spørger ind til deres livsverden, i et ønske om at de fortæller deres historier.

Meningerne fra de originale og oprindelige historier differentieres og udfoldes via den rejsendes fortolkninger af de fortællinger, han eller hun hjembringer til de hjemlige tilhørere. Denne rejse skal ikke alene føre til ny viden, men kan også resultere i en forandring hos

den rejsende. Hertil kan det fremhæves, at rejsen kan igangsætte refleksionsprocesser, der kan medføre nye former for selvindsigt (Kvale, S. og Brinkmann, S. 2009).

Da dette projekt arbejder ud fra en sociokulturel og hermeneutisk tilgang, er rejsemetaforen og den kvalitative tilgang mest anvendelig for den empiriske tilgang, fordi viden indfanges undervejs gennem feltarbejde og fokusgruppeinterview, som vil blive gennemgået senere i kapitlet.

Hermeneutikken

Et fundamentalt element i projektets opbygning og den afgørende metode til analysen af den endelige transskription er hermeneutikken, som i dette afsnit vil blive beskrevet. Selve ordet betyder fortolkningskunst, og begrebet har sin oprindelse inden for teologien i forståelsen af religiøse tekster. Her var ønsket at søge om bag tekster for at opdage skaberens sande intentioner (Kristiansen, S. og Krogstrup, H. K., 1999).

En afgørende person at fremhæve ved denne tilgang er Hans-Georg Gadamer (Højberg, H., 2014). Med udgangspunkt i den filosofiske hermeneutik er det særlige og grundlæggende ved Gadamers tilgang begrebet 'væren-i-verden'. Begrebet er indført af Martin Heidegger, og det bliver et begreb, som Gadamer bygger videre på og argumenterer for, fordi forståelse er en måde at være til på som menneske (Ibid).

Udviklingen får afgørende betydning for vores forståelse af verden - samt vores forståelse af os selv som forstående mennesker. Ifølge Gadamer ønsker han med værket 'Wahrheit und Methode' at gøre op med den tidligere metodiske hermeneutik. Denne videnskab omhandler troen om, at metode fører til sand viden (Højberg, H., 2014). Tanken bag videnskaben er ifølge Gadamer at fremhæve fortolkningen og forståelsen som meget centrale for menneskets eksistens. Han ønsker dermed ikke forståelse som en begrænsning af metodiske teknikker, som skaber rette og sande fortolkninger af sociale processer, men nærmere at forståelse er det, vi mennesker er (Ibid). Dette synspunkt gør tilgangen særlig anvendelig i projektet, fordi der ønskes en forståelse af HF-eleverne og de sammenhænge, der kommer til udtryk i situationer under den deltagende observation og under fokusgruppeinterviewet.

En central retning for projektet, og afgørende i forbindelse med det transskriberede fokusgruppeinterview, er, at teksten fra transskriptionen bliver tolket. Tanken med denne teksttolkning er at forstå det, som teksten siger, og det, som den påstår (Højberg, H., 2014). Det handler i den sammenhæng ikke om at sætte sig ind i informanternes sjæleliv,

men mere om at arbejde sig ind i tekstens mening - lidt i tråd med den føromtalte rejsemetafor. Med andre ord bør det påpeges, at meningen ligger i sandhedskravet, som teksten opstiller. Det skal samtidig fremhæves, at enighed i teksten ikke er nødvendigt, men at jeg som fortolker må forholde mig til det reelle sandhedskrav, der kommer frem - og i den tilknytning bliver neutralitet ikke muligt (Ibid).

Forståelseshorisont og horisontsammensmeltning

Ifølge Gadamer består forståelse af fordomme og forforståelse, som betyder, at forståelse er indlejret i en cirkulær begrundelsesstruktur - også omtalt som den hermeneutiske cirkel. Forståelseshorisonten har betydning for, hvordan vi orienterer os og handler i et samfund, og hvordan vi forstår et samfund (Højberg, H., 2014). Gadamer beskriver det således:

“Horisonten er et synsfelt, som omfatter alt, hvad der kan ses fra en bestemt synsvinkel (...) Vi taler om en snæver horisont, at åbne op for nye horisonter, og så videre.” (Gadamer H.-G., 1989, s. 269 i Højberg, H., 2014, s. 302).

Anskuer vi teksten ud fra en forståelseshorisont, er det centralt, at jeg forholder mig til min forståelseshorisont (Højberg, H., 2014). En vigtig erkendelse i arbejdet med fortolkning og forståelse af tekst er samtidig, at jeg undersøger i eget felt - det vil sige samme livsverden. Dette betyder som udgangspunkt, at informanternes og min forståelseshorisont ikke adskiller sig væsentligt. Dette kan have den fordel, at tolkningen bliver mindre kompliceret, men samtidig er det vigtigt, at jeg er opmærksom på graden af indforståethed. I den forbindelse betyder det, at det kan betragtes som en ressource, der giver mulighed for at tilføje flere nuancer - både rent praktisk og teoretisk. Yderligere er det vigtigt at være opmærksom på, at min forståelseshorisont indeholder fordomme. Disse fordomme kan forstås som positive forhåndsindtagelser, hvilket er et grundvilkår for bedre at kunne forstå sig på feltets problematik (Ibid).

I forbindelse med projektet er der, på trods af forskningen i eget felt, alligevel tale om to forståelseshorisonter. HF-elevernes og min forståelseshorisont. Her påpeger Gadamer, at når situationen, hvor jeg forstår teksten, opstår, er der ud fra vores forståelseshorisonter sket en horisontsammensmeltning (Højberg, H., 2014). På den måde dækker horisontsammensmeltning over de episoder, der opstår i det forstående møde med

genstanden, som kan være en tekst, en fremmed kultur eller menneske. Ved den specifikke horisontsammensmeltning dannes der forståelse og mening.

Ved horisontsammensmeltningen er meningen ikke suverænt knyttet til fortolkeren eller genstanden, men sker i mødet mellem disse to. Det betyder, at der er tale om en gensidig processuel meningsdannelse (Ibid).

For projektets vedkommende, der undersøger en gruppe HF-elever, kan det fremhæves, at tilgangen er i form af menneskelig aktivitet og handling. I den forbindelse er den hermeneutiske fortolkningsvidenskab forenelig med både deltagende observation og fokusgruppeinterview som kvalitative metoder (Højberg, H., 2014).

I processen med fokusgruppeinterviewets empiri vil der opstå meningsfulde fænomener, som indeholder mening fra HF-eleverne. Fænomenerne kommer frem gennem deres handlinger, ytringer af normer og værdier. Det meningsfulde opstår ud fra deres referenceramme, hvorfra de taler, handler og orienterer sig. Den meningsfulde sammenhæng skaber således grundlag for fortolkningen af HF-eleverne, hvortil det er vigtigt at befinde sig i deres sociale og kulturelle setting, hvor deres særlige indlejrede kontekst eksisterer (Højberg, H., 2014).

En anden faktor, der er central for projektet, er, at den virkelighed, HF-eleverne befinder sig i, er fortolket. Det vil ifølge Giddens sige, at der opstår en dobbeltfortolkning (Launsø, L. og Rieper, O., 2005). HF-eleverne handler i den sammenhæng ud fra deres forståelseshorisont samtidig med, at de inddrager min forståelseshorisont, som yderligere kan anskues som min forforståelse forud for min undersøgelse (Højberg, H., 2014).

Et ontologisk udgangspunkt er ifølge Gadamer den hermeneutiske cirkel (Højberg, H., 2014). Han påpeger, at fortolkningens vekselvirkning mellem del og helhed er en bevægelse, og den anses for at være en betingelse for den menneskelige erkendelse, eksistens og erfaring. Denne vekselvirkning eller bevægelse virker ikke kun fra mig og til HF-eleverne, men også tilbage til mig som fortolkeren.

Det vil sige, for at forstå en del af en tekst, må helheden forstås. På samme tid kan jeg dog kun forstå helheden, når jeg forstår de enkelte dele. Denne tanke er ifølge Gadamer det der generaliseres, når han hævder, at forståelse og forforståelse forudsætter hinanden. Den føromtalte bevægelse danner en cirkulær bevægelse, hvoraf begrebet den

hermeneutiske cirkel stammer fra. Den hermeneutiske cirkel beskrives også som en spiral, da den ikke har en iagttaget begyndelse eller slutning - og derfor kan processen forstås som uendelig og uafsluttet (Ibid).

Hvem skal observeres?

Ønsket om at udforske en gruppe HF-elevs sociale kapital i byen Klitmøller opstod gennem en samtale med min vejleder. Denne gruppe af HF-elever var nye i byen, og de var netop startet på den helt nye og meget medieomtalte HF Cold Hawaii-linje med surf på skemaet året rundt med vandtemperaturer i perioder under 10 grader.

I en mindre by som Klitmøller med ca. 839 indbyggere er det ikke nemt at være anonym. Og slet ikke for de cirka 20 elever på den gymnasiale uddannelse, der for første gang skulle etableres i byen.

Det kan konstateres, at der har været meget fokus og stor interesse omkring eleverne med TV-udsendelser og diverse interviews med eleverne. Et hurtigt kig på deres officielle hjemmeside afslører, at der fra studiets side henvises til ikke mindre end 26 sites, der omtaler den nye HF Cold Hawaii-linje (HFVH, 2015). Oven på denne opmærksomhed kommer der så - lidt ironisk - et ønske fra undetegnede om at udarbejde en undersøgelse af deres felt.

Jeg vidste ikke alt om eleverne i forvejen, men jeg var nysgerrig på deres version af tilværelsen i Klitmøller, og hvordan de i grunden havde det i byen set ud fra begrebet social kapital. Jeg følte, at jeg havde med en særlig gruppe at gøre, der ikke tidligere var blevet studeret i et social kapital perspektiv. Af den grund kan det konstateres, at der for mig var en forskningsmæssig tiltrækning i at undersøge og måske opdage nye og interessante fænomener.

Adgang til feltet

Det er relevant for projektet at gøre sig grundige overvejelser om, hvordan der på bedste vis kan skabes en adgang til feltet.

Eftersom jeg er bosiddende i Klitmøller og identificerer mig med surfkulturen, var det ikke svært at udpege forskellige gatekeepers. Gatekeepers kan i denne sammenhæng betragtes som personer, der er tilknyttet HF Cold Hawaii og har autorisation til at give eller nægte adgang med det formål at udføre forskning (Kristiansen, S. og Krogstrup, H. K., 1999).

Derfor valgte jeg en ven fra miljøet, som arbejdede på skolen for eleverne. En adgang, der måske virkede lige til og uden problemer, men alligevel havde jeg en underlig fonemmelse ved at kontakte min ven. Før mødtes vi i bølgerne eller under afslappede fælles sociale arrangementer. Nu var situationen anderledes og handlede om, om jeg måtte foretage en undersøgelse af eleverne, som han havde et ansvar for. Heldigvis blev der udvist stor forståelse. Det endelige ja kom efter en samtale med de ansvarlige ledere fra Thy-Mors HF og VUC.

På trods af et kendskab til miljøet skete min ankomst til feltet med en grad af nervøsitet. Og det må konstateres, at mit møde med eleverne skete ud fra de "skemaer" eller kulturelle modeller, som jeg havde med mig hjemmefra. Skemaer som ifølge Kristiansen og Krogstrup omhandler indlærte og internaliserede tankefølelser, der medierer både fortolkninger af oplevelser og rekonstruktion af hukommelse (Kristiansen, S. og Krogstrup, H. K., 1999). Og på trods af et kendskab til miljøet følte jeg det som en udfordring at ankomme til den sociale kontekst.

Deltagende observationer

Som tidligere beskrevet indledte jeg min dataindsamling med en uges deltagende observationer. Det var ikke en uge, hvor jeg døgnet rundt befandt mig med de studerende. Det var mere præcist observation på udvalgte dage med forskellig time-intervaller, hvor der blev foretaget feltnotater (Bilag 1, s. 68).

Eksempelvis tilbragte jeg tid sammen med dem en mandag formiddag af årsager, jeg her vil beskrive:

Mandag er for eleverne en vigtig dag, da der her bliver lagt planer for resten af ugen. Det, der står som nummer et for eleverne, er vejrudsigten for hele ugen. Er der bølger på vej eller ej? (Bilag 1, s. 68)

På dagen for min deltagende observation så ugen meget god ud i forhold til bølger. Derfor skal der lægges planer for, hvornår der skal surfes, således at lærere, der bliver berørt af ændringerne, kan orienteres. Vælger eleverne at surfe på de tidspunkter, som oprindeligt skulle have været undervisningstimer, betyder det, at undervisningen skal flyttes og afvikles på andre tidspunkter - eksempelvis om aftenen på kroen, hvor eleverne bor sammen.

Dette møde var samtidig mit første møde med eleverne. Her fik jeg muligheden for at introducere mig selv og fortælle dem om mit speciale, og hvad mine planer var med eleverne. I den forbindelse var det også muligt af få deres samtykke.

Et andet eksempel på min deltagende observation var i forbindelse med HF Cold Hawaii's arrangerede Solution Camp den 7.maj med temanavnet "Klitmøller på hjul" (Bilag 1, s. 68). Her var der indgået et samarbejde med 26 urban-design studerende fra Aalborg Universitet, 3 repræsentanter fra Thisted Kommune, 16 HF Cold Hawaii studerende og enkelte lokale borgere fra Klitmøller. Der var tale om en idéudvekslings-workshop. Bagefter kunne interesserede lokale borgere komme og spørge ind til de nyudviklede ideer - en form for idé-fernisering. Til dette arrangement var vi cirka 50 personer, og eventen forløb over en dag på kroen, hvor eleverne fra HF cold Hawaii boede (SC, 2015).

Ved observationer uden deltagelse ses de observerede som objekter, der i den relation udforskes ude fra (Kristiansen, S. og Krogstrup, H. K., 1999). Her er forskeren ikke i nævneværdig kontakt eller personligt involveret i de hændelser, han eller hun observerer, og han eller hun er samtidig ikke en del af den kontekst, der observeres.

Modsat denne tilgang - og aktuel for projektet - er observation med deltagelse, hvor aktørerne betragtes som subjekter, hvilket ifølge Kristiansen og Krogstrup ses som en forudsætning for, at en adækvat forståelse af sociale fænomener kan forstås indefra (Ibid). Med andre ord deltager forskeren i en interaktion med det felt, der undesøges, og samtidig spiller forskeren en aktiv rolle som deltager i det miljø, han eller hun observerer. Denne form for deltagende observation finder oftest sted i relation til observationer i naturlige omgivelser (Kristiansen, S. og Krogstrup, H. K., 1999).

Observationer kan inddeles i forskellige typologier såsom strukturerede laboratorieforsøg eller - som i projektets tilfælde - ustrukturerede observationer. Eleverne studeres som subjekter, hvilket involverer en fortolkning af det subjektive meningsunivers, som skabes gennem en forståelse indefra - nærmere bestemt i den kontekst, subjekterne befinder sig i (Kristiansen, S. og Krogstrup, H. K., 1999).

Ustrukturerede observationer i naturlige omgivelser betyder samtidig, at forskeren er deltager i feltet, hvilket er en væsentlig forudsætning for at observere 'dag til dag rutiner'. En fordel ved netop denne pointe er de mange uformelle situationer, der opstår under ofte spontane og kaotiske omstændigheder, som hertil kan bidrage med værdifuld datamateriale til projektets endelige tilblivelse (Ibid).

Ustrukturerede observationer kan ligeledes inddeles i total eller partiel deltagelse, hvor det for mit vedkommende har været en vekslen mellem total og partiel deltagelse (Kristiansen, S. og Krogstrup, H. K., 1999).

Det faktum, at jeg er bosiddende i Klitmøller, kan samtidig bevirke, at jeg blandt informanterne i feltet har nemmere ved at blive en del af feltet, få adgang og blive accepteret. Et forhold som kan føre til en hurtigere og mere naturlig social proces med eleverne (Launsø, L. og Rieper, O., 2005).

Den deltagende observation danner derfor ofte grundlag for svaret på følgende spørgsmål:

Hvad foregår der?

Hvem og hvad er involveret?

Hvordan fænomener forekommer?

Hvorfor fænomener forekommer?

Hvilke sociale processer er der?

Hvilke relationer er der mellem eleverne?

I tilknytning til den deltagende observation kan jeg derfor ved selvsyn indfange viden om aspekter ved undersøgelsens genstand (Launsø, L. og Rieper, O., 2005). I fokusgruppeinterview, som ofte er mindre spontane, kan det være svært at indsamle data i forbindelse med de mere rutinemæssige aktiviteter. Ligeledes kan der under den deltagende observation opstå tabubelagt adfærd, som kan skabe viden, der ligger tættere på virkeligheden end et fokusgruppeinterview. Launsø og Rieper påpeger samtidig, at der nemmere kan skabes en adgang bag om elevernes perception, hvilket vil sige, at eleverne handler mere ud fra deres behov (Ibid). Det kan samtidig tilføjes, at der under observationen altid kan stilles spørgsmål under forhold, der er mindre opstillede, og dermed kan man opnå en større grad af spontanitet i arbejdet med empirigenerering. Noget, der ofte anses som værende en udfordring tilknyttet denne metode, er, at det er meget tidskrævende og langsommelig. Derfor fungerer metoden sædvanligvis i kombination med en anden metode, som jeg vil beskrive i det følgende afsnit (Launsø, L. og Rieper, O., 2005).

Fokusgruppeinterview

I dette afsnit vil der blive anvendt videnskabsteori fra bogen 'Interview' af Steiner Kvale og Svend Brinkmann, 'Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne' og Bente Halkiers bog 'Fokusgrupper' (Halkier, B. 2009).

Fokusgruppeinterview (FGI) er, som navnet lægger op til, tæt forbundet med interview. Derfor vil der i afsnittet være omfattende beskrivelser og forklaringer fra Kvale og Brinkmann.

Samtalen er en elementær form for menneskeligt samspil, hvor de involverede kan interagere, stille spørgsmål og besvare dem. Ved samtalen lærer vi hinanden at kende, vi modtager oplysninger, følelser og holdninger om den verden, informanterne lever i. I et FGI stiller forskeren spørgsmål om og lytter til, hvad informanterne siger om deres livsverden (Kvale, S. og Brinkmann, S. 2009). Intervieweren lytter til informanternes udsagn om eventuelle drømme, frygt eller håb. Intervieweren hører hvilke synspunkter og meninger, de udtrykker, og forskeren bliver informeret om informanternes arbejdssituation, sociale liv eller andet interessant.

Det kvalitative FGI forsøger at forstå verden ud fra interviewpersonernes synspunkter, fremlægge deres meninger i forbindelse med deres oplevelser og afdække deres livsverden forud for videnskabelige forklaringer.

Historien bag interviewformen som forskning er, at det er en gammel måde at hente systematisk viden på, der kan føres tilbage til det gamle Grækenland (Ibid).

Selve ordet interview er forholdsvist nyt og blev taget i brug i det 17. århundrede. Det kvalitative interview er i forskellige henseender blevet anvendt i samfundsforskning gennem hele det 20. århundrede. På trods af, at systematisk litteratur om forskningsinterview kun har eksisteret i de sidste to årtier, har sociologer og antropologer længe benyttet uformelle interview til at indfange data fra deres informanter (Kvale, S. og Brinkmann, S. 2009).

I særlig grad kan den sociologiske Chicago-skole, der undersøgte livet i Chicagos mange specielle gader i 1930'erne og 1940'erne, nævnes som en forløber for den senere interesse rettet de kvalitative forskningsinterview.

Den kvalitative metode, som benyttes i dette projekt i forbindelse med deltagende observation og FGI, er en central metode i samfundsforskningen. Kvale og Brinkmann fremhæver det hurtigt stigende antal kvalitative bøger, som et tydeligt tegn på denne

tendens. Et af de førende forlag ved navn SAGE Publications har gennemgået en vækst i kvalitative tekster fra ti bøger i 1980-87 til 130 bøger i 1995-2002 (Ibid).

FGI har de senere år vundet en del frem som kvalitativ metode, og dette på trods af metodens egentlige oprindelse fra 1930'ernes USA (Launsø, L. og Rieper, O., 2005). Metoden kom frem, fordi samfundsforskere opfattede den mere traditionelle empirigenerering som værende alt for strukturel - og i mange sammenhænge derfor begrænsende. Dette satte gang i udviklingen af en mere 'non-directive' metode, hvor tanken var, at denne metode kunne indfange mere autentisk data med mindre forskerstyring. Ligeledes var man opmærksom på forståelsen af menneskers meninger og vurderinger og graden af, hvor indlejret de kunne være i den sociale kontekst (Launsø, L. og Rieper, O., 2005).

Bente Halkier definerer fokusgruppen gennem David Morgans forståelse (Halkier, B. 2009). Hans arbejde med fokusgrupper kan betragtes som en forskningsmetode, *"hvor data produceres via gruppeinteraktion omkring et emne, som forskeren har bestemt."* (Halkier, B. 2009, s. 9).

Det vil sige en kombination af gruppeinteraktion og forskerbestemt emnefokus som det afgørende. Af det, der ofte taler for fokusgruppers egenskaber, kan påpeges graden af mulighed for at kunne producere data om mønstre af indholdsmæssige betydninger i gruppens beretninger, vurderinger og forhandlinger. Ligeledes vil det kunne observeres, hvad der blandt eleverne som gruppe er enighed om og vice versa. Graden af den styrende sociale interaktion, der eksisterer under et FGI, kan også hindre en passende grad af åbenhed fra forskerens side i forbindelse med hvilke sociale relationer og fortolkninger, som kan være centrale i konteksten - og som forskeren ikke altid har fantasi til at forestille sig (Halkier, B. 2009).

Overvejelser og valg ved fokusgrupper

Rekruttering

Til selve projektets FGI er interviewet blevet gennemført ustruktureret og mildt styret med 6 deltagere i alderen 17-25 år (Bilag 2). Varigheden var på halvanden time. Fire af deltagerne var fra Sjælland, en fra Tyskland og en fra lokalområdet. Selve rekrutteringen

af deltagerne til interviewet startede egentlig allerede ved det indledende feltstudie, hvor jeg dannede mig et overblik over, hvilke grupper eller cirkler HF-eleverne var en del af. Til interviewet ønskede jeg en ikke alt for homogen gruppe med forskellige personer fra forskelle grupper. På den måde var det mit ønske at få forskellige svar fra forskellige personer. Ligeledes var det også mit ønske at rekruttere unge som ældre. Da den deltagende observation var ved at være omme, besluttede jeg at spørge ind til enkelte elevers interesse for specialet. På den måde kunne jeg forhøre mig, om elevernes lyst til at deltage i et FGI. De ældre elever, som jeg adspurgte, takkede nej af tidsmæssige årsager, mens andre takkede nej på grund af manglende lyst. Men som tidligere nævnt, lykkedes det at få et ja fra seks HF-elever, hvoraf tre af deltagerne var piger. Jeg overvejede ikke på noget tidspunkt at forberede relevante screenings-spørgsmål i forbindelse med min selektion af eleverne, fordi gruppen af mulige deltagere på cirka 20, var meget lille. Derfor måtte jeg begrænse mine krav. Hermed blev screeningenprocessen mere rettet mod screenings-kriterier såsom køn og oprindelsessted. Jeg ville helst ikke have for mange lokale, og jeg ville gerne have elever, der kom langt hjemmefra (Halkier, B. 2009). Yderligere kan det tilføjes, at min rekruttering skete via min føromtalte surfer-ven, som med et andet begreb kan omtales gatekeeper. Min gatekeeper var dog ikke en del af udvælgelsesprocessen, men han var personen, der førte mig til eleverne - hvorfra jeg selv lavede den endelige udvælgelse.

En overvejelse, som jeg gjorde mig omkring interviewet, er samtidig, at eleverne er nye mennesker i byen, som gerne vil skabe et godt billede af sig selv og klassen. Denne omstændighed gør sig også gældende for forskeren. Dette kan skabe den situation, at alle involverede parter gerne vil blive ved med at have en god relation til hinanden, hvilket ifølge Halkier kan komme til at påvirke, hvad der siges i fokusgruppen, og hvad jeg siger til dem (Halkier, B. 2009). Jeg betragter samtidig mit indledende feltstudie som en måde, hvorpå jeg kunne skabe sociale relationer til eleverne med et ønske om at blive en del af deres sociale netværk. Dette kan udløse den fordel, at deltagerne føler sig tryggere på forhånd og føler sig mere forpligtet til at sige ja og møde op til et FGI.

Da eleverne går i samme klasse og i fleres tilfælde bor sammen, må det konstateres, at de kender hinanden særdeles godt. I denne situation skal man ifølge Halkier være opmærksom på eventuelle etablerede dominans-relationer (Ibid).

Samtidig kan deres fælles sociale netværk betyde, at de har nemmere ved at tage del i samtalen. Det er med til at skabe et trygtere miljø, da eleverne har en forestilling om,

hvordan de forskellige personer reagerer. Dette kan give mere uddybende perspektiver med udgangspunkt i de delte erfaringer og oplevelser (Halkier, B. 2009). Men dette betyder også, at elevernes individuelle dagligdagsudtalelser bliver sat på prøve under interviewet. Hvilket kan skabe en social kontrol blandt informanterne, blandt andet fordi eleverne har en fortid og en fremtid sammen.

Hvor henne?

Hvor skal interviewet afholdes? Det er ikke et helt uvæsentligt spørgsmål, og for nogen måske en overdrevent detalje (Halkier, B. 2009). Men lokaliseringen af interviewet kan betyde en hel del for, om deltagerne finder det muligt at deltage i den sociale interaktion. De afgørende og vigtige overvejelser i denne situation er, at lokaliseringen af FGI'et altid vil påvirke dataindsamlingen på en eller anden måde. Almindeligvis vælges der en neutral lokation for interviewet, men i dette projekt valgte jeg ud fra kriteriet 'emne-relevant sted'. Derfor blev interviewet afholdt hos eleverne på kroen i Klitmøller, der fungerer som deres base. Det skaber den fordel, at stedet lægger op til at tale om emnet. Samtidig er eleverne i vante omgivelser - omgivelser, som interviewet handler om (Ibid). Det, at jeg vælger deres sted, skaber en slags hjemmebanefordel for eleverne. Det var vigtigt for mig at imødekomme eleverne og dermed skabe et trykt miljø og en fornuftig ramme om en situation, som de ikke var hjemme i - set ud fra et forskningsmæssigt perspektiv.

Struktur under fokusgruppeinterview

Det afholdte FGI kan beskrives som værende en løs tragt model, hvor der i starten arbejdes mere åbent omkring emnet med brede spørgsmål, hvorefter forløbet går mere i retning af problemformuleringen (Bilag 2)(Halkier, B. 2009). Som tidligere berørt handler det igen om at komme igang på en stille og rolig måde. Det har stor betydning, at alle i interviewet kommer godt fra igang fra starten.

Denne struktur er valgt, fordi jeg som forsker gerne vil undersøge elevernes forståelser og mønstre. Det, at de svarer på spørgsmål, som de samtidig diskuterer åbent sammen med hinanden, giver muligheder for at indsamle data, der kan bruges til en forståelse af emnet. Derfor kan det konstateres, at FGI'et er opstillet og rettet mod at understøtte udvekslinger, diskussioner og forhandlinger mellem eleverne (Ibid).

I rollen som facilitator ved interviewet er det vigtigt at opmuntre og stimulere til elevernes interaktion på bedste måde. Dette kan eksempelvis optimeres, hvis interviewerens inddrager en observatør ved sin side. På den måde kan interviewerens være mere til stede og danne sig et bedre overblik under interviewet. Der sker meget under et FGI, derfor kan en assisterende observatør være til stor hjælp med relevante nye og interessante vinkler - både under og efter forløbet.

Med til interviewet havde jeg medbragt en beskrivelse af specialets interesseområder med en dertilhørende problemformulering og spørgsmål (Bilag 2). Denne beskrivelse blev også sendt ud til eleverne dagen før sammen med et notat om interviewformen som metode (Bilag 3). Et notat og orientering om interviewet blev også sendt ud til to HF-ansvarlige (Bilag 4), da jeg betragtede det som en nødvendighed at holde ansvarlige ledere orienteret om min færden på deres arbejdsområde. Dette giver dem også mulighed for bedre at kunne spørge ind til eventuelle emner, de måtte være i tvivl om. Samtidig fik de muligheden for at sige fra, hvis der var noget, de ikke ville være en del af. Beskrivelsen til eleverne var lavet til eleverne, for at de bedre kunne sætte sig ind i undersøgelsen. Beskrivelsen var samtidig blevet tilsendt via mail for at komme potentielle spørgsmål i forkøbet samt at give retningslinjer for FGI'et.

Som jeg oplevede det, var mit møde med eleverne i perioder præget af en kunstig fornemmelse eller følelse. De virkede en smule programmerede, som om de havde fortalt historien mange gange før.

Det skal også fremhæves, at de ikke havde været i denne rolle før - altså den forskningsmæssige rolle, som jeg nævnte tidligere. Til mit forsvar havde jeg over flere omgange mundtligt informeret eleverne og dannet relationer via mit korte feltarbejde. Naturligvis kan jeg som person i denne sammenhæng have haft en tilgang, der efter deres overbevisning har været upassende. Men dette er jeg ikke bekendt med. Samtidig var den forholdsvis unge aldersgruppe nyt for mig i et forskningsmæssigt øjemed. I fokusgruppeinterviewets perspektiv var deres lyst til at svare på spørgsmål til tider lidt afventende. Og den livlige diskussion, der ofte stræbes efter og ofte anskues som fokusgruppeinterviewets særlige styrke, var mindre karakteristisk.

Transskription

I arbejdet med transskriptionen valgte jeg så vidt muligt en fuld transskription (Bilag 5). I forbindelse med udarbejdelsen var udgangspunktet ikke de små detaljer for den videre analyse, men mere et fokus på at fastholde meningsindholdet i det sagte (Tanggaard, L. og Brinkmann, S., 2010). Transskriptionen blev foretaget kort efter interviewet, så det optagede ikke blev for fjernt. Samtidig er alle involverede personer i projektet blevet anonymiseret, og deltagerne i interviewet er blevet nummereret for at gøre mit analysearbejde nemmere og mere overskueligt. Anonymiseringen er foretaget ud fra Aalborgs Universitets retningslinjer. Det er også valgt, fordi det ikke er afgørende for projektet, hvem der siger hvad og hvornår. Derudover er det vigtigt at være bevidst om, at byen hvor undersøgelsen er foretaget er lille, og der kan hurtigt opstå misforståelser på grund af en ikke anonymiseret undersøgelse. Dette etiske område vil jeg beskrive yderligere i afsnittet om etik.

Den analytiske tilgang

Denne del omhandler de analytiske redskaber kodning, kategorisering og begrebsliggørelse, der har til formål at danne et overblik over projektets datamateriale og få det reduceret og gjort overskueligt på en systematisk måde. Ifølge Halkier er kodning et redskab til at tilvejebringe en forståelse af de indholdsmæssige emner fra interviewet (Halkier, B. 2009).

Ved selve kodnings-procedurerne kondenseres de lange datastykker fra interviewets transskribering ved at give de udvalgte databider tematiske overskrifter, som meningsmæssigt har sammenhæng. Dette er med til at danne et overblik over, hvad der bliver talt om indholdsmæssigt.

Udtryk for mening i selve kodningen af tekst kan være kompliceret - og det på trods af, at samtaler eller diskussioner synes af være simple. Derfor kan kategoriseringer anvendes til at beskrive processer, hvor jeg kan sætte de forskellige koder i forhold til hinanden. På den måde kan der dannes et overblik over de sammenhængende koder - eller om nogle koder står i modsætning til hinanden. Denne kategorisering kan skabe en yderligere kondensering af datamaterialet, hvor flere koder samles under én kategori (Ibid).

Kategorierne kan eksempelvis laves ved, at jeg bringer bestemte begrebsmæssige kategorier til materialet.

Den sidste af de tre redskaber er begrebsliggørelse. I denne fase sættes koder og kategorier igen i forhold til data og i forhold til projektets teori. Ved denne fase er det samtidig min opgave at validere og problematisere eventuelle egne antagelser. Det kan yderligere fremhæves, at det i denne fase er muligt at komme med kritiske tilføjelser eventuelt overfor den teori, der er blevet benyttet (Halkier, B. 2009).

Kritik af metode

Jeg må erkende, at jeg til tider har blandet mig for meget i informanternes samtale under fokusgruppeinterviewet. Det er min svaghed. Engang imellem kan det være svært at lade være med at tage del i samtalen. I arbejdet med at lytte optagelserne igennem, opdagede jeg, at jeg til tider var en anelse meget på - søgende efter noget, jeg ikke rigtig kunne finde. Jeg var lettere påvirket af, at de ikke var så diskussionslystne, hvilket resulterede i at jeg måtte stille ad hoc-spørgsmål.

Det kan skyldes, at de var trætte, da interviewet blev afviklet fra kl. 20-22. De kommenterede ikke så meget på hinandens udtalelser. Overordnet virkede informanterne enige. Måske skyldes det, at de er meget sammen. De bor sammen. De laver alt sammen. Det resulterer måske i meget ens mennesker og meget ens svar.

Sammenlignet med andre fokusgruppeinterview, jeg har fortaget, var der under disse interviews ofte flere divergerende udtalelser og store uenigheder, der ofte endte i dialoger, der ikke var til at styre. Det oplevede jeg ikke på samme måde med eleverne.

Etik

I dette kapitel vil jeg præsentere, hvilke etiske overvejelser jeg har gjort mig i forbindelse med metoderne i projektet. Her vil jeg gennemgå de etiske overvejelser i forbindelse med den kvalitative metode - tilhørende henholdvis deltagende observationer og fokusgruppeinterview.

Kvalitativ forskning er en social og værdiladet aktivitet, som derfor står i tæt relation til etiske udfordringer. Her handler det i særlig grad om menneskers liv og erfaringer, hvor deres udtalelser bringes frem i en offentlig arena (Brinkmann, S., 2010).

I den forbindelse fremhæver Brinkmann fem retningslinjer for forskningsetik, som består af følgende punkter:

At forskeren skal overveje, om forskningsprojektet lever op til god videnskabelig standard.

At forskeren skal tage hensyn til de personer og grupper, som berøres af forskningsarbejdet (både de, som er genstand for forskningen, og andre, som kan blive påvirket).

At forskeren har ansvar for at behandle personidentificerende oplysninger fortroligt.

At forskeren skal indhente samtykke fra dem, der inddrages i forskningen, og skal oplyse de pågældende om, at deltagelse er frivillig.

At forskeren skal gøre sine forskningsresultater tilgængelige for offentligheden i overensstemmelse med almindelige principper (Brinkmann, S., 2010, s. 432).

Mikro- og makroetik

Ifølge Brinkmann kan etik yderligere opdeles i mikro- og makroetiske problemstillinger (Brinkmann, S., 2010).

Mikroetiske overvejelser omhandler det centrale aspekt at tage vare på eleverne, som er en stor del af projektet. Her tænkes der særligt på informeret samtykke, fortrolighed og en sikring af, at eleverne ikke lider overlast ved deltagelse i undersøgelsen (Ibid).

Med makroetiske overvejelser i humanvidenskaben menes der placeringen af forskningens samfundsmæssige omstændigheder (Brinkmann, S., 2010). Det kan eksempelvis være, hvilke interesser projektet tjener? Er der en taber eller en vinder i forhold til publicering eller formidling af undersøgelsen?

Yderligere fremhæver Brinkmann fire etiske tommelfingerregler. Disse regler er nyttige at have med sig som en huskeliste over etiske dimensioner, der vurderes som centrale, men som der ikke altid er en endegyldig løsning på (Brinkmann, S., 2010).

- Informeret samtykke er central, og det er vigtigt, at informanterne er klar over, hvad de deltager i. Som et eksempel kan det påpeges, at jeg i forbindelse med interviewet fremsendte notater og informationer om metoden FGI, og hvad jeg ville undersøge under interviewet.
- Fortrolighed eller anonymitet forventes i mange projekter at være en standard, hvilket det også vil være i denne undersøgelse.

- Forskningens konsekvenser blandt de involverede informanter er også en vigtig overvejelse. Det er blevet berørt tidligere i forbindelse med de mikroetiske faktorer, og endvidere kan det nævnes, at jeg som forsker skal behandle informanterne ordentligt og ikke tale enkelte eller flere ned.
- Det sidste punkt omhandler min rolle som forsker. Jeg bruger min erfaring og sensitivitet til at gøre iagttagelser, stille spørgsmål og lytte efter svar. I den sammenhæng er det vigtigt, at jeg udviser ansvarlighed over for mine værdimæssige holdninger og fordomme. Sådanne overvejelser har betydning for bedre at kunne forstå, hvordan disse påvirker ens handlinger som forsker. Dette omtales af Brinkmann som refleksivitet i den kvalitative metodelitteratur (Brinkmann, S., 2010). I forbindelse med dette projekt er det kritiske overvejelser omhandlende min adresse og surfinteresse i Klitmøller, der kan sættes spørgsmålstegn ved, blandt andet fordi jeg forsker i eget felt. Dermed kan jeg have en tendens til at se igennem fingre ved enkelte og vigtige situationer.

Delkonklusion

Efter denne metodiske gennemgang vil jeg her samle op på nogle af de mest centrale og afgørende pointer med henblik på senere at kunne svare på problemformuleringen.

Hvis jeg med udgangspunkt i projektets teoretiske afsæt vil undersøge elevernes grad af social kapital i forbindelse med den mikroorienterede tilgang, finder jeg det nødvendigt at benytte deltagende observation og fokusgruppeinterview som kvalitative metoder. Dette kan forklares med den rejsende metafor, hvor jeg som forsker får indblik i deres territorium. Ved denne tilgang kan jeg derved indsamle empiri undervejs gennem feltarbejde og fokusgruppeinterview.

Elevernes udtalelser bliver derfor - med hjælp fra hermeneutikken - fortolket gennem den tekst, som bliver til i arbejdet med min transskription. Denne teksttolkning skal derfor ansues som et vigtig afsæt for den senere analyse.

Med projektets kvalitative valg bliver det endvidere centralt, at jeg som forsker gør mig overvejelser om min grad af forståelse. Det vil sige, at jeg møder eleverne med en fordom, som også kan omtales som min forforståelse. I mit møde med eleverne og arbejdet med min teksttolkning af interviewet vil min forforståelse dermed flyttes. For hver gang forforståelsen flyttes, dannes der en hermeneutisk cirkel, hvilket resulterer i et bedre

kendskab til eleverne. Dermed kommer jeg tættere på eleverne og en horisontsammensmeltning - som er centralt for mit arbejde med problemformuleringen.

En af de metoder, der er anvendt til opnåelse af en større forståelse, er deltagende observation. Her blev det fremhævet, at eleverne kan betragtes som subjekter, hvor min rolle er aktiv som deltager i det undersøgende miljø. Her vurderer jeg det samtidig som værende centralt i arbejdet med problemformuleringen, at jeg kan observere 'dag til dag rutiner', som forhåbentlig vil give indblik i uformelle situationer og bidrage med empiri, der derigennem kan resultere i et værdifuldt analysearbejde. Samtidig er det også vigtigt, at den deltagende observation kan producere relevante spørgsmål til fokusgruppeinterviewet.

I det videre arbejde med at kunne svare på problemformuleringen har det været vigtigt at arbejde med fokusgruppeinterviewet. Her kan det nævnes, at denne metode blev valgt ud fra en betragtning om at undersøge eleverne ud fra overvejelser om en 'non-directive'-metode. I den forbindelse ønskede jeg en autentisk dataindsamlingsproces, der i samme omgang var tiltænkt som en måde at imødekomme deres begrænsede erfaring med forskningsmiljøet. Ligeledes er denne metode også valgt, fordi den ofte virker naturlig for eleverne og mindre forskningsstyret end eksempelvis et klassisk forsker-informant interview.

På trods af disse overvejelser oplevede jeg, at fokusgruppeinterviewet ikke fungerede lige så hensigtsmæssigt, som det har været tilfældet med tidligere fokusgruppeinterview, jeg har foretaget. Den klassiske diskussion, man stræber efter, og som jeg har oplevet fra andre fokusgruppeinterview, var ikke så markant under dette interview.

4.0 Empiri og analyse

Selve den praktiske gennemgang af fokusgruppeinterviewet foregik ved hjælp af en tredeling. Første del var en introduktion med åbne spørgsmål, hvor ideen var at starte fokusgruppeinterviewet åbent i håbet om, at der på en tilfældig og spontan måde ville opstå brugbar empiri til analysen. Anden del indeholdt mere direkte netværksspørgsmål, mens den tredje del bestod af spørgsmål om reciprocitet.

For at kunne svare på problemformuleringen i den afsluttende konklusion vil analysen blive inddelt i to områder. Den første kategorisering er netværk, hvor jeg vil trække

relevant empiri ind i analysen og koble det til projektets kapitel om teori. På samme måde vil jeg arbejde med den anden kategorisering, der handler om reciprocitet.

Netværk

I denne del af fokusgruppeinterviewet stillede jeg informanterne spørgsmål omhandlende deres overvejelser ved at starte uddannelsen. Her håbede jeg, at der ville opstå en dialog om netværk i Klitmøller, men det kom hurtigt til at handle om det fællesskab, der kunne opstå mellem eleverne på kroen. Dette ser jeg som en naturlig måde at betragte deres situation på, da de er unge og synes, det er fedt at bo sammen på en kro - lidt ligesom man kender det fra en efterskole. Jeg har valgt at inddrage følgende empiri, også selvom det ikke er specifikke svar på mit netværksfokus. Det skyldes, at svarene efter min mening fortæller noget om en type netværk, der ifølge Putnam omtales som bonding netværk.

4: (...) *man skulle bo sammen (...)* (Bilag 5, s. 76)

3: (...) *så tror jeg ikke du ville få det samme fællesskab (...)* *man lærer nogen at kende (...)*

6: *“Ja, det er meget mere sjovt at være sammen (...)”* (Bilag 5, s. 77)

5: *“Jeg synes (...) at fællesskabet er vigtigere, vi er hele tiden sammen, vi bor sammen, vi går i skole sammen, vi surfer sammen, vi laver alt sammen, så synes jeg også, vi kan hjælpe hinanden (...) hjælpe hinanden med at komme afsted (...) kigge på en opgave det motiverer mig”*

3: *“(...)man er fælles om det”*

Der er tydeligt, at udtalelserne kan sættes sammen med teorien om bonding netværk. Det handler for eleverne meget om at være sammen på kroen, hvilket ifølge Putnam også kan ligestilles med en adfærd, der har karakter af at være eksklusiv og indadvendt. Det skal ikke nødvendigvis opfattes sådan, at netværket tjener et dårligt formål, men mere i retning af, at eleverne skal lære hinanden at kende. Samtidig kan elevernes homogene gruppe have skole-opgaver, der kræver internt samarbejde.

I: Hvad bruger I fritiden på, når I ikke surfer?

3: *“Jeg kører mountainbike og (...) og løbetræner”* (Bilag 5, s. 81)

4: *“Ja, træner”*

3: *“Løber, cykler, svømmer, drikker kaffe”* (Bilag 5, s. 82)

5: *“Vi hænger ud her”* (på kroen)

2,3,5: *"Stalden"* (latter) (Stalden er et lokalt lille værtshus)

2: *"Jeg tror, det kommer senere, nede på stranden med bål og ned i NASA"* (den lokale surfklub)

1: *"Jeg kommer ikke så meget ud"*

I: Så I er mest her? (Bilag 5, s. 82)

2,1,3,4: *"Ja"*

5: *"(...) der er ikke så meget, jo (...) NASA, men jeg ved ikke..., det (kroen) er jo også bare hjemme"*

1: *"Det er her vi bor, det er let"*

I: Jeg vil egentlig gerne høre, om I har dannet sociale relationer uden for klassen?

4: *"Personligt så føler jeg ikke, jeg rigtig har sådan nogle sociale relationer (...) der er en del, man ved hvem er (...) men ikke nogen man besøger"* (Bilag 5, s. 84)

I: Hvad med et sted som Stalden (lokalt værtshus)? (Bilag 5, s. 84)

4: *"Mig og xx, vi er der nogen gange"*

5: *"Jeg har mødt lidt der"*

1: *"Jeg har kun mødt fiskere"* (på Stalden)

I: (...) jeg tænker også, at I ikke har så travlt med at få relationer uden for det her miljø? (...) (Bilag 5, s. 84)

3: *"Jeg tror nok, det skal komme (...)"*

4: *"Der har været meget med, at vi har skullet lære hinanden at kende"*

1: *"Ja, der er mange nye"*

5: *"Men jeg synes ikke, det er svært at skabe nye relationer"*

I: Der er også en sommerfest her en byfest... (Bilag 5, s. 88)

4,5: *"Surfjoint?"*

I: Nej, en mere lokal fest (...) med en fodboldturnering(...) (Bilag 5, s. 88)

5: *"Den har vi faktisk ikke hørt om"*

2: *"Nej"*

5: *"Det kommer nok, jeg synes ikke, der er noget, man går glip af"*

Denne dialog om byfesten er interessant, fordi det er en fest, der betyder meget for byen, som samtidig bliver annonceret i forskellige medier såsom facebook. Alligevel har festen ikke strejft elverne. Ifølge projektets teori kan der her kobles til, at eleverne, som det ser ud lige nu, udviser en grad af bonding netværk, fordi de ikke har observeret en ellers meget omtalt og besøgt lokal byfest. Det kan skyldes, at festen ikke interesserer dem, eller at det ikke er deres publikum. Men dette tolker jeg som en svaghed blandt eleverne og et tegn på indadvendt adfærd. Her tænker jeg, at de sagtens kunne indlede et samarbejde med byfesten. Dette ville være en stor mulighed for eleverne for at møde denne del af lokalbefolkningen. Samtidig kunne de frivillige til byfesten få et gratis indblik i elevernes verden - som følge af nye relationer mellem nye grupper. Jeg tænker, der er mange borgere, der ikke rigtig ved, hvad der forgår nede på den gamle kro, hvor eleverne bor. Eksemplet her ville kunne give svar på spørgsmålene.

Dialogen fortæller i dette øjeblik, at de kan være centreret omkring deres egen verden - nemlig surfkulturen. Det er måske en beskeden svaghed, som sagtens kan ændres med et meget lille initiativ. Det bliver meget surf og surf det hele. I den sammenhæng bruger Hulgård ordsproget "lige børn leger bedst", som egentlig beskriver situationen meget godt. Pointen er, at med en interaktion med byfesten ville eleverne opleve en anden side af Klitmøller, som samtidig ville betyde, at flere borgere ville møde eleverne og opleve dem - eksempelvis som frivillig arbejdskraft under byfesten. Andre fordele ved, at eleverne skaber hyppige interaktioner mellem forskellige mennesker, man ikke kender, er ifølge Putnam, at det kan resultere i generaliseret reciprocitet. Det vil sige, at de positive konsekvenser kan skabe et gensidigt støttesamarbejde og optimeret tillid mellem forskellige grupper i Klitmøller.

I: Jeg har på fornemmelsen, at I ikke går så meget i byen? (til fester) (Bilag 5, s. 90)

1: *"For mig er det fordi, jeg gerne vil op at surfe næste dag"*

3: *"Jeg tror, der er nogen, der går meget i byen. Det er forskelligt, jeg er også den, der ikke går i byen (...)"*

4: *"Der er en masse andet at lave, så vil man hellere tage ud at surfe eller skate"*

Som det kan ses på udtalelserne, er eleverne meget på kroen, som er deres base eller hjem. De har altså ikke travlt med at bevæge sig ud i andre netværk. Som en undtagelse bliver Stalden nævnt som en mulighed engang imellem - eller NASA den lokale surfklub,

som lejlighedsvis viser surfrelaterede film. Igen viser det, at der er en tendens til, at det ofte har noget med surfkulturen at gøre.

Eleverne virker som om, de befinder sig godt på kroen, og med udtalelser som: *“Det er her vi bor, det er let”* og *“Jeg tror nok, det skal komme (...)”*, virker de godt tilpas og afslappede omkring det sociale netværk uden for kroen.

Der er med disse udtalelser lagt op til, at eleverne praktiserer en form for bonding social kapital. Til elevernes forsvar, nævner Putnam, at bonding netværk i mange tilfælde kan være indadskuede af valg eller af nødvendighed. Det kan derfor forklares med, at eleverne har brug for dette sted som et særligt helle. Dertil kommer udtalelser som: *“Der har været meget med, at vi har skullet lære hinanden at kende”*. Samtidig er det vigtigt at medtænke, at eleverne kommer fra forskellige geografiske områder med forskellige baggrunde. Alt dette skal passes ind i en ny tilværelse. Det tager tid, mener de. Ifølge Putnam er denne form for bonding netværk derfor central for eleverne i forhold til dens måde at kunne mobilisere solidaritet - særligt i en situation, hvor de har brug for det. Men eleverne bør også være opmærksomme på bondingens mindre gode sider, hvor deres fællesskab kan resultere i en distancering fra det miljø, der eksisterer omkring dem i Klitmøller.

I: Er der netværk, I gerne vil være en del af? (Bilag 5, s. 89)

3: *“Jeg vil gerne være en del af surfernetværket”*

1: *“Med de rigtig lokale surfere”*

Her viser de to informanter en udadvendthed og vil gerne bridge med andre surfnetværker i byen. Derfor ‘udviser de en form for weak-ties’, i hvert fald når det gælder surfernetværker. Som tidligere beskrevet, var der også en grad af bonding netværk hos de studerende. Ifølge Putnam vil det typisk ikke være et enten eller forhold, men der vil være grupper, der ‘bonder’ mere end andre ‘bridger’, og der vil, som eksemplet viser, være elever, der udviser en balance mellem ‘bonding’ og ‘bridging’. Som det ser ud lige nu i dette tilfælde, ønskes der netværk, der relaterer til deres kultur, hvilket er naturligt, fordi “lige børn leger bedst”, men igen tror jeg, det ville gavne det lille samfund meget, hvis der blev åbnet mere op for interaktionen på tværs af kulturer i byen. Det kunne ske gennem et større fokus på Granovetters fortolkning af “weak ties”, som han beskriver således:

“Svage bånd, tit erklæret som fremmedskabende, er her set som helt nødvendige til individers muligheder og for deres integration i samfund; stærke bånd, der skaber lokal sammenhængskraft, bliver til fragmentering overalt”. (Min oversættelse af Granovetter, M., 1973, s. 1378).

Jeg synes, citatet beskriver det vigtige og fordelene ved at arbejde med bridging netværk. Det skal samtidig nævnes, at denne undersøgelse, som kun tager udgangspunkt i eleverne, kan risikere at sætte dem i et dårligt lys. Dette er ikke hensigten, tværtimod er det hensigten, at deres udtalelser skal udnyttes konstruktivt - rettet personer, som projektet måtte vedkomme. Ligeledes antager jeg, at der findes andre grupper i Klitmøller, som praktiserer en lignende adfærd.

I: Der er blevet dannet en løbeklub af xx (elev fra klassen)(...) Hvordan er det opstået? (Bilag 5, s. 72)

3: *“(...) jeg tror (...) xx er den der, der gerne vil skabe kontakter, også fordi xx gerne vil blive her (...)”*

Udtalelsen er lidt opsigtsvækkende. Det kunne tolkes sådan, at hvis man ikke vil blive i Klitmøller efter uddannelsen, så har man heller ikke behov for at skabe så mange kontakter uden for klassen. Dette bekræfter igen en tendens til, at informanterne giver udtryk for at være en indadskuende gruppe.

I: Savner I ikke en anden café eller en anden fælles social arena? (Bilag 5, s. 96)

1: *“Det tror jeg kommer, når N151 åbner (...)”*

3: *“Og når turisterne kommer (...)”*

5: *“Jeg tror også, at det er fordi, vi har vores sted her (kroen) (...) altså her kan vi bare tage en kaffe og sætte os ind her, så det er sådan lidt café agtigt (...) så jeg tror, det er derfor, man ikke har savnet det så meget”*

6: *“Jeg synes heller ikke, man savner noget her i Klitmøller (...)”*

I: Tænker I selv på at holde en fest (...) en gymnasiefest? (Bilag 5, s. 97)

1: *“Man vil hellere ned at surfe næste dag”*

5: *“Men vi netværker ikke så meget med dem der inde”* (andre gymnasier)

3: *“Der er noget VUC-fest engang imellem (...) jeg tror ikke rigtig, der er nogen af os, der har praktiseret det så super meget, fordi der er stor aldersforskel”*

Igen ser vi her en tendens, der peger i retning, at eleverne er indadskuende. Der er ikke den store lyst til at kigge ud. De har deres egen gruppe, deres eget fællesskab.

De følgende citater er interessante i en henseende, der ikke umiddelbart knytter sig til problemformuleringen. Men jeg vurderer, at de alligevel har en perifer relevans. Citaterne omhandler elevernes syn på de borgere i Klitmøller, som de har mødt. De har blandt andet observeret, at der er mange indbyggere fra udlandet.

3: *“(...) der er virkelig mange spændende mennesker, anderledes mennesker, forskellige mennesker i byen”* (Bilag 5, s. 78)

5: *“Ja og fra udlandet”*

2: *“Der er så mange nationaliteter”*

3: *“(...) man bliver meget hurtigt en del af byen (...)”*

6: *“(...) alle kender hinanden og hjælper hinanden, og der er et stærkt sammenhold, og man kommer hurtigt ind i det”*

Disse udtalelser fortæller noget om elevernes syn på nogen af borgerne. De beskriver menneskene i byen som værende åbne. De mange nationaliteter lader til at imponere eleverne, og de mange nationaliteter kan tolkes som om der eksisterer en form for mangfoldighed i byen, hvilket Torpe ligestiller med bridging netværk. Det må formodes, at eleverne, når de møder denne åbenhed, gerne vil yde en lignende gensidighed. Torpe beskriver således, at bridging netværk handler om udvikling af tillid og reciprocitetsnormer. Udvises denne adfærd fra en gruppe kan det tænkes, at den også udvises fra andre grupper. I hvert fald demonstrerer eksemplet, at i elevernes tanker, og som det ser ud lige nu, står borgernes døre åbne, hvilket følgende citater indikerer:

2: *“Ja, de har stået med åbne arme”* (Bilag 5, s. 80)

6: *“Jeg er faldet rigtig godt til her, fordi alle mennesker er åbne, de er ikke overfladiske, det er nemt at komme ind her”*

Udtalelsene fra eleverne giver også et billede af deres syn på byen i forbindelse med borgernes generelle tillid rettet mod nye personer. Som vi tidligere berørte var generaliseret tillid, modsat partikulær tillid, tillid der strækker sig ud over ens personkreds. Borgerne er ikke bekendte med de nye elever i Klitmøller, men udviser her, ifølge eleverne, en positiv tilkendegivelse over for eleverne. Det indikerer et menneskesyn, der hedder, at *“de fleste er til at stole på”*, og retter sig dermed mod anonyme andre. Ifølge Uslaner og Rothstein kan dette hænge sammen med deres pointe om, at nordiske nationer har en forhistorisk lille grad af statslig undertrykkelse, som derfor kommer eleverne til gode i deres møde med lokale i Klitmøller. Ifølge rapporten ‘Medborgerskab i Danmark’ lærte vi også, at personer, der har tillid til deres omgivelser, f. eks. borgere fra Klitmøller, også har mere tillid til fremmede.

Imidlertid understreger Torpe, at der er tilfælde og eksempler på det modsatte. Der kan eksempelvis være tillid til de nære omgivelser og mistillid til fremmede, hvilket to elever giver udtryk for - jævnfør deres udtalelser nedenfor om skeptiske surfere.

1: *“Der er også nogle, der er lidt skeptiske”* (Bilag 5, s. 80)

3: *“Ja, det har jeg også oplevet”*

5: *“Det har jeg faktisk ikke”*

2: *“Der er mange(andre surfere) der er træt af det, når vi er ude på vandet (...) hvis vi er ude på et spot, så kan de (andre surfere) stå og sige: **Nå, det er HF’erne der er der. Nå, så kører vi et andet sted hen”***

1: *Ja, det synes jeg også, jeg tænker lidt over (...) jeg synes, det er vildt irriterende, altså når vi kommer ud på et spot, når vi er mange”* (Bilag 5, s. 81)

Her ser vi, at der i byen også eksisterer netværk, som praktiserer det modsatte af ovennævnte eksempel. Og det er værd at bemærke, at det er skeptiske surfere. Der er altså tale om mennesker, der dyrker den samme idræt og kultur som eleverne. Her udviser surferne en bonding social kapital over for eleverne - og dermed en eksklusiv gruppeloyalitet. Surferne ønsker altså ikke elevernes medlemskab i deres gruppe. Informanterne udtaler, at surferne kan komme med kommentarer som: *Nå, det er HF’erne, der er der. Nå, så kører vi et andet sted hen”*. Her kan det konstateres, at disse surfere praktiserer Granovetters omtalte ‘strong tie’ netværk, som vi samtidig hører Hulgård omtale som en distancering til omverdenen. Som jeg nævnte tidligere i analysen, så viser

dette eksempel, at der blandt nogle af eleverne faktisk opleves den samme bonding adfærd blandt nogle af byens surfere, som de til tider selv praktiserer. Der er altså ingen, der nødvendigvis er bedre end andre.

Jeg synes, det er interessant at observere denne tendens, og samtidig vil jeg påpege, at hvis der kommer fokus på det, bliver det altid nemmere at gøre noget ved det. Samtidig synes jeg, at eksemplet med de skeptiske surfere sætter følgende citat af Putnam i perspektiv, fordi det beskriver en ulempe ved netværk i relation til social kapital, som kan bygge på, uformelle sanktioner og sladder og endda udstødelse, ikke kun på fællesskabet og altruisme.

Det vil sige, at anskuer vi mennesker som inde eller ude, kan begrebet social kapital hurtigt få en negativ effekt på dem, som måtte betegnes som *“outsiders”*.

Reciprocitet

I dette afsnit vil jeg inddrage data, der har med reciprocitet at gøre. Det har været en udfordring at indfange empiri, der har med reciprocitet at gøre, og derfor er det et mindre afsnit i analysen. Men jeg mener alligevel, at jeg med afsnittet kan påvise enkelte brugbare eksempler.

Det følgende empiri omhandler elevernes planlægning af et lokalt triathlonstævne, som er en del af deres undervisning. Dette blev jeg klar over under min indledende observation af eleverne, og derfor fandt jeg det interessant at stille dem følgende spørgsmål:

I: Den her Ocean Challenge (et triathlon stævne), som I er ved at planlægge, føler I, at planlægningen giver et kendskab uden om kroen? (Bilag 5, s. 87)

4: *“(...) det vil være en god ting, hvis vi gjorde os bemærket med det (...) hvis det blev vellykket (...) at markere os for kommunen og tage noget initiativ (...) en ting som kommunen også vil få glæde af, og der bliver mere omtale af området (...) der er ofret mange penge på os, og at vi så gav noget igen og viser, at vi gør noget og tager initiativ”*

3: *“Jeg tror, det er ret godt (...) man bliver mere ansvarlig (...) på et eller andet punkt er det med til at udvikle os og få noget erfaring”*

5: *“Jeg tror mere, det er en træning, vi skal også selv søge penge til vores studietur. Det der med at ringe op og skal forklare, det kræver også noget (...)”*

Arbejdet med Ocean Challenge skaber ansvarlighed og personlig udvikling i tråd med bridging social kapital og tvinger eleverne til at navigere ud fra ideen om 'weak-ties'. Denne opgave sætter eleverne i den situation, at de skal etablere arbejdsmæssige kontakter uden for deres normale netværk. Det er en nødvendighed, for at stævnet kan blive en realitet. En informant udtaler ligeledes at: *"(...) der er ofret mange penge på os, og at vi så gav noget igen og viser, at vi gør noget og tager initiativ"*.

Med denne pointe ses et godt eksempel på, at etableringen af netværket mellem elever og kommunen kan skabe reciprocitet. Det er i hvert fald tydeligt, at eleven er opsat på at bidrage med en modydelse. Det gode arbejde, der er gjort for eleven, er vedkommende villig til at betale tilbage i form af et vellykket arrangement.

Dette er samtidig en god måde for eleverne at komme i kontakt med andre institutioner som eksempelvis kommunen. Her opstår det, som Selle og Szreter omtaler som et samarbejde mellem parter med forskellige magtressourcer, der også omtales som linking social kapital. Kommunen har her en magtfuld position og kan tilsidesætte elevernes gode interesse i det civile samfund, men som det oftest ses i et velfungerende system, vil kommunen forhåbentlig tilføre eleverne de ønskede ressourcer, det kræver at arrangere et triathlonstævne i Klitmøller. Dermed kan kommunen 'mægtiggøre' eleverne, for at bruge Torpes begreb.

Samtidig kan der til ovennævnte eksempel tilføjes en kritik rettet elevens synspunkt, fordi de her udviser en større interesse for reciprocitet overfor kommunen og ikke reciprocitet overfor borgerne i Klitmøller. Man kunne efter min overbevisning godt forestille sig, at planlægningen af stævnet ville skabe en masse kontakter med de lokale, men ud fra det, der bliver udtalt under interviewet, er det ikke umiddelbart tilfældet. Det vil sige, at de fremstiller et billede, der viser, at de er mere optagede af at blive set af kommunen og af egen udvikling, end de er af at blive set af de lokale.

Som en sidste del af min analyse vil jeg inddrage mine oplevelser fra min deltagende observationsaktivitet under den afholdte Solution Camp på kroen den 7. maj.

At afholde denne aktivitet er, som jeg ser det, et tydeligt tegn på, at HF Cold Hawaii ønsker at inddrage deres elever i et bridging netværk. Det er med til at give eleverne oplevelsen af at samarbejde med andre studerende og få indblik i deres tanker og interesser, hvor der samtidig kan videndeles på tværs. Denne Solution Camp har også en forbindelse til det,

som Selle og Szreter omtaler som linking social kapital. Det vil sige på lige fod med HF-elevernes arbejde med Ocean Challenge. Her kommer de samtidig i tæt kontakt med kommunen, som giver dem en oplevelse af, hvordan det er at arbejde med parter af forskellige magtressourcer.

Men igen vil jeg gerne tilføje enkelte kritikpunkter. Det undrede mig, at der ikke var flere lokale borgere med. Jeg mødte en af de lokale deltagere, som kom med følgende udtalelse: *“Jeg tror vist, jeg er den eneste rigtige “mølbo” her i forsamlingen”*. Udover den rigtige “mølbo” var der cirka 5-6 lokale ud af en samlet flok på 50 inviterede til eventen. Det kan tolkes sådan, at eventen var mere målrettet eksempelvis Aalborg Universitet, da de blandt andet var repræsenteret med 25 urban-design studerende. Det vil sige, at et arrangement, der omhandlede byfornyelser med temaet “Klitmøller på hjul”, ikke havde den store aktive deltagelse fra de lokale borgere. Det er efter min mening en fejl. Det kan sende et signal til de lokale, som jeg ikke vil uddybe ydeligere.

Et billede, der tegner sig i forbindelse med elevernes praktisering af bridging netværk, er, at det ofte er selve HF-institutionen, der står som initiativtager til denne type netværk.

Mine spørgsmål til eleverne gav mig, i mange tilfælde, ikke de forventede svar. Her tænker jeg i særdeleshed på spørgsmålene omkring generaliseret reciprocitet.

Min analyse af teksten viser, at nogen af spørgsmålene har givet svar på reciprocitet, men kun i en lille grad. Derfor kan der rettes en kritik af min måling af begrebet social kapital, og det må konstateres, at undersøgelsen har vist en sværhedsgrad i forbindelse med at få svar, der omhandler eksempelvis generaliseret reciprocitet. Dermed kan specialet ikke komme med svar, der omhandler dette område inden for begrebet social kapital.

Men stadig kan der siges en del om netværk ud fra materialet i analysen, som stadig er interessant for selve projektet og den endelige konklusion.

Denne analyse har givet mig en ny forståelse for eleverne, og denne forståelse kan bruges til at udarbejde et nyt og forbedret spørgeskema, som ikke kunne blive en del af dette projekt.

Som det fremgår af Putnams teori, er hans datamateriale ofte produceret ud fra den kvantitative tilgang ved brug af spørgeskemaer. Det er en stor forskel i relation til dette projekts kvalitative metode.

At stille spørgsmålet, *“Alt i alt - mener De, at folk er til at stole på eller mener De, at man ikke kan være for forsigtig, når man har med mennesker at gøre?”*, under et interview, virker

i min situation en smule kunstigt. Derfor og som berørt tidligere i metode afsnittet, handlede det for mig om at udarbejde spørgsmål til interviewet, der tilnærmelsesvis omhandlede generaliseret reciprocitet. Jeg må hertil erkende, at det afviklede fokusgruppeinterviewet forløb anderledes end forventet.

Delkonklusion

Jeg vil i denne delkonklusion samle op på nogle af de mest afgørende emner, som samtidig kan sættes i forbindelse med problemformuleringen.

I arbejdet med afsnittet empiri og analyse valgte jeg at kondensere de lange databidder fra fokusgruppeinterviewets transskription for derefter at strukturere afsnittet i to tematiske overskrifter.

Det første afsnit fik titlen netværk, hvor jeg valgte at arbejde med Putnams begreber bonding og bridging i tilknytning til, hvilke netværk eleverne giver udtryk for, at de danner i Klitmøller.

Det viste sig, at det for eleverne ofte handlede om at være sammen på kroen. Her udtalte de, at sammenholdet på kroen var der, for at de kunne lære hinanden bedre at kende. Samtidig blev det nævnt, at der ofte skulle laves skolearbejde, hvilket krævede et internt samarbejde. I den sammenhæng kan det ifølge Putnam tilføjes, at eleverne har en adfærd, der i perioder kan karakteriseres som indadvendt og homogen - hvilket også omtales som bonding netværk.

Empirien viste også, at eleverne ikke havde kendskab til en lokal byfest på trods af den lille by og annoncering på facebook. Byfesten kunne for eleverne være et spændende sted at møde andre lokale fra byen. Men som det ses ud fra udtalelserne i interviewet, virker de mere fokuserede på opgaver, der er centreret omkring deres livsverden, eller ting, der relaterer sig til surfkulturen.

Ifølge Putnam tjener denne form for bonding netværk også det formål, at netværket kan mobilisere solidaritet blandt eleverne.

Ligeledes blev det i analysen fremhævet, hvordan elevernes syn på borgerne er. Her kom det frem, at eleverne anså borgerne som værende åbne, hvilket ifølge Torpe kan oversættes til, at menneskene i byen udviser bridging netværk.

Det kom også frem, hvordan enkelte elever oplevede andre surferes adfærd rettet mod dem, som værende afvisende og indadskuende.

Den sidste tematiske overskrift omhandlede reciprocitet, og her knyttede jeg den til to begivenheder - nemlig deres planlægning af Ocean Challenge og senere deres Solution Camp.

I arbejdet med Ocean Challenge blev det nævnt, at det gav eleverne en følelse af ansvar og personlig udvikling, som er helt i tråd med Putnams begreb om bridging netværk. Samtidig udviser en elev en grad af reciprocitet overfor kommunen med udtalelsen om, at, *"(...) der er ofret mange penge på os, og at vi så gav noget igen og viser, at vi gør noget og tager initiativ"*. Det er i hvert fald tydeligt, at eleven er opsat på at bidrage med en modydelse. Det gode arbejde, der er gjort for eleven, er vedkommende villig til at betale tilbage i form af et vellykket Ocean Challenge arrangement. Ifølge Selle og Szreter er fordelene, at eleverne kommer i kontakt med forskellige magtressourcer såsom kommunen, hvilket betyder, at eleverne stifter bekendtskab med den tredje form for social kapital - linking netværk.

Det samme gør sig gældende ved den anden event, som er arrangeret af HF Cold Hawaii, nærmere betegnet den store Solution Camp *"Klitmøller på hjul"*. Her er det igen et skoleeksempel på, at eleverne er en del af et arrangement, hvor der er tale om bridging netværk.

Dog kom det frem, at der ikke var det store antal lokale borgere med, hvilket jeg vurderer som mindre positivt, fordi de lokale, som eventen omhandler, kommer i baggrunden. Ligeledes kan det fremhæves, at disse to bridging netværk-arrangementer begge virker til at være arrangeret af HF-institutionen og ikke på initiativ fra eleverne selv.

Afslutningsvis må det også konstateres, at jeg selv havde en del vanskeligheder med at få de svar, jeg havde håbet på. Nogle af spørgsmålene gav svar på reciprocitet i en lille grad. Der kan derfor rettes kritik af min valgte måling af social kapital. Men jeg vurderer stadig, at der er en del brugbar materiale, som eksempelvis empirien om netværk, der har bidraget til væsentligt materiale i analyseafsnittet.

5.0 Konklusion

Jeg vil i dette afsnit svare på specialets problemformulering og udarbejde en samlet konklusion med udgangspunkt i projektets delkonklusioner.

Hvilke typer netværk danner eleverne fra HF Cold Hawaii i Klitmøller, og hvordan kan forståelsen af netværkene bruges i forhold til Putnams tilgang om social kapital og samtidig fremme samfundet i Klitmøller?

Som jeg fremhævede i indledningen og i forhold til Gullestrups tilgang, er det vigtigt for mig her i konklusionen at påpege, at indholdet i projektet vil bidrage med en beskrivelse, forståelse og kulturelt øjebliksbillede af elevernes handlinger og adfærd i den aktuelle kontekst.

Det vil sige, at informanternes udtalelser samtidig er et billede af konteksten - eksempelvis på tidspunktet for fokusgruppeinterviewet.

I besvarelsen af konklusionen har det været nødvendigt at arbejde med den kvalitative metode. Denne tilgang blev beskrevet ud fra metaforen om den rejsende, hvor jeg som forsker har fået indblik i eleverne territorium. Tilgangen har gjort det muligt at komme tæt på deres sociale processer, og jeg har i den forbindelse kunnet indsamle empiri gennem deltagende observation og et senere fokusgruppeinterview.

For at kunne nærme mig en konklusion og svar på problemformuleringen, har jeg benyttet hermeneutikkens fortolkning som redskab i arbejdet med elevernes udtalelser. Mødet med eleverne og arbejdet med teksttolkningen af interviewet har dermed flyttet min forforståelse i relation til den hermeneutiske cirkel.

I den forbindelse viste det sig, at det for eleverne ofte handlede om at være sammen på kroen. Her udtalte eleverne, at sammenholdet på kroen var vigtig for at lære hinanden bedre at kende. Ligeledes blev det nævnt, at der ofte skulle laves skolearbejde, hvilket krævede et internt arbejde.

Derfor kan det konkluderes, at eleverne danner et netværk i lighed med Putnams begreb - bonding netværk. Et bonding netværk, der ifølge Putnam tjener det formål, at eleverne kan mobilisere solidaritet mellem hinanden. Som det ser ud nu, er der altså tegn på det, som Granovetter også omtaler som netværk præget af 'strong ties'.

Eleverne kan derfor ud fra Putnams teori karakteriseres som en homogen og indadvendt gruppe, der ligeledes er centreret omkring livet på kroen.

Eleverne danner også bridging og linking netværk i forbindelse med planlægning af et triathlon-stævne og en Solution Camp, dog må det konstateres, at disse arrangementer skete på HF-institutionens initiativ.

Samtidig kom det dog også frem, at der under planlægningen af triathlon-stævnet blev udvist en større reciprocitet overfor kommunen - men ikke reciprocitet overfor borgerne i Klitmøller.

En anden interessant pointe er de omtalte omstændigheder knyttet til den sparsomme opmærksomhed, som eleverne tillagde byfesten. Her mener jeg, der var en oplagt mulighed for eleverne til at bridge med en del af Klitmøllers borgere. Særligt fordi eleverne generelt omtaler borgerne som værende meget åbne og positive.

I arbejdet med projektet er der derfor skabt et ny forståelse indenfor elevernes netværkstrukturer i Klitmøller.

I tråd med de omtalte forskere i projektet ser jeg derfor en mulighed for, at der blandt eleverne kan sættes mere fokus på bridging netværk, og derigennem skabe bedre balance mellem bonding og bridging social kapital. Den øgede fokus på elevernes bridging netværk vil kunne udvikle tillid, reciprocitetsnormer og netværkene i byen, som ikke har det store kendskab eller relation til hinanden. Dette ville også skabe en bedre sammenføring af mennesker i byen med forskellige sociale baggrunde. Samtidig vil et øget niveau af interaktioner mellem mennesker resultere i generaliseret reciprocitet. Denne investering vil, ifølge Putnam, være en fordel for de omkringværende personer, samtidig med at det tilbagebelønnes til personen der har lavet investeringen. I forlængelse heraf kan der i Klitmøller - med stor sandsynlighed - blive skabt mere generaliseret reciprocitet, hvilket kan resultere i et mere effektivt lokalsamfund.

På den måde kan social kapital ses som noget, der gavner individet og samfundet, fordi mennesker knytter bånd, som gavner deres egne interesser, men samtidig, ved at indgå i sociale netværk, bliver menneskenes handling et gode for Klitmøller.

6.0 Perspektivering

I denne afsluttende del af projektet vil jeg belyse, nogle af de mange tiltag, der kunne have været med til at kaste et andet lys over projektet. Jeg tænker i særlig grad på overvejelser omkring et fokusgruppeinterview med lokale borgere fra byen. Et sådant interview ville

have givet mulighed for en spændende sammenligning mellem de to grupper, hvor elevernes og borgernes interviews kunne blive stillet op over for hinanden. Som jeg ser det, ville dette resultere i et stærkere projekt, fordi man her ville kunne undersøge borgernes grad af interesse for eleverne. Eventuelt ville man også kunne have fået en idé om, hvorvidt der er basis for at skabe et bridging netværk mellem elever og de ansvarlige ved byfesten. Ligeledes ville der på denne måde kunne drages en mere pålidelig konklusion i forhold til, hvordan der bliver skabt et mere effektivt og sammenhængende Klitmøller.

Derudover kunne det have været spændende at inddrage sundhedsprofilens data om social kapital og lave en kvantitativ sammenligning med projektets kvalitative data fra fokusgruppeinterviewet.

Specialet kunne også sagtens have handlet mere om selve fænomenet 'Udkantsdanmark', men her er det min vurdering, at dette emne er blevet væsentligt dækket og omtalt, hvorfor jeg dermed med stor interesse har vendt blikket mod en mindre specifik gruppe i Klitmøller.

En anden og særlig interessant vinkel på specialet kunne have været at inddrage interview fra forskellige og relevante kommunalpolitikere om deres ideer og tanker om udviklingen af Klitmøller.

Som det blev omtalt i afgrænsningen, ville det også være interessant at gå i dybden med Knud Illeris teoretiske tilgang omhandlende kombinationer af forskellige læringsrum som værende særligt befordrende for elevens læring.

Afslutningvis har jeg i min artikel valgt at inddrage en anden interessant artikel i mit arbejde med specialet (Bilag 6). I artiklen udarbejdet af Christina Klyhs Albeck, omhandlende skolebørns sociale kapital, vil jeg koble væsentlige pointer med mit speciale.

7.0 Litteraturliste

- Bourdieu, P.**, 1983. "Forms of Capital" i Richardson, John G. Handbook of Theory and Method. Sage Publications.
- Brinkmann, S.**, 2010. "Etik i en kvalitativ verden" i Tanggaard, L. og Brinkmann, S. Kvalitative forskningsmetoder - en grundbog. Hans Reitzels Forlag.
- Szreter, S.**, 2002. The state of social capital: Bringing back the power, politics and history. Theory and Society 31. Kluwer Academic Publishers.
- Brown, R. D.**, 1973. "The Emergence of Voluntary Associations in Massachusetts". Journal of Voluntary Action Research 2.
- Coleman, J. S.**, 1989. Social Capital in Creation og Human Capital, American Journal of Sociology 94.
- Coleman, J. S.** 1990. Foundations of Social Theory. Harvard University Press.
- Coleman, J. S.** 2000. "Social Capital in the Creation of Human Capital" i Lesser, E. L. Knowledge and Social Capital. Foundations and Applications. Butterworth-Heinemann.
- DS**, 2015. Danmarks Statistik. <http://www.dst.dk/da/> Fundet på nettet 21.05.15.
- Fischer, C. S.**, 1977. "Network Analysis and urban Studies" i Fischer, C. S. Networks and Places: Social Relations in the Urban Setting. New York Free Press.
- Fukuyama, F.** 1997. "Social Capital: The Problem of Measurement". I Diwan, I. & Sirker, K. Towards Competitive and Caring Societies in the Middle East and North Africa. World Bank.
- Gadamer, H.-G.**, 1989/1960. Truth and method. London. Sheed and Ward.
- Gittell, R. og Vidal**, 1998. Community Organizing: Building Social Capital as a Development Strategy. Sage Publications. California.
- Granovetter, M.**, 1973. The Strength of Weak Ties. American Journal of Sociology.
- Gullestrup, H.**, 2003. Kulturanalyse - en vej til tværkulturel forståelse. Akademisk Forlag.
- HFCH, Thy-Mors HF og VUC**, 2015. <http://vuctm.dk/uddannelser/2-aarig-hf/hf-cold-hawaii.aspx>
- Halkier, B.** 2009. Fokusgrupper. 2. udgave. 2. oplag. Samfundslitteratur. Frederiksberg.
- Højberg, H.**, 2014. "Hermeneutik" i Fuglsang et al. Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. Samfundslitteratur.
- Hulgård, L.**, 2008. Sociale entreprenører - en kritisk indføring. Hans Reitzels Forlag. København K.
- Illeris, Knud**, 2014. Læringsteorier. 6 aktuelle forståelser. www.ruforlag.dk

- Jacobs, J.**, 1961. The Death and Life of Great American Cities. New York. Random House.
- KMD**, 2009. KMD A/S. Fundet den 09.05.15 <http://www.kmdvalg.dk/kv/2009/k84712787019.htm>
- KMD**, 2013. KMD A/S. Fundet den 09.05.15. <http://kmdvalg.dk/kv/2013/K84712787019.htm>
- KD**, 2013. Kristeligt Dagblad 21. september 2013. 1. sektion, side 10. Fundet den 24.05.15. <http://mo.infomedia.dk/ShowArticle.aspx?Duid=e3fcfdd0&UrlID=6b1166c7-0e52-4fb3-bb32-3c88e33110fe&Link=>
- Kristiansen, S.** og Krogstrup, H. K., 1999. Deltagende observation. Introduktion til en forskningsmetodik. Hans Reitzels Forlag. København K.
- Kvale, S.** og Brinkmann, S. 2009. Interview. Introduktion til et håndværk. 2. udgave, 6. oplag. Hans Rieitzels Forlag, København.
- Launsø, L.** og Rieper, O., 2005. Forskning om og med mennesker. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck A/S.
- Loury, G.**, 1977. "A Dynamic Theory of Racial Income Difference" i Wallance, P. A. og Lemund, A. Women, Minorities and Employment Discrimination. Lexington, Mass.: Lexington Books.
- NASA**, 2015. North Atlantic Surf Association i Klitmøller. <http://nasa.coldhawaii.eu/masterplanen/>
- Nørgaard, R. K.**, 2014. "Udkantsdanmark. Klitmøller som det gode eksempel?". Fundet den 08.05.15 <http://rudar.ruc.dk/handle/1800/13775?mode=full>
- Pedersen, U. K.** og Ibsen A. B., 2011. "Surfing i Klitmøller" -en case på de forandrende diskursive processer i en governance kontekst i Thisted Kommune. Fundet den 08.05.15 http://projekter.aau.dk/projekter/files/48186067/Surfing_i_Klitmøller_En_case_på_de_forandrende_diskursive_processer_i_en_government_kontekst_i_Thisted_Kommune.pdf
- Putnam, R. D.**, 1993. "The Prosperous Community: Social Capital and Public Affairs". The American Prospect 13.
- Putnam, R. D.**, 2000. Bowling alone - The Collapse and Revival of American community. Simon and Schuster Paperbacks. New York.
- Putnam, R. D.**, 2004. Better Together. Simon and Schuster Paperbacks. New York.

RV, 2014. Radikale Venstre. Dynamisk civilsamfund og styrket social kapital. Fundet den 01.05.15 <https://radikale.dk/system/files/Dokumenter/Resolutioner/>

[Dynamisk civilsamfund og styrket social kapital WEB.pdf](#)

SC, 2015. Solution Camp HF Cold Hawaii. Klitmøller. Fundet den 08.05.15 [http://](http://mo.infomedia.dk/ViewPDFlauncher.aspx?Dockey=TID)

mo.infomedia.dk/ViewPDFlauncher.aspx?Dockey=TID

[%5c2015%5c05%5c08%5ce5058512.xml&UrlID=6b1166c7-0e52-4fb3-](http://mo.infomedia.dk/ViewPDFlauncher.aspx?Dockey=TID)

[bb32-3c88e33110fe](http://mo.infomedia.dk/ViewPDFlauncher.aspx?Dockey=TID)

Schlicht, E., 1984. "Cognitive Dissonance in Economics". Normengeleitetes Verhalten in den Socialwissenschaften. Berlin. Duncker and Humbolt.

Seeley, J. R. et al., 1956. A study of the culture of Suburban Life. New York Basic Books.

Selle, Per 1999. "The transformation of the voluntary sector in Norway: a decline in social capital?", i Van Deth, Maraffi, Newton & Whiteley, (eds.). Social Capital and European Democracy. London and New York: Routledge.

Selle, Per og Wollebæk, Dag, 2008. Origins of Social Capital: Socialization and Institutionalization Approaches Compared. Department of Comparative Politics. Journal of Civil Society. University of Bergen, Norway.

Sobel, J.. 2002. Can We Trust Social Capital? Journal of Economic Literature Vol. XL.

Socialstyrelsen, 2011. Medborgerskab i Danmark. Regeringen arbejdsgruppe for bedre integration. København. Integrationsviden. Fundet den 06.05.2015 [http://](http://www.integrationsviden.dk/om-integrationsviden#.VUosvM4SUXo)

www.integrationsviden.dk/om-integrationsviden#.VUosvM4SUXo

Svendsen, G. L. H., 2007. Hvorfor klarer nogle udkantssamfund sig bedre end andre?

En analyse af udnyttelsen af stedbundne ressourcer i to danske udkantssamfund
Danish Institute of Rural Research and Development (IFUL) University of Southern

Denmark, IFUL Report 2/2007. Fundet den 08.05.15 [http://static.sdu.dk/mediafiles//Files/](http://static.sdu.dk/mediafiles//Files/Om_SDU/Institutter/Iful/Udgivelser/IFUL_Report_2_2007.pdf)

[Om_SDU/Institutter/Iful/Udgivelser/IFUL_Report_2_2007.pdf](http://static.sdu.dk/mediafiles//Files/Om_SDU/Institutter/Iful/Udgivelser/IFUL_Report_2_2007.pdf)
Tanggaard, L. og Brinkmann, S., 2010. "Interviewet: Samtalen som forskningsmetode i
Tanggaard, Lene og Brinkmann, Svend. Kvalitative forskningsmetoder - en grundbog.
Hans Reitzels Forlag.

Taylor, M., 1982. Community, Anarchy and Liberty. New York. Cambridge Press.

TMVUC, 2015. Thy-Mors HF & VUC. [http://vuctm.dk/om-os/nyheder/hf-cold-hawaii-vinder-](http://vuctm.dk/om-os/nyheder/hf-cold-hawaii-vinder-vuc's-uddannelsespris-2015.aspx)
[vuc's-uddannelsespris-2015.aspx](http://vuctm.dk/om-os/nyheder/hf-cold-hawaii-vinder-vuc's-uddannelsespris-2015.aspx) Fundet den 21.05.15

Torpe L. og Lolle, H., 2011. Growing ethnic diversity and social trust in European societies. Comparative European Politics, vol. 9, no. 2.

Torpe, L., 2013. De stærke samfund. Social kapital i Skandinavien. Frydenlund. Frederiksberg.

Uslaner, E. M., 2002. The moral foundation of trust. Cambridge. Cambridge University Press.

Uslaner, E. M. og Rothstein, B., 2005. All for All: Equality, Corruption, and Social Trust. Source: World Politics, Vol. 58, No. 1, pp. 41-72. Cambridge University Press.

8.0 Bilag

Bilag 1 Feltnotater

Feltnotater

23. marts

Jeg havde aftalt at mødes med en ansvarlig HF-underviser og eleverne på skolen kl. ca. 8.30 mandag morgen, i deres klasselokale.

På denne mandag og fælles for alle mandage er der for eleverne en gennemgang af vejrforholdene, med særlig fokus på bølgerne.

De kigger i deres computere og overværer forskellige vejrhjemmesider eks. DMI's, hvor de kan følge bølgerne vej ind mod den jyske Vestkyst. Denne morgen ser prognosen god ud for eleverne. Der kommer bølger mandag, tirsdag, onsdag og torsdag, hvilket betyder ændringer i skemaet, så de kan surfe om formiddagen og eftermiddagen. Derfor er det nødvendigt at bytte formiddagsundervisning ud med aftenundervisning, som bliver afholdt på kroen, hvor de samtidig bor i Klitmøller.

Flere af elevernes computere er tildænet med farverige klistermærker.

Der er 10 elever ud af de i alt 16 denne dag. Ikke alle er til stede pga. sygdom. Fire piger og seks drenge.

Der bliver diskuteret frem og tilbage hvor og hvornår de skal surfe på de forskellige dage. Og samtidig skal det passes ind med deres daglige indkøb af mad.

24. marts

Denne dag var jeg ude at surfe med eleverne. Dette var for at danne bedre relationer med dem og for at fornemme hvordan de surfede og om der var andre grupper når de var på vandet. Eksempelvis om de gode surfere dannede grupper eller om de var andre steder. Mest var denne del af observationen i det øjeblik at opleve eleverne i deres rette element.

Eller det sted hvor de fleste allerhelst ville være og egentlig hovedgrunden til deres uddannelsesvalg.

Var de vilde med at surfe. Ikke svært at svare på. De var meget engageret og tændte. Dog var der enkelte der havde svært ved at komme ned i de kolde og våde vintersurfdragter.

Ved denne gode surfdag observerede jeg flere elever der sad på stranden og slappede af og holdt pause.

Efter surf er der fælles forberedelse og planlægning af et stort triathlonstævne til september, som eleverne har fået til opgave at arrangere, med det formål at skaffe penge til deres plantagte surftur til mellemamerika i november. Dette virker på nogen som en stor opgave, men overordnet virker de meget opsatte og positive. Det er mange praktiske ting der skal kigges på i forbindelse med stævnet og der skal ringes til kommunen om diverse tilladelser. Eleverne har forskellige områder de tager sig af.

25. marts

Her havde jeg en aftale om at deltage i deres mediefag. Da jeg ankommer viser det sig at undervisningen er blevet aflyst. Jeg beslutter at blive og retter henvendelse til tre elever angående en snak om deres tilværelse her i Klitmøller. De vil gerne svare på spørgsmål og vi snakker i en god halv time.

En har lige købt et nyt flot surfboard fra den lokalesurfbutik, som hun meget grundigt voksede for bedre at kunne stå fast og kontrollere surfboardet i det urolige vand.

Det bliver til en generel og ustruktureret samtale med to piger og en dreng. Drengen er fra Nørrebro og meget glad for at være her i Klitmøller. Han tilbringer meget af sin fritid her og derfor ikke hjemme særlig meget. Han er virkelig glad for Klitmøller. Han har ikke surfet før, så det er helt nyt. Er meget fascineret af surfkulturen.

Pigen med det nye surfboard er fra en lille by ved navn Hov syd for Århus og fortæller at hun derfor ikke finder det særlig svært at tilpasse sig denne lille by. Det er meget det samme.

En anden pige også fra Nørrebro fortæller at hun ikke savner København særlig meget. Hun har heller ikke surfet før hun kom herop. Hun er også rigtig glad for området og bliver tit heroppe på deres fridage. Hun nævner at det sommetider er svært at komme ud i vandet på de meget kolde dage. Det er ikke noget for hende.

De fortæller også at de ikke drikker særlig meget. de er ikke så tit i byen. En fortæller at hun egentlig gerne vil men hun har ikke lyst til at gå i byen alene i Thisted.

De benytter sig en del af det lille nye lokale fitness center. Det kan de godt lide.

De har været på det lokale værtshus 'Stalden', men det er ikke så tit.

De er meget sammen på kroen hvor de bor, og det gør dem til en meget social og sammensat gruppe, mener de og samtidig har de det godt sammen som gruppen.

På mit lidt direkte spørgsmål om der mangler noget eller om der er noget der kunne være bedre, svarer en af pigerne at hun savner struktur.

De fortæller også at de ikke laver mad sammen. Det sker lidt på forskellige tidpunkter. De ville egentlig gerne gøre det til et fælles projekt hvor det bliver organiseret lidt bedre.

De fortæller også at de fra studiestart ikke rigtig tænkte så meget på at møde de lokale. De var mere fokuseret på relationerne mellem de medstuderende.

7. maj

Solution Camp

Denne dag startede kl. 10 på kroen. Her var der cirka 50 inviterede mødt op. Under denne dag var temaet "Klitmøller på hjul". Her var det arrangørernes ønske at der på denne dag skulle udtænkes nye byudvikling strategier på Klitmøllers fremtid. Selve workshoppen var arrangeret af AAU og HF Cold Hawaii uddannelsesinstitution. Dertil var der indgået et samarbejde med lokale ildsjæle fra Klitmøller.

Af de inviterede var der 26 Urban Design studerende fra AAU, 16 lokale studerende (bl.a. surfere fra Cold Hawaii) og 10 lokale erhvervsfolk. Her håbede man at der under eventen ville komme spændende og nyskabende idéer ud af det miks på dagens Solution Camp i Klitmøller?

Dagen var planlagt til at skulle vare til kl. 16.00

Selve Solution Camp skal forstås som en platform eller ø, hvor der arbejdes intenst og lærerigt gennem rigtig mange timer i træk uden pauser. Typisk er der tale om at innovere eller ideudvikle på en given problemstilling eller en given vision, og her blev det også omtalt som en innovationslejr på kroen.

Der blev startet med et oplæg i forhold til selve gennemgangen og dagens forløb, med en præsentation af Den Kreative Platform. Denne metode blev omtalt som en helt ny procesmetode fra Aalborg universitet udviklet til at fremme kreativiteten der hvor den anvendes. Den har den egenskab at den udvikler deltagernes kreativitet mens de arbejder eller bliver undervist. Resultatet er flere og mere nyskabende ideer, et engagerende og kreativt miljø samt mere kreative medarbejdere eller elever/studerende. http://denkreativeplatform.dk/?page_id=2

Der blev arbejdet i faser stille og roligt igennem dagen i forskellige grupper hele tiden. Der var meget fokus på at man ikke måtte gå sammen med dem man kendte. Vi skulle hele tiden udfordres med nye bekendtskaber under eventen. Dette var en vigtig del af eventen og bestemt en meget spændende måde at arbejde på.

Jeg var under eventen derfor sammen med mange forskellige mennesker fra Urban-design. Det meget interessant at møde personer med deres kompetencer. Ligeledes var jeg sammen med lokale som jeg ikke kendte særlig godt og personer fra kommunen der var meget inde i lov og bestemmelser for hvad der var muligt at lave i Klitmøller.

En ting der undrede mig var at der ikke var inviteret flere fra lokalbefolkningen, da det efter min mening var dem som eventen omhandlede i form af byfornyelse.

Der kom mange forslag om at ændre selve hovedvejen, så den tunge trafik ikke kunne køre så hurtigt. Der var også meget fokus på skatermiljøområder.

Bilag 2 Fokusgruppeinterview

Fokusgruppeinterview

Det er min tanke at spørge ind til jeres engagement i lokalsamfundet. Der vil være fokus på hvilke netværk der fra jeres side er blevet etableret, siden I startede på uddannelsen i august sidste år.

I et netværksperspektiv vil det for projektet være aktuelt at belyse hvordan I interagerer med selve byen. I den sammenhæng håber jeg på en mere klar forståelse af jeres brobyggende eller afgrænsende sociale kapital. Har I spørgsmål til emnet, er der mulighed for det i morgen, hvor jeg samtidig kan gennemgå de føromtalte sociale kapitaler (brobyggende og afgrænsende)

Problemformulering

Hvilken betydning har HF-eleverne for Klitmøller i relation til social kapital?

Focusgruppeinterviewguide

Hvorfor har I valgt denne HF-uddannelse frem for andre mere almindelige?

Hvad motiverer jer?

Hvad er det Klitmøller kan?

Har det været nemt at falde til i Klitmøller?

Hvad bruger I fritiden på? (når I ikke surfer)

Har I opbygget nogle sociale relationer udenfor klassen?

Føler I jer velkommen i byen?

Netværksspørgsmål

Giver planlægningen af Ocean Challenge (et triathlonstævne eleverne delvist selv arrangerer) jer et bedre kendskab til den omkringliggende befolkning?

Fornemmer I at lærerne har fokus på at I integreres i Klitmøller? Og er det nødvendigt?

Er der netværk I gerne vil være en del af?

Og er der netværk I helst vil være foruden?

Jeg talte med en af eleverne tidligere op til påske, hvor det kom frem at I faktisk ikke går så meget i byen (fester/drikker alkohol) er det rigtig - og hvad skyldes det?

Spørgsmål om gensidighed

Kan I sætte ord på hvad I tilfører byen eller kommer med? Og hvad forventer I som modydelse?

Forventer I gengældelse af tjenester med det samme eller er det fint at modtage dem senere?

Der er blevet dannet en løbeklub, af en medstuderende HF-elev. Kan I beskrive dette initiativ? Hvem er målgruppen? Og støtter I op om dette projekt?

Hvad fungerer godt ved tilværelsen i Klitmøller og hvad kan gøres for at det fortsætter? Eller bliver bedre?

Er der oplevelser/episoder i byen der irriterer jer eller som I ser som konfliktpotentialer?

Hvad savner I? Er det en cafe eller en fodboldbane? Prøv eventuelt at sætte ord på nogle ønsker I indimellem går og drømmer om?

Bilag 3 Kort om FGI

Kort om fokusgruppeinterview den 9. april 2015

Denne nyere spørgemetode har de senere år fået større udbredelse som kvalitativ metode. Dette på trods af, at man oplevede den første gang i 1930'ernes USA (Launsø, 2005, s. 142). Den opstod, fordi samfundsforskere opfattede de mere traditionelle dataindsamlingsmetoder som værende for strukturelle og derfor begrænsende. Derfor ønskede man at udvikle en mere "non-directive" metode, som kunne frembringe mere autentisk data, som samtidig var mindre styret af forskeren. Man var ligeledes opmærksom på betydningen af menneskers meninger og vurderinger, og hvor dybt indlejret de kunne være i den sociale kontekst.

Bente Halkiers definition af fokusgruppe knytter sig til David Morgans forståelse (Halkier, 2009). Morgan arbejder ud fra forståelsen af fokusgrupper som en metode, "**hvor data produceres via gruppeinteraktion omkring et emne, som forskeren har bestemt**".

Med andre ord en kombination af gruppeinteraktion og forsker-bestemt emne-fokus som det grundlæggende (ibid). Af særlige egenskaber ved fokusgrupper kan nævnes graden af at producere data om mønstre i indholdsmæssige betydninger i gruppens beretninger, vurderinger og forhandlinger. Samtidig vil det kunne opleves, hvad der i gruppen er enighed om eller omvendt. En overvejelse, der knytter sig til mit valg af fokusgruppeinterview, er muligheden for at producere data om, hvordan sociale processer fører til bestemte indholdsmæssige fortolkninger, der samtidig belyser normer i gruppens praksisser (Halkier, 2009). Fra midten 1980'erne oplevede fokusgruppeinterviewene en opblomstring inden for samfundsforskningen. Det skete eksempelvis - lige som i dette projekt - i relation til et lokalsamfundsfremmende perspektiv med fokus på social kapital. Af grundlæggende etiske overvejelser nævner Halkier følgende (Halkier, 2009):

Det skal være klart for eleverne, at de i dette projekt bliver anonyme, og de citerer jeg inddrager i projektet er med numre. Samtidig vil det kun være mig, der er i besiddelse af fokusgruppeinterviewets lydfil, som yderligere vil blive slettet, når projektet er afsluttet. Deltagerne skal oplyses om, hvad projektet omhandler og dets formål. Som eksempel bliver fokusgruppeinterviewet et delprodukt af et specialeprojekt på Aalborg Universitet. Det sidste punkt Halkier nævner er, at det forventes, at jeg behandler jer ordentligt og ikke taler enkelte eller flere ned (ibid).

Klide

Halkier, Bente, 2009. Fokusgrupper. Forlaget Samfundslitteratur

Bilag 4 Infobrev

Kandidatspeciale i Læring og Forandringsprocesser på Aalborg Universitet 2015

Kære HF ansvarlige

Til jeres orientering vil jeg hermed beskrive den foreløbige plan med mit speciale.

Mit emne er brobyggende social kapital mellem forskellige grupper i Klitmøller, f.eks. lokale foreninger og HF-studerende, og se på mulige løsninger der kan fremme eller optimere en uddannelse som HF-linien. Her kan det fremhæves at der under social kapital vil blive kigget på tillid, gensidighedsnormer og netværk mellem de aktuelle grupper.

Jeg ønsker at belyse et af Klitmøllers seneste tiltag fra Masterplanen 2006. Det tredje punkt om uddannelse i Klitmøller.

I den sammenhæng vil jeg undersøge de studerendes oplevelser og vurderinger af landsbyen Klitmøller, og hvilke potentialer der er til rådighed ud over surfing.

Det, der er i fokus er selve uddannelsens studerende og deres oplevelser. Særligt i forhold til hvad deres tanker er om denne specielle (surf) uddannelse, og hvordan de befinder sig i Klitmøller. Er det for dem en drøm der er gået i opfyldelse? Eller er der andre ting der optager dem i dette valg af uddannelse.

Min metode vil i første omgang være deltagende observation i uge 13 og derefter påtænker jeg at foretage et eller flere interviews af de studerende.

Interessante spørgsmål kunne være:

Hvorfor har I valgt denne HF-uddannelse frem for andre mere konventionelle?
Hvad siger jeres venner til jeres valg af denne specielle type HF-uddannelse?
Kan man lave attraktive uddannelser i dette landområde?
Er I blevet godt modtaget af de lokale borgere?
Har det været nemt at falde til i Klitmøller?
Hvad bruger I fritiden på? (når I ikke surfer).
Har I opbygget nogle sociale relationer?
Føler I jer velkommen i byen?
Hvilke cirkler kommer I i?
Frivilligt arbejde/reciprocitet?

Hvad savner I? Er det en cafe eller fodboldbane?
Hvad er det der kører godt?
Er der noget der kunne være bedre?

Jeg håber at denne lille beskrivelse vil være til gavn for jer, og er der spørgsmål er I velkommen til at skrive til mig på mail: cplusb@mail.dk eller på telefonnummer 20287078.

På forhånd tak fordi jeg må deltage i jeres dagligdag og udarbejde et speciale.

Hilsen

Christian Poul Petersen, Stud. cand. mag. i Læring og forandringsprocesser

Bilag 5 Transskribering

Transskribering HF-elever

I: Men XX hvad tænker du om den her HF uddannelse?

I: Og hvorfor har du valgt den?

1: Jeg har valgt den for at få lov til at surfe. Jeg har tænkt i år vil jeg arbejde så jeg næste år bare kan rejse rundt og surfe, og så er det godt at få skole med.

I: Hvad siger du XX?

2: Altså jeg besluttede mig til det inden jeg skulle gå her. Så det var meget spontant. Jeg ville gerne have været ude og arbejde og rejse. Men så synes jeg ikke jeg var færdig, der manglede et eller andet. Så kan man også for lov til at øve sig i at surfe inden man tager ud og rejser så man kan få noget ud af det. Det er derfor jeg startede

I: Det er ikke en særlig almindelig HF uddannelse den her. Var det en ekstra motivation at man kunne surfe?

3: Det var det klart for mig. For jeg fik at vide at der er den her linie, og den skal du starte på, du dyrker masser af motion, det var helt klart en kæmpe faktor for mig. Og der er løse regler #00:07:33-4#

4: Der er ikke så mange linie uddannelser der er ikke så mange HF uddannelser, der har motion ved siden af. Øhh og så fordi den var ny. Jeg tænkte også meget det der med at jeg skulle være med til at starte et sted op der var ret sjovt. At være de første der var med på en årgang, der har med til indflydelse og forme den. Der var mange ting i den der var spændende. Man skulle bo sammen, og bo ude på landet og vandet og ja.... #00:08:09-7#

I: Var det en nysgerrighed?

5,4: Ja

Hvad tænker du XX?

6: Jeg synes også...grunden til jeg startede her, så kan man have begge ting her, surf og skole. Og så Klitmøller byen, jeg har været her om sommeren flere gange og jeg kan rigtig godt lide det her. Så tænkte jeg bare at det skal jeg.

5: Jeg var faktisk startet i 3. g og var rigtig skoletræt og havde allerede i 2. g overvejet at droppe ud og tage ud og arbejde. Og så så jeg en flyer der lå i en surfbutik, hvor jeg tænkte "nej det kan ikke være rigtigt", jeg kunne ikke rigtig finde ud af hvad det var, jeg synes det lød helt vildt spændende. Og så prøvede jeg at gå ind og finde noget mere information på nettet, men det var svært også det der med at det er så nyt, jeg kunne ikke rigtig finde nok, så jeg tænkte, jeg bliver nød til at tage herop for at se det. Og så tog jeg herop og så kunne jeg bare...her skal jeg bo.

I: Nu får jeg lyst til at stille et andet spørgsmål, kunne man ikke, hvis man fx. boede i Thisted eller Aalborg kunne man så ikke gå på gymnasiet derinde eller gå på HF derinde og så tage herud, og surfe når der var bølger?

1: Jeg tror det bliver flettet godt ind i. Jeg ville ikke have så meget tid hvis jeg gik på gymnasiet i Aalborg. Fordi du får passet lektierne ind og timerne efter surf så det er meget mere fast og planlagt, end hvis jeg gik på gymnasiet i Aalborg.

3: Det ville være meget mere løst hvis du skulle selv tage ud, og plus så tror jeg ikke du ville få det samme fællesskab omkring det. Det tror jeg også gør et eller andet ved det, både at man lærer nogen at kende også det der med at du dyrker motion med de samme mennesker. I stedet for så tager du bare selv herud og så møder du bare nogen

6: Ja det er meget mere sjovt at være sammen, istedet for at køre alene og så er det en lang tur.

2: Der er heller ikke nogen der ved hvem man er hvis man bare kommer en gang imellem. Det er svært at genkende hinanden nye mennesker ude på vandet. #00:10:47-4#

I Så det er rart at være en del af Klitmøller? #00:10:49-4#

2: Det er meget federe at være en del af det. Jeg var ude en halv time i går alene og det var SÅ kedeligt og så kom de andre UHHHH hvor er det godt igen. #00:10:55-8#

Der grines blandt informanterne #00:10:55-8#

4: Det bliver gjort ekstremt nemt for en altså, det hele er her. Og så både have en bolig her det koster ikke ret meget at bo her. Man ved at der er bølger hver dag eller...når der er bølger er tilbud om at det bliver fastlagt og kørt ind i ens dag og man får boards og det er, det hele er gjort for en.

De griner #00:11:12-5#

I:Hvad tænker I i forhold til motivation?

1: Det ligger i idrætten

Det (surf) hjælper en med at blive siddende (skolebænken), hvis man ved man skal ud at surfe efter skole så er det nemmere at sidde ned.

I Er det fælles for alle

5: Jeg synes også at fællesskabet er vigtigere, vi er hele tiden sammen vi bor sammen, vi går i skole sammen, vi surfer sammen vi laver alt sammen så synes jeg også vi kan hjælpe hinanden.

Hvis man har en dårlig dag kan man hjælpe hinanden, du hjælpe hinanden til at komme afsted man kan lige sætte sig sammen kigge på en opgave, det synes jeg motiverer mig.

4: Ja jeg har det på samme måde.

3: For mig er det helt klart idrætten fordi jeg har det svært med at sidde og koncentrere mig i længere tid. Det er helt sikkert en kæmpe stor motivationsfaktor. Man er fælles om det #00:13:25-3#

6: Man får mere energi ud af det i timerne og i det hele taget man bliver mere glad #00:13:38-4#

1: Ja hvad føler I, hvis man tager Klitmøller som by altså nu kan den det her surf, men er der andet den kan? #00:13:47-8#

3: Jeg synes den kan klart mere, det kom bag på mig, der er virkelig mange spændenede mennesker. Anderledes mennesker, forskellige mennesker her i byen #00:14:14-0#

5: Ja og fra udlandet #00:14:16-5#

2: der er så mange nationaliteter #00:14:18-7#

3: der er meget der er bragt sammen, der er faldt sammen i en eller anden sjov vending. Det havde jeg ikke forventet #00:14:31-5#

2: Jeg tror der er 37 forskellige nationaliteter her i Klitmøller #00:14:34-9#

Alle siger whauw hvor vildt #00:14:34-9# #00:14:40-0#

5: man har en feriefornemmelse. Når jeg har været afsted i Portugal eller Frankrig i de der surf byer, der det der med at der en masse fra udlandet der mødes et sted og har en fælles interesse, man kommer fra forskellige baggrunde, det er ret sjovt at få den følelse af at være i udlandet #00:15:09-7#

1: Da jeg cyklede hjem fra surf i går, der kørte vi igennem alle sommerhusene, forbi alle sommerhusene og det føltes som at være på sommerferie #00:15:20-2#

Alle nikke og nogen siger ja #00:15:20-2#

5: Der er rart med den der ferie følelse #00:15:25-1#

4: Der er også meget den der tur, at køre turen mellem Hanstholm og Klitmøller der er bare pisse flot og havet og skoven. Det er nogle virkelig smukke syn og busturen hver morgen og kigger over vandet sø. Jeg synes virkelig det giver meget at man får det der lys og frisk luft hver dag, altså der kan Klitmøller rigt og meget mere end en by. #00:15:58-3#

5: Jeg er begyndt at sætte pris på naturen, altså bare lige det der med at gå ned på stranden

3 og kigge og så gå op igen og blive motiveret til at lave en opgave, gå ud og få noget luft det hjælper #00:16:49-6#

1: Det er måske et lidt provokerende spørgsmål, ligger der et eller andet at nu har man taget det her valg og så bliver man også nød til at synes det er fedt. Man bliver lidt betaget fordi man er her #00:17:19-1#

5: Sådan har jeg det i hvert fald slet ikke. Første gang jeg var hjemme her i påskeferien der savnede jeg det helt vildt. Jeg havde nærmest bare lyst til at tage hjem efter to dage, fordi jeg, men det er selvfølgelig forskelligt, men jeg har virkelig ikke den der følelse af at jeg har fortrudt det eller tænkt nej hvad er det jeg laver her. #00:17:45-7#

3: Jeg tror også at folk er meget åbne, at man bliver meget hurtig en del af byen på en eller anden måde, selv om man ikke snakker så meget så føler du bare stemningen og en afslappethed #00:17:56-4#

6: Og alle kender hinanden og hjælper hinanden og der er et stærkt sammen hold og man kommer hurtigt ind i det. #00:18:04-8#

3: Det synes jeg er meget fedt, så på den måde så fortryder man det ikke, det har jeg i hvert fald ikke #00:18:06-3#

I: Hvad med årstiden nu her. Det har ikke været en hård vinter. #00:18:19-8#

4: Den har været lidt lang #00:18:23-1#

Alle griner #00:18:23-1#

I: Der er mange der har kriser, men I virker lidt beruset (glade) #00:18:39-7#

Der grines #00:18:38-6#

1: Der sker et eller andet når man er ude, det er meget mørkt #00:19:02-3#

3: jeg synes samtidig det der med at, jeg er også et vinter menneske, men jeg kunne godt lide vinteren fordi der ikke var så mange mennesker. Så på den måde så var man lidt mere alene agtig i en mindre by, det kunne jeg rigtig godt lide. Så det der med at der komme så mange turister til, det synes jeg ikke så meget om. #00:19:16-5#
#00:19:51-5#

I: Det er ret vildt at nu er det blevet meget lyst igen, hvad tænker I om det? #00:19:51-5#

#00:19:51-5#

2: Ja det giver en længere dag #00:19:53-9#

1: Man får meget mere tid #00:19:53-9#

4: Men jeg tror også når vi bor samme. Det havde været noget andet at skulle igennem januar og februar hvis man boede i et eller andet hus her alene. Så tror jeg det ville være trist #00:20:17-9#

Der grines lidt #00:20:25-1#

2: Men det har overhovedet ikke været en stille vinter i forhold til hvad det plejer. Der plejer at altså ingen mennesker #00:20:25-4#

4: OK nej nej #00:20:25-4#

2: Vi bor ude på landet, så der kan være en uge hvor du ikke kan komme, det kan være, der kan faktisk gå 14 dage før du kan komme op til købmanden og der kan gå 14 dage før du ser nogle mennesker, det kan være deprimerende. Jeg synes det har været en god vinter med så mange mennesker omkring mig #00:20:36-4#

Der grines #00:20:40-7#

2: Jeg elsker klitmøller, og det er rart at komme væk hjemme fra

1: Føler I det har været nemt at falde til i Klitmøller? Og der skal jeg selvfølgelig ikke spørge xx, fordi du er rimelig lokal...eller? #00:22:22-1#

2: Før kendte jeg Klitmøller og der havde jeg venner, men nu er det jo bare... jeg ved ikke hvordan jeg skal forklare det, det er bare meget tættere på en, du sætter mere pris på det nu istedet for at det bare er bekendte #00:22:53-4#

1: Har det været nemt for dig at komme ind i det her miljø #00:22:57-3#

2: Ja de har stået med åbne arme #00:23:58-9#

1: Hvad tænker du 6? #00:24:13-2#

6: Jeg er faldet rigtig godt til her, fordi alle mennesker er åbne, de er ikke overfladiske, det er nemt at komme ind her. #00:24:43-8#

1: Jeg synes det først er her nu de sidste par måneder at jeg rigtig har kunnet mærke at man er kommet ind. Men det tror jeg er min egen skyld. Jeg har ikke talt med så mange. Det er først de sidst par måneder man er kommet ind i byen. #00:25:17-5#

1: Føler du at det kunne have været gjort anderledes #00:25:33-1#

1: Nej jeg synes folk er meget åbne

3: Jeg tror måske på en eller anden måde, jeg ved ikke om det er sådan, men folk skulle nok lige se det lidt an, hvem er vi egentlig. Om vi er sådan nogle retaderede er kommer #00:25:44-3#

Der grines #00:25:44-3#

5: Jeg synes faktisk at det er meget sjovt at de er meget interesseret, altså sindsygt interesseret i hvordan det er. Altså hvordan er det? Og sådan virkelig spændende at høre om (HF). Og man kan mærke det der med, "nååå er du på HF cold Hawaii?", #00:26:05-8#

Der nikkes og nogle sig ja #00:26:07-3#

5: Man får virkelig den der, "nej det lyder virkelig fedt". Det har virkelig været positivt. #00:26:18-8#

1: Der er også nogle der er lidt skeptiske #00:26:13-1#

3: ja det har jeg også oplevet #00:26:14-6#

5: Det har jeg faktisk ikke

2: Der er for mange der er træt af det når vi er ude på vandet. Hvis vi kommer, hvis vi er ude på et spot, så kan de (lokale surfere) stå og sige "nå det er Hferne der er der", "nå så kører vi et andet sted hen", det er enten eller, man kan godt mærke at man skal imødekomme hinanden. #00:26:30-6#

1: Ja det synes jeg også, jeg tænker lidt over det, jeg synes det er helt vildt irriterende, altså når vi kommer ud på et spot når vi er mange mennesker. #00:26:56-2#

I: Hvad så når I, nu springer jeg lige i det, når i fx. har fri så sker det at I surfer 5 sammen om aften det kommer til at ske nu her tænker jeg. #00:27:00-5#

I: Er der noget der? #00:27:00-4#

1: Det synes jeg ikke, det er mere når vi er sammen. #00:27:09-2#

2: Det er når vi trækker i den der lycra #00:27:08-5#

1: og 3 JA #00:27:08-5#

2: Dumme lycra #00:27:12-5#

I: Altså I mener våddragten #00:27:22-0#

2: og 1 Nej det er den røde trøje (sikkerhedstrøje så de er nemmere at se) #00:27:20-5#

I: Nåå ja så bliver I mere udsatte og udstillet? #00:27:22-1#

1: Man føler sig lidt mere lokal når man tager, når man ikke har den på. #00:27:28-2#

I: ja det er rigtig så kan i gemme jer...men skal I have den på? #00:27:42-0#

1: Ja når vi surfer med skolen #00:27:42-0#

I: Har I egentlig talt med XX (lærere) om dette emne? #00:27:53-7#

4: Det er en sikkerheds ting #00:28:06-1#

3: Jeg tror det er en ok mellemvej. Det startede med at vi skulle have alt muligt redningsudstyr med. #00:28:14-5#

4: Ja redningsveste #00:28:16-2#

2: De (lærerne) tager også selv en på #00:28:34-6#

I: Og den er gul ? #00:28:34-6#

1: Ja den er værere

De griner #00:28:43-6#

I: Hvad bruger I fritiden på når i ikke surfer? #00:28:41-6#

3: Jeg kører mountainbike og om vinteren spiller jeg ishockey, træner løber #00:28:50-3#

4: Ja træner #00:28:50-3#

3: Løber, cykler, svømmer drikker kaffe #00:29:01-7#

I: I dyrker meget motion? #00:29:04-5#

1: ja #00:29:04-5#

5: Vi hænger ud her (Kroen) #00:29:11-7#

I: Hænger I ud andre steder end her, det er jeg lidt interesseret i? #00:29:16-5#

#00:29:16-5#

Der bliver nævnt Stalden (et lokalt lille værtshus) #00:29:12-3#

Og så griner de alle #00:29:12-3#

5: Jeg tror det kommer senere, nede på stranden med bål og nede i NASA (surfklubben). #00:29:36-7#

1: jeg kommer ikke så meget ud #00:29:49-0#

I: Er der nogen der sidder og tænker at jeg kunne godt tænke mig at komme over i spejderklubben, eller hvad er der af andre foreninger. #00:30:28-7#

I: Så I er mest her? #00:30:36-0#

Ja bliver der svaret #00:30:38-3#

I: Er det fordi i er trætte eller hvad? #00:30:31-8# Jeg fornemmer det er godt at være her. #00:30:43-0#

5: Ja men der er heller ikke så meget altså, jo så kan man tage ned til NASA, men jeg ved ikke. Det er jo også bare hjemme. #00:30:48-8#

1: Det er her vi bor, det er let #00:30:50-7#

5: ja #00:30:50-7#

I: Hvad med fjernsyn, ser I mange film? #00:30:57-1#

5: Vi har ingen kanaler, vi ser nogen gange lidt film, og så har vi nogen X faktor, så så vi det. Men det har ikke været..., jeg synes ikke vi ser vildt meget fjernsyn. #00:31:06-9#

I: Internet og sociale medier? #00:31:19-0#

De griner alle #00:31:24-2#5

3: Jeg synes jeg har begrænset det at bruge de sociale medier #00:31:45-8#

#00:31:46-0#

I: Selviscenesætter I jer på de sociale medier og fortæller hvor fedt der er i Klitmøller? #00:31:47-7#

3: Ja jeg gør det #00:31:41-5#

2, 1, 4, 5 Nej jeg gør det ikke. #00:31:52-9#

Og der grines meget #00:31:56-0#

I: Hvad med instagram, er det noget? #00:32:20-0#

2: Ja #00:32:41-2#

3: jeg bruger det meget #00:33:21-5#

5 Men jeg tænker også hvis vi har en dag med sol i november måned, solen skinner og der er perfekte bølger og vi har fået fri, så er det også bare sådan at "hvorfor har jeg ikke slået et billede op og bare sagt god skoledag", eller det der med at vi har det virkelig fedt. #00:33:18-9#

3: Det er sådan jeg bruger instagram, jeg bruger det virkelig meget og til at promovere, både mig selv og det jeg laver og bare vise mine venner hvad jeg laver, jeg har venner ret mange steder og så på den måde vise det. Og når jeg så møder dem så siger de "det er mega fedt det du laver". De er nysgerrige over for det. Så på den måde så synes jeg det er en meget god måde at bruge det på. #00:33:46-8#

2: Det er også bare det der med at sætte et billede på, istedet for bare at skulle fortælle det. Så kan ens venner lige gå ind og se det, og sige "WOW det er sku da mega fedt at xx lige har gjort det i dag". Man bruger meget instagram til at vise hvad man bruger sin dag på, i stedet for at skrive "hvordan går det, hvad har du så lavet i dag" #00:34:14-9#

1: Det er meget det der med at man laver noget specielt. Jeg synes det er lidt fedt. #00:34:23-6#

I: Er det det der trækker, altså at det er lidt anderledes det her? #00:34:26-5#

5: Jeg synes, at fra København er der ikke så mange der har fokus på hvor god surf man egentlig kan finde i Danmark. #00:34:39-0#

4: Der er mange der slet ikke ved det #00:34:41-1#

5: Altså det er sådan "Nå kan man surfe", jeg fandt selv ud af det ret sent, hvor godt det er. Jeg havde slet ikke forestillet mig at der lå sådan et sted her. #00:34:50-9#

1: Der er mange der tror at vi vindsurfer #00:34:52-5#

5: Ja #00:34:55-1#

1: De ved ikke der er bølger #00:34:55-3#

5: Og så om VINTEREN, det tror jeg ikke slet der var nogen der havde forestillet sig. #00:34:59-7#

4: Nej #00:35:03-5#

1: Der er mange der er overrasket over at vi ikke holder pause (om vinteren), vi surfer altid. #00:35:06-7#

5: Også i sne, altså du ved godt, kan man det, det synes jeg er meget sjovt. #00:35:13-1#

2: Men er det samme med min familie (fra området/lokale), de er født og opvokset heroppe. "Jamen, kan I surfe om vinteren?". #00:35:22-2#

3: Ja , jeg havde en aftale med en af mine rigtig gode venner, om at tage ud at surfe, og jeg havde bare planlagt at han skulle komme herop i weekenden, her i vinters. Og så var det det sådan her, "nej, det kan jeg ikke". Hvorfor ikke? "Nej det er koldt det kan jeg ikke". Der gik han bare helt bagover. Så jeg tror at folk er ret overrasket. #00:35:40-6#

#00:35:40-7#

Der grines højt #00:35:42-4#

I: Hvad hedder det. Jeg vil egentlig gerne høre om I har dannede sociale relationer udenfor klassen #00:36:00-6#

Der er meget stille og der tænkes #00:36:00-6#

4: Personligt så føler jeg ikke rigtig at jeg har, sådan sociale relationer, men jeg synes da man har en idé om hvem mange er. Altså når man går nedfra (stranden), så har man, nå men den person har man set før. Der er er del man ved hvem er, men ja...men der er ikke nogen der besøger. #00:36:36-6#

2: Er det ikke mest mig der besøger folk, det ved jeg ikke, jo det tror jeg #00:36:47-3#

3: Man har fået en del man kender og udsende og snakker med, og sådan noget, men ikke sådan. #00:36:56-3#

Hvad med et sted som Stalden, har det skabt nogle løse relationer. Der kommer ikke mange lokale, men alligevel kommer der lidt? #00:37:13-7#

4: Mig og XX vi er der nogen gange #00:37:22-0#

5: Jeg har mødt lidt der #00:37:26-2#

1: Jeg har kun mødt fiskere, men jeg har heller ikke været der så meget #00:37:27-8#

Der grines #00:37:31-5#

5: Men jeg tror måske også det er der man ligesom,....så mødes man lige der, hvor ude på vandet, så har man lige hilst, man har ikke snakket så meget, man snakker ikke så meget ude i vandet. #00:37:50-6#

I: Men jeg tænker også at I ikke har travlt med at få relationer uden for det her miljø. Det er ikke fordi der noget i vejen med det, det er jo en tidlig fase i uddannelsen. #00:38:01-9#

3: Jeg tror det skal komme helt naturligt. Jeg har ikke lyst til at tvinge en eller anden til at kunne lide mig. #00:38:11-9#

4: Der har været meget med at vi skulle lære hinanden at kende. #00:38:15-6#

#00:38:15-7#

1: Ja der er mange nye

I: Føler I, at I har mere travlt med at lære hinanden at kende #00:38:27-7#

2, 3, 4 Ja det tror jeg #00:38:22-9#

2: Klitmøller er heller ikke vant til at have så mange unge mennesker i byen #00:38:22-9#

I: I har sænket gennemsnits alderen ret kraftigt #00:38:27-1#

#00:38:27-1#

Der grines #00:38:27-1#

5: Men jeg synes ikke det er svært at skabe relationer #00:38:40-0#

I: Føler I jer velkommen i Klitmøller? #00:38:56-9#

#00:38:57-0#

4,5 ja #00:39:01-8#

4: Ja der er meget interesse for hvem vi er Der er tit nogen der spørger hvem vi er ude på vandet. #00:39:00-1#

4: De er virkelig positive #00:39:02-6#

3: Jeg har mødt et par gange fra mine venner af, som det der, "nåå I er fra HF", der også surfer #00:39:09-9#

5: Altså her? #00:39:09-9#

3: Ja men det er mest bare for sjov agtig i det så jeg tror. Så jeg tror ikke der er noget seriøst i det. Det er bare for sjov for at drille en.

2: Nu kan man bare se det, at Thisted Gymnasie kan ikke engang gennemføre en HF til næste august fordi der ikke er nok tilmeldte på holdet. Det er fordi det er meget bedre her. Hallåå altså.

I: Det vil sige der er en HF linie inde i Thisted #00:39:53-7#

2: Ja der er en HF på den skole vi går på og så er der en på gymnasiet. Og gymnasiet har ikke tilmeldte til de kan køre et holde næste år. #00:40:13-8#

2: Den på gymnasiet kan ikke køre rundt, fordi de hellere vil på HF klassik eller HF Cold Hawaii. #00:40:33-0#

1: jeg tror ikke at vi har betydet så meget for at den går ud #00:41:09-5#

2: Men det er fordi meget sådan, alle dem fra gymnasiet de er bare sådan, "åhhh det er HFER", agtig, som om vi ikke er gode nok agtig. #00:41:24-5#

3: Jeg tror der er alligevel mange, de kan jo godt se ideen i det altså, jeg tror da helt klart altså hvis der var nogen af dem der ville surfe her ude til hverdag herude godt ville kunne se ideen i at gå herude istedet for at gå på gymnasiet. #00:41:36-4#

1: Ja der er mange af mine venner der går på gymnasiet, ogde er lidt misundelige på at jeg er færdig et år før dem. #00:41:46-2#

5: Man kan heller ikke sammenligne det. Altså det er noget helt andet. #00:41:52-2#

4: Nej men det er også fordi der er meget mere en skole i det, altså der er jo også at man surfer og man bor her #00:41:59-2#

#00:41:59-7#

I: Kan I godt følge med på det faglige plan, lektier #00:42:07-5#

3: Jeg synes det er svært en gang imellem #00:42:06-5#

5: Men det er også bare sådan lidt motivations skole mæssigt #00:42:13-8#

1: Vi har ikke mange lektier #00:42:12-9#

3: Jeg tror det ville være lige så svært at tage en klassisk agtig HF som denne #00:42:27-1#

5: Både fagligt og fraværs mæssigt er der helt klart mere ro på her end i gymnasiet. Og det tror jeg også er meget vigtig, fordi det er jo, du har også dårlige dage, og du har dit, der bliver sat...altså i gymnasiet blev du smidt ud hvis du havde 15% på de fleste gymnasier er der hårdere regler #00:42:55-0#

I: Har i egentlig noget at gøre med handelskolen og gymnasiet her? #00:42:59-0#

1, 3, 5 Nej slet ikke, overhovedet ikke #00:43:04-4#

I: Der er nogen gange skolerne krydser hinanden festmæssigt, er det ikke rigtigt? #00:43:09-0#

#00:43:09-0#

1 Nej det er med den HF der er inde på gymnasiet, det er ikke os #00:43:12-8#

I er I ok med det #00:43:18-9#

1 Jef vil gerne #00:43:20-2#

3 Jeg har festet nogle gange i Thisted sammen med dem fra HF, det fungerer fint nok
#00:43:33-9#

I men I går vel også nogle gange på hvad hedder den, hvad hedder alle de der steder der inde? #00:43:46-7#

4 Jeg har ikke været i Thisted endnu, fordi lysten ikke har været der. #00:44:13-8#

I Den her Ocean Challenge som I er ved at planlægge, føler I at planlægningen giver jer et kendskab uden om Kroen, Hvis man kan sige det sådan. #00:44:49-3#

4 Jeg tror at det helt sikkert det vil være en god ting hvis vi gjorde os bemærket med det, selvfølgelig også hvis det blev vellykket, med at markere os for kommunen og tage noget initiativ. Og være initiativtagere til en ting som kommunen helt sikkert også vil få glæde af, og der bliver mere omtale af området. Det kunne være fedt hvis vi fik altså vores navn på det fordi der er ofret mange penge penge på os, og at vi så gav noget igen og viste at vi gør noget og tager initiativ. #00:45:35-7#

5 Også når vi har de der fag innovation og videofag, altså hvor vi også kan vise at vi ligesom har interesse i og kan bruge det udenfor, altså kunne gå til eksamen i det, det at vi kan få arrangeret en hel event. #00:45:58-8#

I Det er en del af faget innovation? #00:46:02-5#

#00:46:02-5#

4 Det er det faktisk ikke, vi bruger det ikke så meget i selve faget, men vi kan bruge de ting vi lærer i innovation til ligesom og gå videre med det #00:46:12-8#

1 I starten der brugte vi meget tid på skolen, både innovation og engelsk og mediefag hvor vi brugte timer på det #00:46:31-5#

Men hvad tænker om det at I skal ringe til forskellige myndigheder og sponsorer og sådan noget, er det træls eller er det godt? #00:46:45-3#

3 Jeg tror det er ret godt, fordi man får en, på den måde tror jeg man bliver mere ansvarlig det håber jeg da vi gør, på et eller andet punkt det er med til at udvikle os og få noget erfaring #00:47:08-1#

I Det her ocean Challenge det jeg egentlig fornemmer det er at det ikke giver jer et netværk #00:47:23-1#

5 Det får vi jo og se vi har ikke lavet det #00:47:28-0#

I Men jeg tænker på den den der fornemmelse at man ringer til kommunen, man danner nogle billeder oppe i sit hoved #00:47:37-6#

5 Jeg tror mere det er en træning, vi skal også selv søge penge til vores studietur. Det der med at man lærer at ringe op og skal forklare, det kræver også noget at man kan det #00:47:48-5#

I Ja man fortæller historien om det her projekt, den sociale interaktion er vigtig

#00:48:01-2#

8 Der er også fordi man gør det ikke udenfor skolen, det er ikke normalt at gøre det i skolen. Man snakker med nogle ordentlige mennesker som er på et arbejde. Man kan ikke ligesom bare tage det useriøst. Der er faktisk nogen der forventer at man lever op til det, så hvis man søger om et eller andet #00:48:34-1#

I Så i forhold til lærerne/underviserne. Fornemmer I at de har fokus på at I integreres i byen? #00:49:46-0#

5 Jeg ved at XX i bussen lige gav sådan en "headsup" på at også det der med at vi lige husker at smile hvis vi møder en lokal, fordi det er vigtigt det der med altså (griner lidt) med at, det gør vi jo også, men det der med at man har en træt dag og vi kommer ind i en bus og alle er sådan lidt øhhhh, det giver også lidt, "lige at få en positiv stemning", det tror jeg helt klart, hvis man kommer og alle er glade og alle har god energi. #00:50:29-2#

3 Det synes jeg klart XX gør, fordi xx hjælper med at skabe kontakter på et eller andet punkt, han er en slags mellemmand agtig til at formidle videre. Jeg ved at XX har snakket med XX om at "shape" #00:50:51-8#

1 Ja så hjælper xx mig ,ed at komme i kontakt med XX, #00:50:58-3#

3 Så jeg tror da helt sikkert sagtens man kan bruge ham #00:50:59-4#

#00:50:59-4#

1 Ja og XX fortæller hvis der er en arrangement eller et eller andet #00:51:09-9#

I Hvad med der var også noget her i sidste weekend? #00:51:16-6#

4 Der blev vist en film nede i NASA #00:51:24-9#

I Det var egentlig for alle ikke? #00:51:23-8#

5 Jo Jo #00:51:29-3#

4 Men jeg synes at vi tit får at vide hvis der er arrangementer i byen, hvis der bliver vist en film. Fx. der er også den der løbeklub som XX har lavet hvor at folk skriver op at der er styrketræning ovre på folke skolen. Og XX har også introduceret os, jeg er blevet introduceret for en køreklubs ting, hvor man skriver hvis man skal til København, og pigesurf. De er gode til at sige, så man får et mere indblik i lukkede fællesskaber eller får tilbud. #00:52:13-1#

I Der er også en sommerfest her byfest.....? #00:52:19-6#

4, 5 Surfjoint? #00:52:19-6#

I Ja den er der også, men der er en lidt anden, en lidt mere lokal, surfjoint er jo lidt mere for "surferne", de der 37 nationaliteter I snakkede om eksempelvis. Men så er der en slags sommerfest, der har de en fodboldturnering, er I blevet informeret om det. #00:52:42-5#

#00:52:42-5#

2 Nåå den #00:52:41-7#

5 Den har vi faktisk ikke hørt om #00:52:45-7#

3 Nej #00:52:48-6#

5 Det kommer nok, jeg synes ikke at man føler at der er noget man går glip af eller misser #00:52:59-7#

3 Jeg synes virkelig at du....jeg har aldrig brugt en kalender før jeg flyttede herop, det er jo ikke fordi jeg har mege travlt, men man bliver nød til at bruge en for at holde styr på det #00:53:15-3#

I Så I føler ikke der er et integrations fokus på jeres hold? #00:53:29-8#

3 Jeg tror det kommer stille og roligt, for ellers kan du ikke skabe kontakterne #00:53:36-6#

I Er der netværk I gerne vil være en del af? #00:53:50-2#

3 Jeg vil gerne være en del af surfernetværket, helt klart, også fordi når jeg stopper her, kunne jeg godt tænke mig at bibeholde denne aktivitet og surfe. For jeg synes det er pisse fedt. Så på den måde vil jeg gerne være en del en af det #00:54:10-2#

1 Med de rigtige lokale surfere #00:54:12-1#

3 Ja nemlig #00:54:12-1#

1 Også så du ikke bare ender med at du tager ud alene og sidde og ikke kende nogen #00:54:23-3#

I Er det "rigtige surfernetværk" for at få fif eller blive bedre eller kunne det også godt være nogen som ikke er så gode? #00:54:35-9#

3 Jeg tror det er generelt #00:54:40-5#

1 Bare nogen at surfe med #00:54:42-0#

3 Det er lidt af det hele egentlig fordi jeg er også konkurrence menneske, så jeg presser mig selv mest hvis jeg surfer mod nogen, eller i hvert falde bare sammenligner mig, jeg behøver ikke surfe mod nogen #00:54:55-7#

1 Ja hvis nogen lige gør det der, så gør man det lige lidt bedre #00:55:03-9#

#00:55:04-1#

I Er der noget netværk I slet ikke vil være en del af? #00:55:46-1#

2 Alkoholikerne nede på Stalden #00:56:05-6#

Alle griner #00:56:42-6#

I Jeg har fået fornemmelsen at I ikke går så meget i byen, hvad skyldes det? #00:57:23-8#

1 For mig er det fordi jeg gerne vil op og surfe næste dag. #00:57:35-9#

I Hvad så vis der ikke er surf næste dag? #00:57:37-8#

1 Så må man lave noget andet #00:57:41-2#

2 Tage ud og skate #00:57:42-5#

1 Ja #00:57:42-5#

I Er det en kultur der er her, eller er det tilfældigt? #00:57:47-9#

3 Jeg tror der er nogen der gør meget i byen, det er meget forskelligt, fordi der er helt sikkert...jeg er også den der ikke går så meget i byen. Men jeg tror også der er nogen der går i byen mere end andre, og synes det er fedt #00:58:07-0#

4 Der er en masse andet og lave, så vil man hellere tage ud og surfe eller skate #00:58:35-1#

1 Jeg tror jeg går mere i byen når det bliver sommer, det er fordi jeg ikke rigtig gider til Thisted. #00:58:43-0#

1 Det er dyrt at tage taxa #00:58:52-2#

1 Når der kommer mennesker ud #00:58:58-7#

#00:58:58-7#

I Det er ikke fordi der fra lærernes side er startet en sekt op, om at I ikke må drikke, i føler ikke et pres, det var lidt for sjov (det med sekten) #00:59:08-5#

5 Nej det synes jeg bestemt ikke #00:59:11-2#

I I drikker ikke hver fredag? #00:59:12-8#

1, 3, 5 Jeg gør ikke #00:59:29-3#

3 Jeg ligger ude på vandet i morgen #00:59:27-7#

1 Ja det gør jeg også der ved 8 tiden, ha ha #00:59:28-5#

Hvad så når I kommer ind efter surfing i morgen? #00:59:32-0#

1 Så skal jeg sove #00:59:32-0#

3 Så skal jeg sove, ha #00:59:34-8#

I Ikke en lille øl? #00:59:34-8#

5 Det kommer an på stemningen #00:59:50-7#

6 Det skifter nogen gange, nogen gange har man lyst til det og andre gange har man ikke lyst til det, det kan ske man tager på Stalden. Jeg har ikke lyst til at tage til Thisted. Men jeg tro der kommer til at ske mere bliver det hyggeligt, bare at gå på stranden eller sådan noget, det kunne være hyggeligt og komme lidt ud #01:00:09-3#

1 Jeg er træt når jeg kommer hjem, måske se en film #01:00:30-7#

#01:00:30-8#

I Føler I at til at I tilfører noget til byen?

4 Noget liv, måske eller... #01:01:06-9#

5 Bedre omsætning i Spar #01:01:16-4#

Og der grines #01:01:21-7#

5 Det er vel derfor at de udvider #01:01:25-4#

Det grines #01:01:25-4#

3 Jeg håber vi skaber noget mere liv, helt klart #01:01:29-3#

5 Det tror jeg vi gør #01:01:32-7#

4 Der er flere mennesker i gaden #01:01:33-3#

I Jeg tænker også de sociale medier? I lægger også noget op. #01:02:06-4#

3 Det tror jeg også #01:01:52-0#

4 Vores families omgangskreds hører om området og stedet, og bliver nysgerrig om hvad det er. Bliver opmærksom på det. #01:01:59-4# Så på den måde giver man (Klitmøller) omtale.

3 Ja der er også det at ens venner bliver nysgerrig når du snakker med dem om det og gerne vil se hvad det er. #01:02:08-2#

4 Ja #01:02:09-2#

5 Jeg synes også der har været virkelig meget fokus på uddannelsen i medierne, det tror jeg også har givet en form for opmærksomhed på en positiv måde, der er blevet skabt et nyt projekt for de ung der fungerer. Det tror jeg, altså vi har ligesom været med til det. #01:02:33-7#

4 Altså jeg synes faktisk også i sommers, altså der var der meget, det var ligesom om det blev sådan lidt...lidt trendigt på en undergrundsmåde og sige at man havde været i Klitmøller. Eller jeg synes bare jeg læste det mange steder. #01:02:44-4#

5 Ja #01:02:45-1#

4 Det blev lige pludseligt nævnt eller jeg synes bare det optrådte rigtig mange steder, det var lidt sjovt #01:02:58-1#

I Kan i se en fremtid i denne uddannelse? #01:03:14-6#

5 Det håber jeg VIRKELIGT, altså, jeg krydser fingrer for at det kommer til at fungere #01:03:13-7#

3 Jeg tror virkelig på, at den kommer til at fungere rigtig meget. Altså det kan godt være at man måske laver den lidt om på nogen punkter, men på et eller andet punkt stadig, det der med at kunne kombinere skole og sport det kan jeg sagtens se en fremtid i. #01:03:35-0#

5 Jeg synes godt man kan kombinere det med mere, med flere sportsgrene på en gang #01:03:43-8#

3 Ja ja flere overordnede ting, eller bare interesser #01:03:53-1#

4 ja, men jeg synes også det kræver også bare at få så meget fokus på det som overhovedet muligt, altså inde på facebook og det her med hvor godt det er og hvor glade vi er for det. For det er også det der gør at de udefra tænker "hvad er det?", hvis der er en masse positiv, video eller interviews og alt det der, så får man ligesom også lyst til det og tænker "det kunne være noget" #01:04:16-7#

I I er med til at give liv til et projekt. Føler I et ansvar? #01:04:45-0#

3 Det synes jeg da klart at man tænker over at man skal være et godt forbillede for det det næste hold agtigt og man skal #01:04:58-5#

1 og ikke ødelægge noget for de næste #01:05:00-6#

4 Ja også i forhold til vores ry som personer i byen, at vi ikke smadre os....Altså det frygtede jeg da lidt i starten, fordi vi på en eller anden måde vi var sådan lidt repræsentanter eller ambassadører for et eller andet nyt som man skulle sætte et aftryk. Jeg er bare lidt bekymret for at vi er sådan nogen larmende unge utilpasset #01:05:28-9#

3 Jeg tænkte meget på det der med XX, vi havde en der gik her der lavede et uheld ude på vandet der og blev smidt ud. Der tænkte jeg meget over det, og overfor skolen og lokalbefolkningen og folk der godt kunne tænke sig at gå her. Det var noget man tænkte over #01:06:00-3#

Vi har snakket om hvad I giver til byen, forventer I at få noget tilbage? Er det noget I går og tænker på? #01:06:11-5#

3 Det synes jeg man gør. Folk er imødekommende. Jeg forventer ikke at folk kommer og giver mig en gave. #01:06:20-7# Bare folk er imødekommende #01:06:31-0#

4 Inde på skolen får vi meget positiv feedback

4 Inde på skolen får vi meget positiv feedback fra mange af lærerne og dem, både dem der har været med til at starte det op men der er også mange der roser os meget. Altså altid siger hej til os, det virker som om vi er meget værdsat. #01:07:14-7#

3 Vi er meget de der elever der projektet #01:07:19-5#

1 Jeg tror ikke de andre elever..... #01:07:33-8#

I Føler I jer lidt specielle? #01:07:23-8#

4 Jeg tror vi bliver lidt forskelsbehandlet af nogen af lærerne #01:07:30-5#

3 Jeg tror også man distancerer sig lidt fra de andre klasser fordi vi er en lidt anderledes klasse #01:07:35-1#

5 Jeg synes også, man kan altid mærke den der "vi har lidt en anden energi" #01:08:02-7#

1 Jeg tror de synes vi er lidt overstadige og vi bliver hentet i vores bus hverdag #01:08:05-2#

Der grines #01:08:05-2#

3 Vi er privilegeret #01:08:07-6#

5 Særskilsbehandling #01:08:08-8#

4,5 Ja vi får alt forærende #01:08:13-8#

I Der er blevet dannet den her løbeklub af xx. Er der en der vil beskrive det initiativ? Hvordan er det opstået? #01:09:36-3#

3 Jeg tror det er ham selv der altid har løbet meget, og så gerne vil holde det ved lige og så synes der manglede det. Så jeg tror egentlig bare det var det #01:09:47-5#

4 Jeg tror også det var for at komme afsted og det der med at man motiverer hinanden og en måde at møde andre mennesker på #01:09:55-5#

3 Ja, jeg tror også xx er den der der gerne vil skabe kontakter også fordi han gerne vil blive her, har jeg i hvert fald fået indtrykket af #01:10:06-3#

4 men det var lidt synd, for der har ikke været så meget feedback på den, der har ikke været så meget initiativ der inde. Det er en rigtig god ide for man kan se at der er rigtig mange der løber men der er ikke så mange der løber sammen #01:10:31-0#

3 Jeg tror der er mange der løber for at nyde naturen og nyde stilheden, fx. gør jeg det i hvert fald, så på den måde så har jeg ikke så meget lyst til at løbe sammen med andre #01:10:44-3#

4 Hvis jeg løber en tur så bliver det lidt spontant og så skal man bare ud i stedet for man skal til at arrangere med folk hvornår passer bla bla bla. Og så går man bare lige ud og får noget luft, der tror jeg i hvert fald har været mit #01:10:57-6#

6 Ja og folk løber med forskellig niveau, man kan heller ikke snakke sammen når man løber #01:11:03-6#

5 Men det kan være en motivationsfaktor for at komme afsted #01:11:09-6#

5,6 ja det er rigtigt #01:11:06-9#

3 Det er også en meget uforpligtende måde at møde andre på fordi du behøver ikke at sige noget, men du lærer et menneske at kende på en eller andet punkt #01:11:26-4#

I Men er der nogen der tænker "fedt at xx har lavet en løbeklub, måske vi også kunne lave en cykelklub?" #01:11:27-3#

5 Det tror jeg godt og måske også når det bliver lidt varmere #01:11:42-9#

3 Jeg tror også at, jeg ved ikke om han lavede det på det forkerte tidspunkt, men altså xx lavede det i en lidt forkert periode fordi det var i august, det var ved at blive vinter #01:11:56-2#

1 Det var mørkt #01:11:56-2#

3 Jeg tror helt sikkert der kommer mere gang i den, forhåbentlig kommer der mere gang i den og så kombinere det med andre ting #01:12:02-2#

I Er der noget I vil tilføje i forhold til at den gode tilværelse kan fortsætte? #01:12:51-5#

I forhold til at den skal fortsætte, er det helt sikkert bare det der med at være venlig overfor folk, så skal det nok komme igen. #01:12:54-3#

Jeg mærker at I føler jer ubevidst ansvarlige over for projektet, er det rigtigt? #01:13:09-0#

5 Jeg tror også det er at sørge for de nye der kommer og det der med at folk kommer og spørger ind til det. Bare at huske på hvor meget det betyder, at man får en imødekommende person der forklarer. Ligesom man selv har oplevet personer i byen der har været positive og interesseret, og så skal man bare huske selv til næste år hvor meget det betyder for folk når man kommer til byen man ikke kender #01:13:44-0#

I Er der nogen mindre gode erfaringer som I kan lære af, eks. i forhold til når de nye kommer? #01:14:02-1#

#01:14:02-6#

3 Jeg tror da helt sikkert at man har, hver i sær noget man ved, der er helt sikkert nogen personer der er sådan og der er helt sikkert nogen der er sådan. Fordi det var sådan det var med os. Så jeg tror helt sikkert du kan genkende meget af det, forhåbentlig. #01:14:20-0#

#01:14:20-5#

5 Jeg tror også igen det har noget at gøre med at det er så nyt, at der stadig kan ændres på tingene, altså hvis der er noget der ikke fungerer. Det tror jeg også det kommer til at blive fordi et kommer jo til at være en større flok så der skal jo ændres på nogen ting, altså

både surfmæssigt og det og bo så mange sammen, det bliver jo noget andet. Det bliver mere tæt, hiv vi skal have køkkenet der. Der kommer til at være regler som vi er nød til og tage en fælles beslutning om. #01:15:15-1#

I Hvor mange kommer der? #01:15:16-2#

1 Max 25 #01:15:19-3#

3 Der bliver accepteret 28, men man forventer et frafald til 25 #01:15:21-0#

I Er der allerede så mange? #01:15:24-0#

3 Der er 12 skrevet op #01:15:24-0#

I Og der kan godt komme flere? #01:15:31-9#

1 Ja indtil skolestart

5 Men det er vildt at der har været så mange tilmeldte som ikke har været oppe at se det, synes jeg #01:15:36-1#

4 Ja det synes jeg også #01:15:36-1#

3 Jeg tror helt sikkert at det har hjulpet, det der med at vi har været formænd for det og publiceret det #01:15:46-9#

4 Og så facebookside kører mere #01:15:47-1#

3 Ja ja og vi har været så meget i medierne, der tror jeg helt sikkert #01:15:53-3#

I Er der noget I savner? #01:16:23-1#

3 Offentlig transport, fuck det er ringe #01:16:42-4#

I: Jeg tænker mere i forhold til uddannelsen, er der noget I savner? Jeg hørte en medstuderende udtale at vedkommende savnede struktur? #01:16:59-3#

Jeg tænker også at det kan være rart at der ikke er så meget struktur? #01:17:17-6#

1: Jeg synes det er fedt at man ikke rigtig ved hvad der skal ske #01:17:13-6#

5: Ja, hver dag er en ny oplevelse

6: Der er hele tiden noget nyt, så alle dage er forskellige det kan jeg rigtig godt lide. #01:17:25-6#

3: Nogen gange kan jeg godt savne at der med at der er lidt struktur. Men så alligevel kan jeg også virkelig godt lide det der med at der er nye ting, der sker nye ting og det er meget spontant, det vækster meget #01:17:42-6#

1: Jeg tror hvis der var meget mere struktur på så vill det ende ende med at du har en rutine hele ugen. #01:17:48-8#

5: Det kan du heller ikke for det afhænger jo af hvilke dage der er gode bølger så vi skal planlægge alt efter hvornår vejret fungerer og der kræver også og nogen gange kan det være svære, men det er jo også det sjove i det. Når man en onsdag vågner op til en sms hvor vi har fri hele dagen fordi der er gode bølger. Det er jo en del af det. #01:18:05-7#

I: Savner I ikke en anden café eller en anden fælles social arena? #01:18:59-1#

1: Det tror jeg kommer når N151 åbner, så kan du gå der ned #01:19:05-4#

3: Og når turisterne kommer, dem vil man jo helt sikkert gerne møde #01:19:10-3#

5: Jeg tror også det er fordi vi har vores sted her at hvis man nu eksempelvis boede alene i en lejlighed eller et hus, så havde man ikke den mulighed. Altså her kan vi bare tage en kaffe og sætte os ind her, så det er sådan lidt café agtig eller når man går i køkkenet. Så jeg tror også det er derfor at man ikke har savnet det så meget. #01:19:36-8#

6: Jeg synes heller ikke man savner noget her i Klitmøller, men hvis jeg savner noget så er det måske et sted hvor man kan gå hen i Thisted når man nu skal feste engang, noget andet end Dampmøllen. Altså noget der er lidt mere hyggeligt. Noget der er lidt mere afslappet. #01:20:19-2#

I: Der er ikke så meget kultur? Der er ikke så meget eller? Hvad med undergrundsmiljøer? #01:20:47-0#

6: Men der kunne godt være nogle koncerter eller poetry slam eller sådan noget, det kunne jeg godt tænke mig. #01:20:41-0#

1: Men det ved jeg ikke, altså som Urt #01:20:46-7#

3: Det synes jeg sku den gør det meget godt #01:20:49-1#

4: Men de er meget unge #01:20:53-0#

6: Men man kan jo også køre et sted hen, det er ikke noget der mangler

4: Så er der også Aalborg eller Aarhus #01:21:01-0#

1: Men jeg synes godt du kan finde lidt undergrund som Urt, hvor du kan komme ned, der kan være lidt specielt musik eller et eller andet #01:21:11-7#

3: Der har jeg været et par gange, det er meget hyggeligt. Det kan man godt slappe af uden at drikke fuldstændigt sindsygt meget og så bare nyde musikken. Et af mine ynglingsband spillede der inde for et halv år siden og der var jeg derinde uden at drikke rigtig og så tog jeg i byen bagefter #01:21:45-2#

1: Det er et sådan et sted hvor du kan...i stedet for et eted som Dampmøllen, hvor det bare er på fest #01:21:56-9#

I: Er de mærkelige der inde eller bonderøve? #01:22:13-1#

3: Thistedes svar på Randers #01:22:17-7#

5: Det er bare hvad det er, man kan ikke #01:22:26-1#

I: Tænker I selv på at holde en fest? #01:22:42-9#

3: Ja holde en kæmpe fest med alle, men så igen tænker jeg, det har jeg ikke så meget lyst til. #01:22:55-0#

1: Man vil hellere ned at surfe næste dag #01:22:55-0#

3: Ja der er altid et eller andet man skal, som er lige så fedt #01:23:00-6#

I: Kunne I skabe et festmiljø her eksempelvis på Stalden? Hvad tænker I om det? En gymnasiefest? #01:24:03-2#

5: Men vi netværker ikke så meget med dem der er der inde #01:24:13-8#

3: Der er sådan noget VUC-fest engang imellem, men...ha ah jeg tror ikke rigtig der er nogen af os der har praktiseret det så super meget, fordi der er stor aldersforskel. #01:25:31-6#

I: Afslutningsvis vil jeg gerne høre jer om jeres drømme i forhold til HF? #01:25:14-1#

5: At det bliver ved #01:25:30-1#

3: Ja og at man ikke forglemmer det er. Altså jeg tror hurtigt at det kan blive kæmpe stort hvis det bare bliver ved med at vokse og vokse og vokse, og det håber jeg ikke. Men at det stadig bliver holdt i Klitmøller, den lille by og holder det nede på jorden. #01:26:08-1#

I: Hvordan kan det blive godt eller bedre? #01:26:10-0#

1: Jeg ved ikke om det ville være fedt hvis det blev lige så stort som Oure, jeg synes det er fedt at alle kender hinanden #01:26:35-2#

4 og 5: Ja #01:26:35-2#

5: Jeg synes også man skal holde fast i af man har en årgang af gangen. At der ikke er flere spor. #01:26:42-6#

3: Jeg gik på efterskole, godt nok kan man ikke rigtig sammenligne det men der var det... man lærte ikke alle at kende fordi det var så stort. #01:26:48-7#

5: Ja #01:26:48-7#

4: Ja #01:26:48-7#

3: Det håber jeg ikke vil ske #01:27:12-1#

Bilag 6 Artikel - HF Cold Hawaii elevernes sociale kapital

HF Cold Hawaii elevernes sociale kapital

Indledning

Denne artikel skal ses som en opfølgning til mit speciale om elevernes sociale kapital i Klitmøller. Artiklen vil derfor bygge videre på den forståelse, der er blevet skabt om elevernes sociale kapital. Der vil blive tilføjet yderligere teoretisk viden inden for begreberne 'bonding' og 'bridging' social kapital med udgangspunkt i en artikel skrevet af Christine Klyhs Albeck (Albeck, C. K., 2009). Denne artikel vil derfor kigge på de ressourcer, som de to begreber kan bidrage med i forhold til elevernes dagligdag i et uddannelsesperspektiv.

Teori

Ifølge Albeck kan social kapital med fordel ansues som værende både et *passivt aktiv* og et *aktivt aktiv*, når det sættes i forhold til en helhedsorienteret uddannelsesinstitution. Putnams tanker om 'bonding' social kapital er væsentlige for at kunne klare sig, mens 'bridging' social kapital har betydning for at kunne skabe udvikling og komme fremad (Putnam, R. D., 2000). Dette bidrager til at tydeliggøre de to måder, hvorpå social kapital kan virke som en ressource. Her påpeger Albeck, at social kapital kan fungere som henholdsvis en psykosocial ressource og som en ressource for handling og forandring (Albeck, C. K., 2009).

'Bonding' social kapital - uddannelsesinstitutionens passive aktiv

Uddannelsesinstitutionens 'bonding' sociale kapital vil fortrinsvis udgøre en psykosocial ressource. Denne kapital er vigtig og kan opfattes som et *passivt aktiv*, som eleverne har adgang til, hvilket betyder, at ressourcen ikke bidrager væsentligt til at fremme forandring og udvikling.

I forhold til social kapital har den psykosociale ressource en central betydning for elevernes trivsel (Albeck, C. K., 2009). Eleverne har brug for tætte relationer til andre for at trives og føle tryghed i deres dagligdag på skolen. Det kan være venskaber og kammeratlige relationer med lærere, som vil lytte, tale og dele deres oplevelser, glæder og sorger - og i forbindelse med råd og vejledning. Det betyder, at den psykosociale ressource faciliterer social kapitalens udveksling af tjenester og praktisk hjælp, som kan opfattes som værende banal, men alligevel vigtig, da det ofte får dagligdagen til at

fungere, blive overskuelig og håndgribelig (Albeck, C. K., 2009). I den sammenhæng påpeger Albeck, at dette bidrager til elevernes trivsel og mentale overskud, der anses som et central element for bedre at kunne lære.

'Bonding' social kapital sker almindeligvis i relation til ensartede netværk med stærke bånd. Det vil sige netværk mellem elever, der kender hinanden godt og ikke er særligt forskellige - netop som eleverne på HF Cold Hawaii (Albeck, C. K., 2009). Samtidig er der tale om netværk, der er præget af partikulær tillid og specifik reciprocitet (Torpe, L., 2013). Her kan 'bonding' social kapital, der understøtter trivsel, velvære og tryghed, ifølge Albeck ses som et *passivt aktiv*, og derved en meget værdifuld social ressource for eleverne på HF Cold Hawaii (Albeck, C. K., 2009).

Ifølge Albeck kan disse netværk også have en bagside i forbindelse med enkeltes trivsel og skolefællesskab, fordi et ensartet netværk ofte rummer forventninger, forpligtelser og normer. Dette kan for enkelte elever virke skadeligt, da netværkets tendens til isolation kan gøre det svært at bryde dets 'in group' identitet og solidaritet (Putnam, R. D., 2000) (Albeck, C. K., 2009). Med andre ord kan det påpeges, at identitet og solidaritet bliver vendt indad mod netværkets medlemmer og omfatter ikke andre uden for netværket. Ud fra et teoretisk synspunkt nævner Albeck, at en uddannelsesinstitution med fortrinsvis ensartede, isolerede og selvforstærkende netværk kan skabe en skolekultur, der kan virke ekskluderende uden fælles identitet og social absorptionskraft, der samtidig ikke rummer diversitet (Ibid). Her kan Putmans tilgang med en balance mellem 'bonding' og 'bridging' social kapital være relevant (Putnam, R. D., 2000).

'Bridging' social kapital - uddannelsesinstitutionens aktive aktiv

Uddannelsesinstitutionens 'bridging' social kapital vil overvejende fungere som ressource for handling, forandring og udvikling - hvilket betyder et *aktivt aktiv* (Albeck, C. K., 2009). Denne sociale kapital skabes ofte af uensartede netværk, hvor eksempelvis elevs forskellighed kan rummes. Disse netværk konstitueres af generaliseret tillid og generaliseret reciprocitet (Torpe, L., 2013). Det kan være ganske uformelle netværk mellem elever, lærere og forældre på tværs af køn, alder, skole, klasser og etniske og kulturelle tilhørsforhold. Det kan også være formelle netværk som diverse udvalg og samarbejdsnetværk - eksempelvis med nøglepersoner fra lokalsamfundet eller surfklubben i Klitmøller.

Ifølge Albeck vil 'bridging' social kapital, der opstår gennem sådanne netværk på samme måde som 'bonding' social kapital også kunne bidrage til elevernes trivsel på skolen

(Albeck, C. K., 2009). 'Bridging' social kapital betyder nemlig, at elevernes radius for tillid og reciprocitet er øget og omfatter andre end dem, som eleverne kender godt, fordi skolen består af mange uensartede netværk på kryds og tværs. Dette vil sige, at uddannelsesinstitutionen kan opfattes som værende mere inkluderende og rummelig med en høj grad af fælles identiteter og solidaritet og større absorptionskraft i forbindelse med menneskelig forskellighed (Ibid).

Denne type skolekultur fremhæver Albeck som værende af stor betydning for elevernes trivsel. Albeck påpeger således:

“det at kunne deltage i forskelligartede netværk, have adgang til magt og indflydelse og kunne handle sammen for at skabe positiv forandring for sig selv og for skolen som helhed er i sig selv vigtigt for elevers trivsel” (Albeck, C. K., 2009, s. 240).

Dermed kan det fremhæves, at 'bridging' netværk er et *aktivt aktiv* for skolen og bidrager til at skabe forandring (ibid). Disse netværk øger nemlig udvekslingen af information, tjenester og adgang til andre netværks ressourcer inden for og uden for skolen. Samtidig skaber det øget mulighed for at være deltagende i beslutningsprocesser, handle sammen for at skabe forandringer eller forbedringer - eksempelvis i forhold til et lokalsamfund som Klitmøller (Albeck, C. K., 2009).

Deltagelse og engagement

Ifølge Putnam er normer og tilhørende sanktioner vigtige bidragsydere til teorien om social kapital, når de understøtter menneskers tendens til at engagere sig - ikke kun for egen interesse, men også for at gavne fællesskabet (Putnam, R. D., 2000). Det kan synes rimeligt, hvis en uddannelsesinstitution forventer, at eleverne, lærerne og forældrene er deltagende og engagerede i dagligdagen, undervisningen og fritidsarrangementer. Men disse normer om deltagelse og engagement kan faktisk også fungere ekskluderende eller opleves som et pres, hvilket kan have en negativ indvirkning på elevernes trivsel (Albeck, C. K., 2009). Ifølge Albeck ses det ofte, at det er elever med overskud og gode ressourcer, der sætter normen og standarden, som dermed kan være svær for alle at efterleve. Det betyder, at en kultur som denne kan virke ekskluderende, idet nogle muligvis vælger deltagelsen fra, fordi de ikke ønsker at blive stillet over for forventninger og krav, de ikke magter (Ibid).

Eksempel med elevernes 'bonding' sociale kapital

Hvis vi ser på specialets empiri, der er indsamlet gennem deltagende observationer og fokusgruppeinterview, så vurderer jeg i forbindelse med Albecks pointer om social kapital, at der kan drages en anden væsentlig analyse - særligt i forhold til hendes pointe om det vigtige ved 'bonding' social kapital og de psykosociale ressourcer.

Begrebet psykosociale ressourcer er en væsentlig faktor i forståelsen og retfærdiggørelsen af, hvorfor eleverne ofte danner 'bonding' netværk. Det giver god mening i forhold til den empiri, jeg indfangede om elevernes tendens til at opholde sig meget på kroen, hvor de blandt andet udtalte følgende om deres netværk i Klitmøller, som ofte, ifølge eleverne selv, omhandlede netværket på kroen og ikke så meget lokalsamfundet i Klitmøller.

4: (...) *man skulle bo sammen (...)* (Bilag 5, s. 76)

3: (...) *så tror jeg ikke, du ville få det samme fællesskab (...)* *man lærer nogen at kende (...)*

6: *"Ja, det er meget mere sjovt at være sammen (...)"* (Bilag 5, s. 77)

5: *"Jeg synes, (...) at fællesskabet er vigtigere, vi er hele tiden sammen, vi bor sammen, vi går i skole sammen, vi surfer sammen, vi laver alt sammen, så synes jeg også, vi kan hjælpe hinanden (...) hjælpe hinanden med at komme afsted (...) kigge på en opgave det motiverer mig"*

Med disse udtalelser er det tydeligt, at eleverne ifølge Albeck vælger denne type netværk, fordi de har brug for tætte relationer til andre for at kunne trives og føle tryghed. De har brug for tætte relationer og netværk i forhold til deres dagligdag på skolen. Dette kan være venskaber og kammeratlige relationer imellem dem og lærere, som vil lytte, tale og dele deres oplevelser, glæder og sorger - og det kan være i forbindelse med råd og vejledning. Det betyder, at den psykosociale ressource faciliterer social kapital udveksling af tjenester og praktisk hjælp, som kan opfattes som værende banal, men alligevel vigtig, da det ofte får dagligdagen til at fungere, blive overskuelig og håndgribelig. Yderligere påpeger Albeck, at dette bidrager til elevernes trivsel og mentale overskud, der anses som et centralt element for bedre at kunne lære. Med dette eksempel giver det en god forståelse for, hvorfor eleverne har en adfærd, der udefra kan fornemmes som indadskuende og eksklusiv. Eksemplet kan derfor skabe en større forståelse for, hvilke

årsager der danner grundlag for, at eleverne vælger denne type netværk. På den måde giver det samtidig god mening, når Albeck omtaler denne kapitaltype som et *passivt aktiv*.

Eksempel med elevernes 'bridging' social kapital

Ligeledes vil jeg her trække et eksempel ind fra specialet omhandlende elevernes 'bridging' sociale kapital. Her var jeg som deltagende observatør med til en Solution Camp med fokus på byudvikling i Klitmøller under temanavnet "Klitmøller på hjul". Arrangørerne var undervisere fra HF Cold Hawaii og Aalborg Universitet, der bidrog med studerende fra uddannelsen Urban-design. I specialet rejste jeg en kritik af, at arrangementet ikke var udsprunget på elevernes initiativ, og at der samtidig ikke var et særligt stort antal lokale borgere fra Klitmøller blandt deltagerne. Kritikken skal ses i forhold til mit speciales kontekst.

Ud fra kritikken og i forhold til Albecks tilgang om 'bridging' netværk som værende et aktivt aktiv kan afviklingen af Solution Campen forsvares eller yderligere forklares med, at der ofte skabes uensartede netværk, fordi eleverne her møder andre studerende fra Aalborg og indflydelsesrige personer fra Thisted Kommune. Under vellykkede forhold opstår der ifølge Albeck her en rummelighed mellem forskellige magtressourcer. Yderligere konstaterer Albeck i sin tilgang, at netværkene under disse forhold dannes i forhold til generaliseret tillid. Derfor fremhæver hun, at eleverne under forhold som disse, øger deres radius for tillid og reciprocitet. Modsat 'bonding' netværk omfatter dette netværk andre end dem, som eleverne kender godt. Det vil sige, at uddannelsesinstitutionen sender et inkluderende signal om rummelighed og en høj grad af fælles identitet, solidaritet og større absorptionskraft i forbindelse med menneskelig forskellighed.

Afslutning

Det er min overbevisning, at Albecks artikel i forhold til mit speciale og min artikel har bidraget med en væsentlig og afsluttende brik til det meget komplicerede specialepuslespil.

Arbejdet med projektet og denne artikel har åbnet op for nye og interessante områder. Personligt har specialet og artiklen skabt et nyt perspektiv på et område, der sagtens kan laves flere undersøgelser af. Her tænker jeg på selve uddannelsesinstitutionen HF i Thisted, hvor det kunne være interessant at foretage undersøgelser blandt de forskellige elever og dermed åbne op for flere diskussioner i forbindelse med social kapital.

Litteratur

Albeck, C. K., 2009. "Social kapital som ressource på skolen" i Carlsson, M. et al. Sundhedspædagogik og sundhedsfremme - teori og praksis. Aarhus Universitetsforlag. Aarhus N.

Putnam, R. D., 2000. Bowling alone - The Collapse and Revival of American community. Simon and Schuster Paperbacks. New York.

Torpe, L., 2013. De stærke samfund. Social kapital i Skandinavien. Frydenlund. Frederiksberg.